

Bölgesel kalkınma ve merkezi idare

Muharrem Kayhan

2000'den önce 2000'e doğru: Kıbrıs

Cengiz Çandar

Türkiye ile eşzamanlı AB üyeliği

Ergün Olgun

Önce çözüm sonra Avrupa

Serdar Denктаş

AB süreci çözümü kolaylaştırır

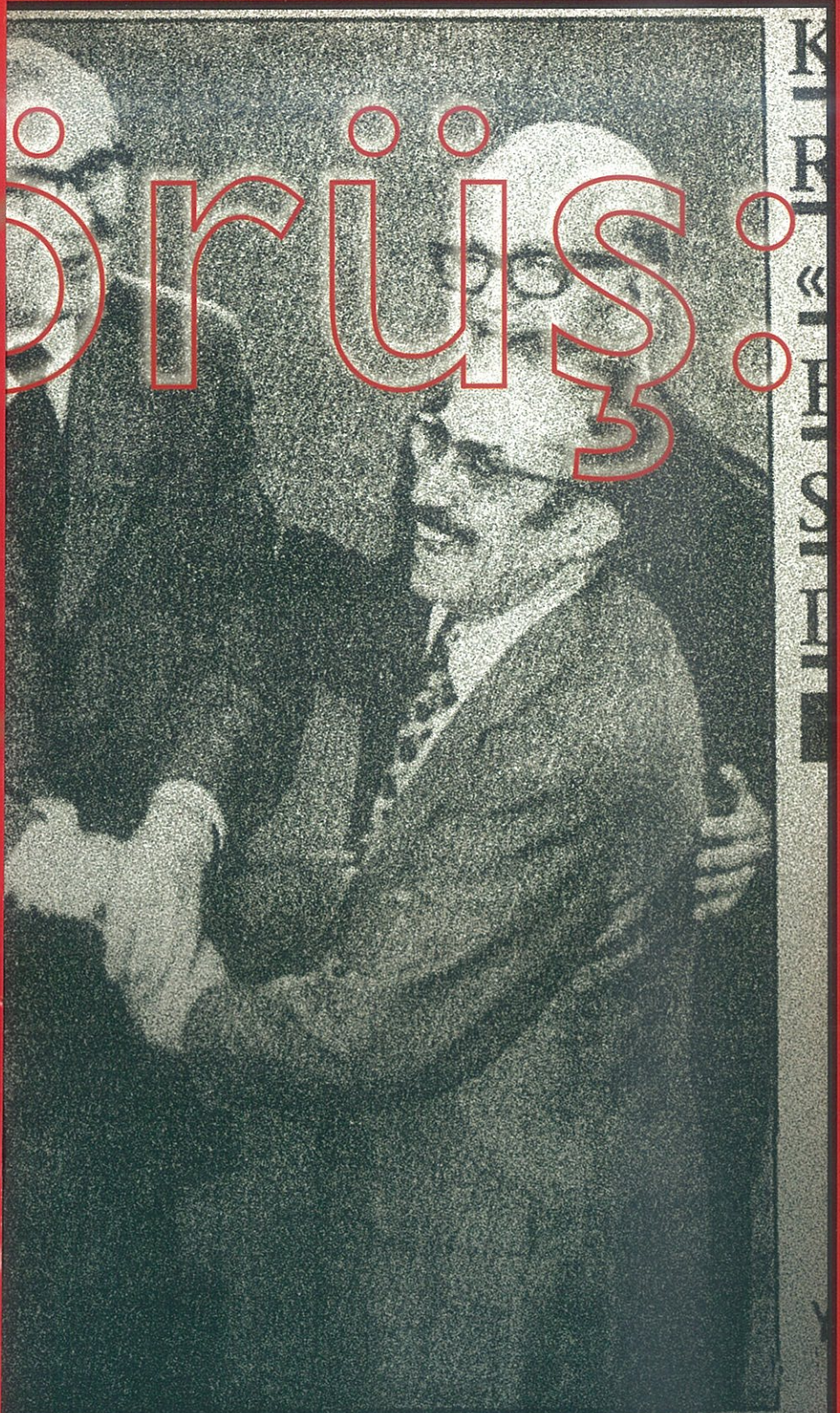
Mehmet Ali Talat

Özgürleşmeci bir çıkış arayışı

Ali Bizden

31

Haziran 1997
(iki ayda bir yayınlanır)
500.000 TL. KDV Dahil

ÜÇ BAKAN ELELE

İnra İngiliz
ve Yunan
olarak to-
görüldüğü
arlaşmayı

imzalayan üç Bakan Güneş, Mavros ve
Callaghan birlikte el sıkışmışlardır. Güne-
ş'in arkasındaki dördüncü diplomat ise
Birleşmiş Milletler genel sekreter yardım-
cısı Roberto Grovere'dir.

s: 23 yıl geçti, hâlâ...

Türkiye Genel Distribütörü: Doğu Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş. Eski Büyükdere Caddesi Ayazağa Yolu No: 23 80670 Ayazağa-Maslak/İstanbul Yetkili Satıcılar ve Servisler: Adana Aykan (0322) 421 63 08 • Ankara Ere (0312) 287 42 42 • Antalya Başaran (0242) 323 08 45 • Bursa Sönmez (0224) 261 08 38 • Çorlu Ünal (0282) 651 22 32 • Çorum Soysal (0364) 225 16 28 • Denizli Batı (0258) 371 05 16 • Eskişehir Ilgazlar (0222) 221 24 75 • Gaziantep Şahintaş (0342) 339 48 00 (3 hat) • İstanbul Ersoy (0216) 411 62 80 • İstanbul Genoto (Kartal) (0216) 377 43 90 • İstanbul Genoto (Maslak) (0212) 276 50 27 • İzmir Gönen (0232) 463 80 64 • İzmit Arkoto (0262) 325 87 88 • Kayseri Öz-Sa (0352) 223 68 78 • Mersin Opat (0324) 359 46 98 • Ordu Şahin (0452) 233 41 69 • Samsun Özön (0362) 445 24 24 • Trabzon Bahadır (0462) 322 10 71

Teknoloji lideri Audi, hayalindekileri elde etmeye alışmış çok özel kişiler için çok özel modeli Audi A8'i sunuyor. Otomobil teknolojisinde devrim yaratan Audi A8 üstün konfor ve güvenlik sağlayan özellikleriyle rakipsiz. A8'in uzay teknolojisiyle yapılan ASF (Audi Space Frame) alüminyum karoseri darbe sırasında bir "emniyet kafesi" görevi yaparak darbeyi anında absorbe ediyor ve tüm çatıya yayıyor, böylece daha az deformasyona uğruyor. A8, ayrıca, V8 (300 Hp) motoru ve tiptronik vites sistemi ile üstün güvenlik ve konfor sunuyor. A8 ile yollarda yepyeni bir güvenlik hissi ve bambaşka bir keyif yaşayacaksınız.

İşte 21. yüzyıl gerçeği. Audi A8

Genel Yayın Yönetmeni'nin notu:

Türkiye aksırırsa...

Türkiye, yıllardır içine düştüğü siyasi bunalımdan bir türlü çıkamıyor. Oysa, dünyanın gelişmiş ülkeleri, 21. yüzyılın siyasi ve ekonomik yapısını belirleyecek önemli kararları alıyorlar. Türkiye'nin bu gelişmelere uzak kalması bir yana, siyasi iktidarsızlık ekonomiyi de belirsizlik çemberinin içinde hapsediyor.

Belki, özel sektörün dinamizmi, bütün belirsizliklere karşı, yatırım yapmaktaki kararlılığı ve yurt-dışı pazar arayışları Türkiye'yi ayakta tutuyor, ama, ekonominin aktörleri, akıntıya karşı kürek çekmekten yorğun düştüler. Yılın başında ekonomiye ilişkin göstergeler "görelî iyi"yi işaret ederken, siyasetteki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan kötümser eğilimler tabloyu hemen değiştirdi.

Üstelik, Türkiye'deki bu yapısal bozukluk, iktidarsızlık ve belirsizlikler sadece bir iç sorun olmakla kalmıyor, 23 yıldır Türkiye'nin yanıbaşında geleceğinin belirlenmesini bekleyen Kıbrıs'lı soydaşlarımızı da katlanarak etkiliyor.

Güney Kıbrıs'ın, Avrupa Birliği'ne üyelik için başvurusundan sonra, Kıbrıs sorunu, uluslararası siyaset gündeminin en önemli konularından biri haline geldi. Bosna krizini çözen Amerika'lı diplomat Richard Holbrooke bu işle görevlendirildi. 1998, Kıbrıs yılı ilan edildi.

Dünyanın gözünün de üstüne çevrildiği Kıbrıs'ın kuzey kesiminde neler olup bitiyor? Kıbrıs'lı Türkler'i gelecekte neler bekliyor? AB üyeliği sorunu çözer mi, yoksa önce çözüm şart mı? Kuzey Kıbrıs Yönetimi sorunu nasıl görüyor? Kıbrıs, bugüne nasıl geldi?

Görüş, bütün bu sorulara yanıt veren ilginç yazılarıyla bir Kıbrıs özel sayısı olarak çıkıyor bu kez. KKTC Cumhurbaşkanlığı Danışmanı Ergün Olgun, Kıbrıs'ta ideal çözümü tartışırken, deneyimli gazeteci Cengiz Çandar, gazetecilik yaşamının deneyimlerini de katarak, sorunu enine boyuna ele alıyor. Başbakan Yardımcısı Serdar Denktaş ile Ana Muhalefet Partisi Başkanı Mehmet Ali Talat, AB üyeliğinin sorunu ne yönde etkileyeceği konusunda görüşlerini açıklıyorlar.

Faruk Sönmezoğlu, Kıbrıs'ı uluslararası politikadaki yeri itibarıyla ele alırken, araştırmacı Yakup Beriş Kıbrıs'ın tarihini kronolojik sırayla anlatıyor. Tarih sayfalarımızda ise Erol Mütercimler, Kıbrıs'ın yakın tarihindeki önemli bir olayı inceliyor.

Bütün bu yazılarıyla, Görüş'ün tüm okurlarının arşivinde önemli bir yer tutacağı inancındayız.

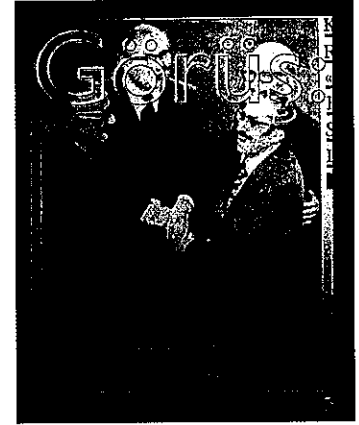
Saygılarımla

Dr. Haluk Tükel

Görüş:

HAZİRAN 1997

İÇİNDEKİLER

Görüş: Haziran 1997

GÖRÜŞ AÇISI 1

Yayın Yönetmeninin Notu: Dr. Haluk Tükel

GÖSTERGE 4-5

Türkiye ekonomisi gündeminin hızla değişmesi, altı aylık bir dönem içinde yaşanan iyimserliği beraberinde alıp götürüyor.

GÖRÜŞ 6-7

Muharrem Kayhan, dikkatleri bu kez yerel çözüm mekanizmalarının işletilmesine çekiyor. Kayhan, kısa vadeli siyasi güç arayışı yerine yerel girişimcinin önünü açmanın ve bölgesel kalkınma projelerine destek vermenin uzun vadeli bir yatırım olduğunu belirtiyor.

DÜNYA 10-14

Son aylarda, bir çok ülkede ardı ardına seçimler yaşandı. Birçoğunda şaşkınlıkla karşılanan sonuçların değerlendirmesini ve yeni dönemlerin başlangıcını Soli Özel aktarıyor.

KAPAK / KIBRIS 16-73

AB ve ABD'nin gündemindeki en önemli maddeyi, Bosna'dan sonraki ikinci kriz noktası olan Kıbrıs oluşturuyor. Bosna'daki çözümün ardından şimdi gözler Kıbrıs'a çevrildi.

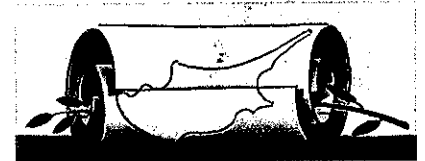
Özellikle, Güney Kıbrıs yönetiminin AB'ne üye olmak için başlattığı süreç, Kıbrıs sorununu çok daha duyarlı bir hale getirdi.

1998 yılı ABD tarafından Kıbrıs yılı ilan edildi. Bosna krizini çözen

Richard Holbrooke'un bu kez Kıbrıs'ta görevli olması, ABD'nin bu konudaki duyarlılığının ve çözüm bulma konusundaki kararlılığının göstergesi kabul ediliyor.

Görüş de bu gelişmelerin ışığında, Kıbrıs konusunu çeşitli boyutlarıyla ele alıyor.

Deneyimli dış politika yazarı Cengiz Çandar, Kıbrıs sorununu uluslararası bağlamda ele alıyor ve dünden bugüne, Türkiye'nin ve Ada'nın karşılaştığı sorunları, önerilen çözümleri ve gelecekte karşılaşılabilecek çözüm önerilerini irdeliyor.

İllüstrasyon: Tan Oral

Yönetim:

TÜSİAD: Meşrutiyet Caddesi 74, Tepebaşı 80050, İSTANBUL Tel: (0212) 249 54 48-249 07 23

• TÜSİAD Adına Sahibi: Muharrem Kayhan

• Genel Yayın Yönetmeni ve Sorumlu Müdür: Haluk Tükel • Genel Yayın Yönetmeni Yardımcısı: Nilgün Demirtaş

• Yayın Kurulu: Muharrem Kayhan, Güler Sabancı, Sinan Tara, Haluk Tükel, Soli Özel, Nilgün Demirtaş, Necla Zarakol

Görüş: TÜSİAD'IN iki ayda bir çıkan yayın organıdır. Görüş'te yayınlanan tüm yazılar, açıkça yazı metninde belirtilmedikçe kuruluşun resmi görüşünü belirtmez. İmzalı yazılarda belirtilen görüşler sadece söz konusu yazarların fikirlerini ifade eder.

KKTC Cumhurbaşkanı Danışmanı Ergün Olgun, Kıbrıs'ta ideal çözümü, iki halkın siyasi ve egemen eşitliğine ve iki bölgeliliğe dayalı bir ortaklık, olarak yanıtlıyor. Olgun, AB'ne üyelik konusunda da Türkiye ile eşzamanlı üyeliğin şart olduğunu ekliyor.

Söyleşi Söyleşilerde, KKTC Başbakan Yardımcısı Serdar Denktaş, Kıbrıslı kimliği, AB'ye üyelik, milliyetçilik, ekonomik sorunlar ve Türkiye ile ilişkiler gibi olguları içeren sorulara yanıt veriyor. Denktaş'a göre AB'ye üyelik için Kıbrıs'ta çözüm şart. Aynı sorulara yanıt veren Cumhuriyetçi Türk Partisi Başkanı Mehmet Ali Talat ise, Denktaş'ın öncelik-sonralık ilişkisinden farklı olarak, AB sürecinin çözümü kolaylaştıracağını savunuyor.

Kıbrıs'ta yanyanalığın ve ayrılığın iki halk tarafından nasıl yaşandığını anlatan, Gazi Üniversitesi araştırma görevlisi Ali Bizden ise, AB üyesi bir Kıbrıs'ta Kıbrıslı olmanın, bölünmüş bir Kıbrıs'ta 'Kıbrıslı Türk' ve 'Kıbrıslı Rum' olmaktan çok daha mümkün olduğunu altını çiziyor.

Kıbrıs sorununun Türkiye'nin dış politikasındaki etkisini ise, İstanbul Üniversitesi'nden Prof. Dr. Faruk Sönmezoğlu ele alıyor ve sorunun uluslararası arenadaki yansımalarını II.Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar getiriyor. Araştırmacı Yakup Beriş'in hazırladığı Kıbrıs kronolojisi ise, Sönmezoğlu'nun makalesindeki dönüm noktalarını sırasıyla izliyor ve tamamlıyor.

Tarih 1992 yılında Cumhurbaşkanı Özal'ın, Başbakan Yılmaz'a ilişkin "Kıbrıs davasını çözülemez hale getirdi" eleştirisi, Yılmaz'ın 1991'de Yunanistan Başbakanı Mitçotakis ile yaptığı görüşmenin tutanaklarını yayınlamasına neden oldu. Kıbrıs'ın yakın tarihinden bir kesit olan olayın yorumunu, Kıbrıs'la ilgili kitap ve yazılarından tanınan Erol Mütercimler yapıyor.

74-75 K İ T A P

Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyelerinden Kemal Kirişçi ve Gareth Winrow, İngiltere'de ve Türkiye'de eşanlı olarak yayınlanan Kürt Sorunu adlı kitaplarında, Türkiye'nin bu en çetrefil sorununu tarihsel ve karşılaştırmalı bir perspektiften inceliyor.

76-77 M E T R O P O L

Sabah gazetesinde yazdığı keyifli yazılarıyla tanınan Nebil Özgentürk, Görüş için Kuzey Kıbrıs'ın en son halini anlatıyor.

79-80 S A R I S A Y F A

Mimar ve gazeteci Ahmet Turan Altuner'e göre yaşamak aslında bir sanat. Altuner, herkesin bu sanatın sanatçısı olabileceğini savunuyor.

'Kıbrıslı Türk' ve 'Kıbrıslı Rumlar' ayrı ama hep yanyanalar

Y a y ı n :

• Yaza Kurulu: Necla Zarakol, Soli Özel, Hülya Demir

• Prodüksiyon: 2.Adres İletişim Ltd. Şti., Kore Şehitleri Cad. Yaprak Ap. 37/1 D:7 80300 Zincirlikuyu-İSTANBUL Tel: (0212) 274 27 87- 272 17 42 Faks: (0212) 272 92 66

• Basım: Yapım Matbaacılık Ltd. Şti., Mecidiyeköy-İSTANBUL Tel: (0212) 275 24 34 - 288 07 43

• Reklam ve Halkla İlişkiler: Roza Hatem, Binbir Çiçek Sokak 3/4 80620 Levent-İSTANBUL Tel: (0212) 269 34 16-269 11 44

• Abone başvuruları: Zarakol Danışmanlık (0212) 282 70 77-78-79 no'lu telefonlara ve (0212) 282 33 50 no'lu faksa yapılabilir.

İyimserlik kısa sürdü

1997 yılının ilk yarısı Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu belirsizliğin yoğunlaştığı bir dönem olmuştur. Ekonomik ve politik gündemin hızla değiştiği bu dönemin başında, ekonomiye ilişkin aşırı bir iyimserlik hakim iken, dönemin sonunda politik belirsizlik ve erken seçim tartışmalarının ekonomide yaratacağı olumsuzlukların vurgulandığı bir gündem hakim olmuştur.

Türkiye ekonomisi gündeminin hızla değişmesi, altı aylık bir dönem içinde bir süre aşırı iyimser eğilimlerin hakim olmasının ardından yeniden kötümser eğilimlerin ortaya çıkması, iktisadi birimlerin ekonomiye ilişkin kararlarında finansal piyasaların ağırlıklı olarak rol oynadığını göstermektedir.

1997 yılı başında hazine ihalelerinde faizlerin hızla düşmesi ve iç borçlanma vadesinin uzaması ekonominin gidişatına ilişkin aşırı bir iyimserliğe yol açmıştır. Faizlerin düşmesine ve iç borçlanma vadesinin uzamasına yol açan asıl nedenin temel makroekonomik dengelerdeki düzelme olmaması bu sürecin kısa vadeli olmasına yol açmıştır. Alternatif fon değerlendirme piyasalarındaki hareketsizlik ve yeni borçlanma kaynaklarının bulunması sonucunda sağlanabilen görece düşük faiz oranlı borçlanma ancak Mart ayına kadar sürdürülebilmiştir.

1997 yılının ikinci yarısına, faizlerin yeniden yükselme eğilimde olduğu, beklenen enflasyon oranının yeniden artış eğilimine girdiği, denk bütçe yerine, açığın 2.5 katrilyon civarında gerçekleşme olasılığının güç kazandığı, dış dengenin hassasiyeti ni koruduğu bir ortamda girilmiştir.

Bu gelişmeler, makroekonomik dengelerin sağlanmasına yönelik önlemlerin 1997 yılında da ger-

çekleşmeyeceğini göstermektedir. Dengeleri sağlamaya yönelik olarak konulan "denk bütçe" hedefinin ekonomiye getirdiği tek unsur konsolide bütçe rakamlarının yayımlanmaması şeklinde olmuştur. ⁽¹⁾

1997 yılında yavaşlaması beklenen büyüme oranının muhtemel bir erken seçim kararının yol açacağı genişlemeci politikalar nedeniyle hedeflerin üzerinde gerçekleşme olasılığı yükselmektedir. 1997 yılının ilk dört ayında aylık sanayi üretim endeksine göre üretimin aylık ortalama % 6 oranında artması ve üretim artışının özellikle dayanıklı tüketim mallarının kapsandığı makine sektöründen kaynaklanması, iç talebin beklenen ölçüde yavaşlamadığını göstermektedir.

Haziran ayında yayımlanan 1996 yılına ilişkin ödemeler dengesi rakamlarına göre, dış ticaret açığı, beklenildiği gibi, 18.3 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Buna karşılık, 6 milyar ABD doları civarında beklenen cari açık 4.3 milyar ABD dolarında kalmıştır. Bir önceki yıla göre dış ticaret açığı 5 milyar ABD doları civarında artarken, cari açığın sadece 2 milyar ABD doları civarında artmasının temel nedeni net "diğer" gelirlerindeki yaklaşık 3 milyar ABD dolarlık artıştır. ⁽²⁾

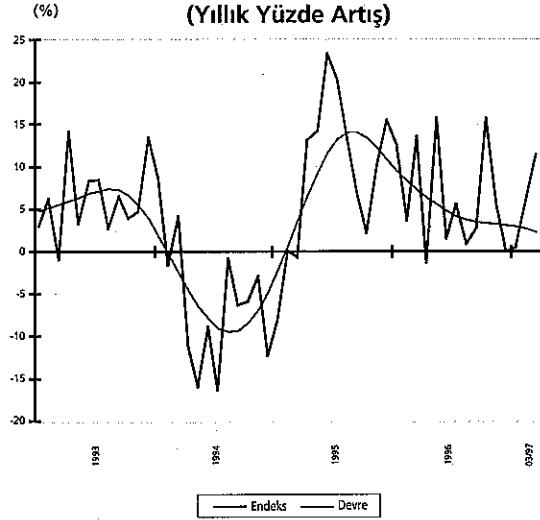
Siyasi belirsizlik neticesinde TÜFE endeksli Hazine ihalelerindeki risk primi Haziran ayında % 32'ye çıkmıştır. Haziran-Eylül döneminde Hazine'nin borçlanma gereğinin görece düşük olması, siyasi belirsizlikle birlikte faiz oranında gözlenen yükselme eğilimini kısmen engelleyecektir.

Türkiye ekonomisinin yapısal sorunlarını aşması ancak güçlü bir siyasi iradeyle mümkün olabileceğken, siyasi belirsizliğin giderek artması, makroekonomik göstergelerdeki bozulmayı hızlandıracaktır.

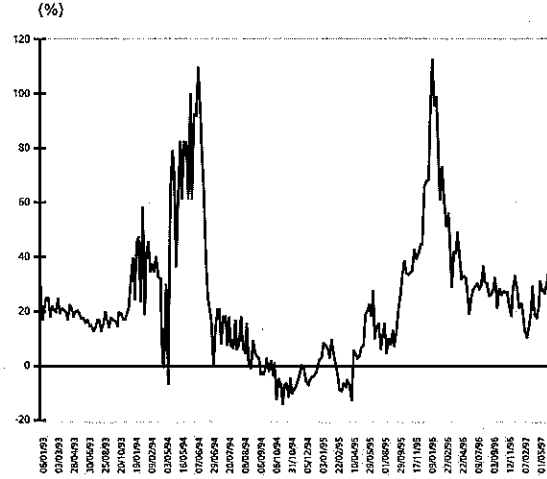
(1) 1996 yılında ödemeler dengesi verilerine ilişkin gecikme 1997 yılında bütçe verilerinde gözlenmektedir.

(2) Ödemeler dengesindeki "diğer" kaleminin içeriğinin tam olarak bilinmemesi bu konuda spekülasyonlara yol açmaktadır. 1996 yılında 13.3 milyar dolarlık mal ve hizmet geliri bu kalemin altında tasnif edilmiştir. Bu kalemin detaylandırılarak yayımlanması ödemeler dengesine ilişkin yorumların daha sağlıklı olmasını sağlayacaktır.

MEVSİMSELLİKTEN ARINDIRILMIŞ SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ (Yıllık Yüzde Artış)

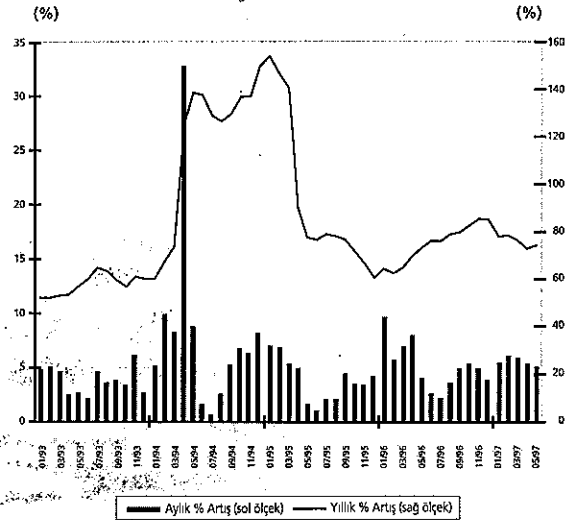

HAZİNE BONOSU REEL FAİZ ORANI (*)

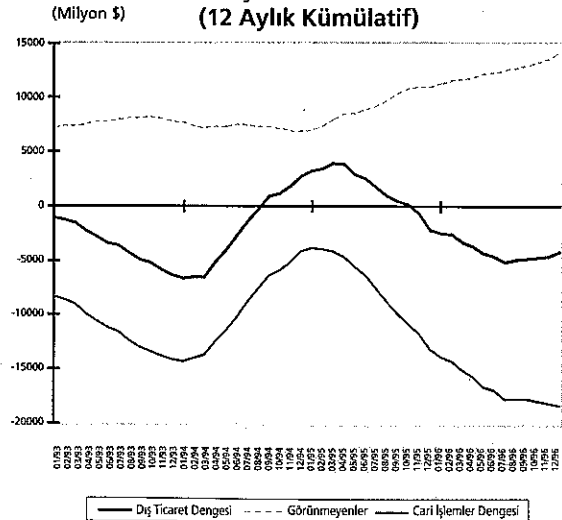

(*) Reel faiz oranı $((1+i)/(1+p)-1) \times 100$ formülü ile
i: Hazine ihalesi ortalama kapitalize faiz oranı (tüm vadelerde) p: Enflasyon oranı $((p_{t+12}-1)$

TOPTAN EŞYA FİYAT ENDEKSİ

CARİ İŞLEMLER DENGESİ (12 Aylık Kümülatif)

Bölgesel kalkınma ve merkezi idare

Muharrem Kayhan

Siyaset, toplumsal faaliyetlerin tümünün üzerinde yer alan yetkin ve seçkin bir alanı tanımlaması gereken bir kavramdır. Uzuvlardan gelen algıları değerlendirerek organizmayı yöneten beyin gibi, siyasi otorite de, toplumsal birimlerden gelen verileri değerlendirerek bir sentez, bir sinerji yaratır. Farklı unsurlardan meydana gelen sosyal organizmanın belirli bir hedef doğrultusunda ilerlemesi için gerekli koordinasyonu sağlar.

Bunun gerçekleşmesi için, toplumun sinir sisteminin iyi işlemesi, siyasi otorite ile iktisadi ve sosyal birimler arasında sürekli bir iletişim olması gerekir. 90'lı yılların Türkiye'si, bu iletişimin gerektiği gibi işlemediği, yer yer tümüyle koptuğu bir manzara sergilemektedir. Siyaset sahnesinin oyuncularını ile toplumsal birimler arasındaki iletişim kopukluğu, toplumun gelişme dinamiklerinin siyasetchilerimiz tarafından kavranamaması sonucunu doğurmaktadır. İçgüdülerle farkedilen sinyallere ise, basit reflekslerin ötesine geçen cevaplar verilememektedir.

Sorun, siyaset sahnesindeki oyuncuların algılama yetersizliğiyle sınırlı olsa, fazla zorlanmadan aşılabilir. Toplum kendi içinden, onu tanıyan ve

anlayan oyuncular çıkarır ve kopan iletişim yeniden tesis edilir. Oysa sorunun kaynağında yapısal yetersizlik, mevcut idari organizasyonun sınırlayıcı etkisi de bulunmaktadır.

Kuşkusuz mevcut idari yapı, somut gereklerin bir ürünüydü. Ancak 80'li yıllardan itibaren yerel ekonomilerde görülen hızlı gelişme, sosyal sorunların çeşitlenmesi ve karmaşıklaşması, mevcut yapının kaçınılmaz olarak dar gelmesine yol açtı. Yerel çözüm mekanizmalarının yeterince gelişmemiş olması, her türlü sorunun merkeze taşınmasına ve merkezdeki idari birimleri tıkamasına yol açmaya başladı. Buna bir de ülke ekonomisindeki istikrarsızlık ve kamu kaynaklarının büyük ölçüde merkezdeki idari birimleri ayakta tutmaya harcanması eklenince, gelişen yerel ekonomilerin iktisadi ve sosyal açıdan birer cazibe merkezi olabilmeleri sağlanamadı.

Bugün bu sağlıklı gelişme, yerel düzeyde ortaya çıkan sağlıklı bir tepkiyle dengelenmeye çalışılıyor. Türkiye'de bir süredir, sivil toplumun örgütlenmeye başladığı, gönüllü mesleki ve sosyal kuruluşların yerel sorunlar üzerine kafa yorup çözüm ürettikleri görülüyor. Bunlar içinde en çarpıcı

cı gelişmeyi, sanayici ve işadamları dernekleri gösteriyorlar.

90'lı yılların başından itibaren, ülkenin dört bir yanında ortaya çıkan SİAD'ların bu dinamiği, bugüne kadar 5-6 büyük kentte mevcut bulunan sınai tesislerin, çok sayıda yeni kente yayılmaya başlamasıyla açıklanabilir. Kamuoyu, bu gelişmeyi, daha çok, Denizli, Gaziantep, Kahramanmaraş gibi örneklerden biliyor. Oysa benzeri gelişme potansiyelini gösteren çok sayıda başka kent daha var.

Bu kentler arasında öne çıkan başarılı örneklerde, ilginç bir işbirliği ve dayanışmanın sergilendiği göze çarpıyor. İşadamları, sermayesini öncelikle kendi yöresinde değerlendirmeyi düşünüyor. Altyapı olanakları yetersizse birleşiyor, kendi çözümünü üretiyor. Sorunlarını mümkün olduğunca devlete başvurmadan halletmeye çalışıyor. Belediye ile uyumlu bir ilişki ve işbirliği, varsa yöredeki üniversitenin katkısı sağlandığı takdirde, yerel girişimlerin çözüm üretme kapasitesi birdenbire katlanıyor. Vilayet makamının da kalkınma konusunda yörenin insanıyla aynı kaygıları paylaşması halinde güçlü bir temel kurulmuş oluyor.

Bu temelin kurulabildiği yörelerde, iş üzerinde parti ayrımlarının silikleşmeye başladığı, işbirliği ve dayanışma güdüsünün öne çıktığı açıkça gözlemlenebiliyor. Ancak bugünkü idari yapı içinde, merkezi yönetimin desteği, katkısı, en azından yolu açması söz konusu olmadığı takdirde, en cevval girişimcilerin biraraya geldiği Denizli, Gaziantep gibi illerimizde bile gelişimin arzu edilen hıza ulaşmasının önü tıkanabiliyor. Yolun biraz daha başında olan Trabzon, Mersin, Çorum gibi illerde ise, bu tıkanmanın etkisi daha belirgin biçimde hissedilebiliyor.

Liman, havaalanı, şehirlerarası ulaşım gibi görece büyük altyapı yatırımlarında tıkanmaların olması, mevcut ekonomik ve siyasi konjonktürde

bir ölçüde anlaşılabilir. Şu sınır kapısının açılması, bu ülkeyle ticarete izin verilmesi gibi konuların, stratejik çıkarlar çerçevesinde değerlendirilmesi ve bu tür sorunlara kısa vadede çözüm bulunamaması kabul edilebilir. Ama fizibilitesi yapılmış, planları tamamlanmış, kaynağı bulunmuş projelerin, bir kurum onayı, bir bakan imzası, bir arazi tahsisi yüzünden beklemesini kabul etmek mümkün değildir.

Proje derken ne kastedtiğimiz iyi anlaşılmalıdır. Burada sözkonusu ettiğimiz, bölgesel kalkınmada lokomotif olacak, çok sayıda girişimcinin katılımıyla binlerce iş sahası açacak, yöreyi bir cazibe merkezi haline getirecek, serbest bölge, organize sanayi bölgesi, turizm bölgesi gibi büyük çaplı entegre projelerdir. Ne yazık ki, bu tür projelerin önüne çıkan engeller, zaman zaman basit bürokratik tıkanıkların ötesine geçmekte, siyasi ayrımcılığa kadar varabilmektedir. Böylece yerel düzeyde, farklı siyasi eğilimler arasında sağlanabilen uzlaşma, merkezden torpillenebilmektedir.

Türkiye'nin idari mekanizmasının, çağdaş yerinden yönetim anlayışına daha uygun bir hale getirilmesi, bunun için gerekli siyasi iradenin, politik istikrarın sağlanması zaman alabilir. Ama bürokratik engellerin temizlenmesi, kentler arasındaki rekabetin oya tahvil edilmesi anlayışının terkedilmesi, siyasi ayrımcılığın ortadan kalkması halinde alınacak mesafe azımsanmamalıdır.

Kısa vadeli siyasi güç arayışı içine girmek yerine, Türkiye'nin gelişme dinamiklerini iyi analiz ederek, yerel girişimcinin önünü açabilen, entegre bölgesel kalkınma projelerine destek verebilen, yeni cazibe merkezleri yaratabilen, sivil toplum örgütleriyle yakın ve üretken bir ilişki içine girebilen siyasi aktörler, ülkedeki gelişme potansiyelinin serbest kalmasına yol açarken ve bu potansiyelin kendilerin de uzun dönemli kalıcı bir güç vermesini sağlayacaktır.

Suyla
başladı
yaşam

Ve her damlası
E.C.A. ile anlam kazandı.

Çünkü, E.C.A.
hep eşsiz güzelliklere
ve yüksek kaliteye
imzasını attı.

Genel Dağıtım: Elmor Tesisat Malzemesi Ticaret A.Ş.
Merkez (İstanbul) Tel: (0 212) 251 70 06 (6 hat) Faks: (0 212) 249 90 91

E.C.A.®

[YILLARCA BERABER]

Kader seçimleri

Soli Özel

Batı Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı sonrasında kendini toparlayabilmesinde ve görülmemiş bir refah düzeyini vatandaşların çoğunluğuna sunabilmesinde en önemli rolü oynayan Marshall yardımının 50.yılı, Alman Şansölyesi Kohl'u, yaptığı konuşmayla ağlatan Bill Clinton'un da katıldığı bir törenle kutlanırken, dünyanın ne tür bir kurumsal yapıya sahip olacağı da belirginleşiyordu. Bu yönde atılan adımlardan en önemlileri, NATO'nun genişlemesi ve Avrupa Birliği'nin kendi kurumsal düzenlemeleriyle ilgili bir dizi kararı ilkin Amsterdam'da imzalanan bir anlaşmayla bağlayıcı kılmasıydı. Daha sonra da tek para ve genişleme konularıyla ilgili düzenlemelerin ele alınacağı toplantılar programlandı. Bunun yanında, Latin Amerika ülkelerinin ABD-Kanada-Meksika arasındaki serbest ticaret bölgesine katılmaları ve 2005 yılına kadar tüm bölgenin serbest ticareti uygulamaya koyması süreçleri ilerliyor. ABD ve Japonya arasında imzalanan yeni güvenlik anlaşması, Hindistan ve Pakistan başbakanlarının bölgesel sorunlarda işbirliği yönünde attıkları adımlar, ASEAN ülkelerinin Laos, Kamboçya ve Mıyanmar'ı (Burma) da içlerine alacak şekilde genişlemesi de, ileride küreselleşme ve bölgeselleşme arasında dengelerin nasıl kurulacağını, dünyadaki yeni güvenlik yapılarının nasıl oluşacağını belirleyecek.

Avrupa... Tarihin gördüğü en başarılı güvenlik ittifakı olan NATO, tatmin edici hiçbir gerekçe gösterilmesine rağmen, ABD Başkanı'nın ve Alman Başbakanı'nın iradelerini kabul ederek ve ciddi bir çatlakla karşılaşmadan genişleme kararı aldı. Gene de bu kararın tüm üye ülke parlamentolarınca onaylanması gerekiyor. Rusya'nın aktif bir şekilde karşı çıkmasına rağmen en-

gelleyemediği genişleme kararı, Soğuk Savaş'ın ikinci süpergücünü yatıştırma ve onurunu koruma amacı güdülerek gerçekleşiyor. NATO ile Rusya Federasyonu arasındaki ilişkileri düzenleyecek "Kurucu Anlaşmaya" göre kurulacak olan NATO-Rusya Ortak Konseyi'nde taraflar, ortak güvenlik konularını tartışacaklar. Rusya, NATO'nun genişleyeceğini ve genişlemeye devam edeceğini ilkesel olarak kabul ederken, yeni üyelerin topraklarında nükleer silah bulundurulmayacağına dair de bir siyasi taahhüt aldı. Bu, Konsey'in varlığının, bazılarının korktuğu gibi Rusya'ya NATO'nun içişlerinde veto gücü mü verdiği, yoksa etkileri kağıt üzerinde kalacak bir takım mekanizmalar mı yarattığı, ancak uygulamada anlaşılacak. Zaten, NATO genişlemesinin ABD'nin dayatması sonucu Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Polonya ile sınırlı kalacak olması, NATO'nun yakın vadede Rusya'yı en çok ürküten Baltık ülkelerinin üyeliğini gündeme getirmesini neredeyse imkansız kılıyor.

Paris'teki toplantıda, Rusya'nın nükleer silahlarının bundan böyle NATO ülkelerine çevrili olmayacağını söyleyerek herkesi şaşırtan ve bu anlaşma konusunda Rusya'daki yetkili çevrelerin desteğine sahip olmayan Başkan Yeltsin, bu arada ülkesinin içini düzeltmek için radikal adımlar atmaktan da geri kalmıyor. Genç Başbakan, yardımcılara da güvenerek yolsuzluklara ve Mafya'ya karşı savaş açan Yeltsin, ordunun da kendine çekidüzen vermesini istedi. Savunma Bakanı Rodyonov, bir yardımcısı ve Genel Kurmay Başkanı'nı görevden alan Yeltsin, ordunun sayısal olarak küçülmesini istiyor. Bir zamanların korkulu rüyası Kızıl Ordu'dan arta kalan silahlı kuvvetler, halen, maaşları ödenmeyen, iyi beslen-

meyen, iyi eğitilmeyen ve su-
bayları yolsuzluklara batmış
moralsiz bir kurum halinde to-
parlanmayı bekliyor. Bu arada
NATO anlaşmasının hemen er-
tesinde Başkan Yeltsin, Rusya
için en önemli ülke konumunu
koruyan Ukrayna'ya dönerek,
süregiden sorunlarını halletti.
Beş yıllık bir gecikmeyle iki ül-
ke cumhurbaşkanları "dostluk,
işbirliği ve ortaklık" antlaşma-
sını imzaladılar. Buna göre
Rusya, Ukrayna'nın bağımsız
bir devlet olarak varlığını ta-
mamen kabul ediyor ve sınırla-
rı tanıyor. Bunun yanında, Karadeniz filusunun kimde
kalacağı sorununu da paylaşım ile halleden taraflar, Kırım
yarımadasının ve Sivastopol'un kime ait olduğu mesele-
sini de bir bakıma sonuca bağladılar. Rusya, Sivastopo-
l'un belli başlı körfezlerini kullanmak amacıyla yirmi
yıllığına kiraladı. Bundan önce de Rusya'nın en büyük
başağrısı Çeçenistan ile barış anlaşması imzalayan ve
bunu yaparken Çeçen bağımsızlığından bahsetmeyen,
ancak iki ülke ilişkilerinde devletler arasındaki kuralla-
rın geçerli olacağını kabul eden Yeltsin, Belarus ile de,
ileride birliğe gidebilecek bir anlaşma imzaladı.

Cumhurbaşkanı Chirac'ın, yanlış hesap yaparak erke-
ne aldığı Fransız seçimlerinden Komünist destekli sos-
yalistlerin zaferle çıkmasıyla Avrupa Birliği'nin özellikle
para birliğine yönelik planları tehdit altına girer gibi ol-
du. Fransız seçmenlerinin Maastricht Anlaşması ve tek
para için gerekli kriterlere uymak zorunluluğu nede-
niyle uygulanan ve görülmemiş bir işsizlik yaratan eko-
nomi politikalarına isyanını da simgeleyen bu zaferi,
sosyalist lider Jospin 700 bin yeni iş yaratma vaadiyle
kazandı. Fransa'nın devletçi ve kamu ağırlıklı ekonomik
yapısının değiştirilmesini içermeyen bir programın ne-
denli ileriye dönük olduğu, Fransız sosyalistlerinin ge-
leceğe yönelik geçmiş politikalarından başka bir çözüm-
leri olup olmadığı merakla bekleniyor. Aslında, Fran-
sa'da yaşanan, genelde Avrupa ülkelerindeki seçmenle-
rin pek çoğunun AB bürokrasisine ve AB sürecinin anti-

Cumhurbaşkanı Chirac'ın yanlış hesabı
Fransız seçmeninden döndü

demokratik, teknokratik snob-
luk yüklü yapısına duyulan ge-
nel tepkiyi yansıtıyordu. Fran-
sız seçimlerinin bu şekilde so-
nuçlanmasından sonra, tek pa-
ra için gerekli kriterleri yakala-
yamama korkusuyla, Bundes-
bank'ın altın rezervlerini yeni-
den değerlendirmek isteyip,
bunun reddedilmesiyle fena
halde mahcup olan Başbakan
Kohl'un da gelecek seçimleri
kaybetmesi ihtimali belirdi.
Gözlemciler bütün zorluklara
rağmen tek paraya geçileceğini
ancak bu durumda Alman-

ya'nın tek para içinde görmek istemediği İtalya'nın da
sürece ilk aşamada dahil edileceğine inanıyorlar.

Bu arada, İtalya'da çok ilginç gelişmeler yaşanıyor.
Ülkenin siyasi yapısının, ayrılıkçılığı önlemek amacı-
yla, federatif bir düzenlemeye geçmesi konusunda ciddi
çalışmaların yanında, bir meclis komisyonu, siyasi sis-
temi başkanlık veya yarı başkanlık yönünde değiştire-
cek tasarısını Meclis'e sundu. İspanyol Komünist Parti-
si'nin 20 yıllık lideri Felipe Gonzales istifa etti. İngilte-
re'nin çiçeği burnunda Başbakanı Tony Blair, herkesi
şaşırtan bir hız ve kararlılıkla politikalarını devreye sok-
maya başladı. Ülkesinin AB ile ilişkilerini yumuşatmak
için önemli bir hamle yapan Blair, evinde ağırlayarak,
kabine toplantısına davet ettiği Başkan Clinton ile kur-
duğu yakınlık sayesinde, çoktandır dondurucuya kon-
muş olan ABD ve İngiltere arasındaki "özel ilişkiyi" de
canlandırmayı başardı. İrlanda konusunda da IRA'ya
meydan okuyarak müzakere sürecini başlatmak isteyen
Blair, IRA'nın iki polisi öldürmesiyle herşeyi dondur-
du. Herşeye rağmen Britanya hükümeti Sinn Fein'e ba-
rışa katkıda bulunması için bir şans daha verecek ve
eğer becerilebilirse 1998 Mayıs'ında Kuzey İrlanda soru-
nunu çözüme ulaştıracak. Bu arada IRA ile barış arasın-
da karar verme durumunda kalan Sinn Fein, Güney İr-
landa'daki seçimlerde bir milletvekilliği kazandı. Avru-
pa'nın son dönemlerdeki en yüksek büyüme hızlarına
erişerek yüzyıllardır süren makus talihini yenmeye baş-

layan Güney İrlanda'daki seçimlerin galibi ise, merkez sağ oldu. Hırvatistan'da yapılan cumhurbaşkanlığı seçimini beklendiği gibi Franko Tucman kazanırken, Bosna'da tüm tarafların yeni bir savaşa hazırlanıyor olmaları, ABD'nin Denver kentinde toplanan G-8 toplantısında da ele alınarak, taraflar uyarıldı.

Afrika... Kuzey Afrika'nın, yönetici oligarşisi ve İslamcı hareketlerince şiddete mahkum edilen ülkesi Cezayir'de yapılan dürüstlük derecesi kuşkulu seçimleri, beklendiği gibi, Cumhurbaşkanı Zervat'e yakın Ulusal Demokratik Birlik kazandı. İslamcı parti, Barışçı bir Toplum için Hareket ise, (eski HAMAS) 69 sandalyeyle Meclis'te ikinci parti oldu. Beş yıl önce seçimleri kazanağı anlaşıldığı için yapılan bir darbe ertesinde kanun dışı ilan edilen FIS'in katılmasına izin verilmeyen seçimlerin Cezayir'in birikmiş sorunlarına çözüm getirmesi kolay değil. Ortadaki yegane umut verici olgu, halkın şiddet kullanan iki tarafı da tasvip etmediğini belli ederek, inanılmaz güç koşullarda gündelik hayatı sürdürmeye devam etmesi. Darbeden bu yana yaklaşık 60 bin kişinin İslamcılar veya devletin gizli güçleri, Ninjalar, tarafından katledildiği ülkede, işsizlikten bunalmış genç kuşaklara bir gelecek umudu verilebilmesi, yeni Meclis'ten beklenebilecek en önemli görev sayılabilir.

Zaire diktatörü Mobutu'yu fazla kan akıtmaya gerek kalmadan deviren gerilla lideri Laurent Kabila, ilk iş olarak ülkenin adını Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ne çevirdi. Tutsi sığınmacıların katledilmesiyle ilgili yeni bilgilerin ışığında Kabila'nın, insan hakları sicilinin de pek parlak olmayacağı ortaya çıkarken, silah zoruyla kazandığı iktidarı da kimselerle paylaşmayacağı önemli siyasi kişilikleri hükümete davet etmemesiyle ve Etyen Çisekedi lehine bir gösteriyi sert bir şekilde bastırmasıyla belli oldu. Kongo'nun ufak komşusu Kongo-Brazzaville'de de şiddet ortalığa hakim oldu. 27 Temmuz'da seçimlere gidecek ülkenin eski Marksist Başkanı Sassu-Ngesso'nun, Fransa'nın da göz kırpmasıyla, yanında milisleriyle başkente giderek seçimlerde aday olması, şimdiki Başkan Paskal Lisuba'yı pek mutlu etmedi. Bu durum karşısında Lisuba'nın kendi milislerini Ngesso'nun evine göndermesiyle patlayan çatışmalarda, yüzlerce insan öldü. Ülkedeki yabancılar Fransız ordusu tarafından ülkeden çıkarıldılar. Bu kü-

çük ülkedeki iktidar kavgası yeni devreye giren iki petrol kuyusunun geliri nedeniyle bu denli kızışmıştı. Küçük rütbeli subayların gerçekleştirdiği bir darbeye onaltı aylık demokrasi deneyimi kanlı bir şekilde sona eren Sierra Leone'ya istikrar ve demokrasiyi geri getirme görevi de kıtanın en azgın diktatörlüğü olan Nijerya'ya kaldı. Darbecilerin ve onlara destek verenlerin kararlılığı nedeniyle çok kanlı geçen çatışmaların, Nijerya'nın gücüne rağmen bitmemesi ve uzun bir gerilla savaşının başlaması ihtimal dahilinde.

Amerikalılar... Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin Başkan Clinton'un Paula Jones önünde pantolonunu indirip indirmediğinin anlaşılmasının, başkanlık döneminin bitmesinden sonraya ertelenmesine gerek görmemesi, nedeniyle ilginç gelişmelere gebe. ABD'de başkomutanlarından geri kalmak istemeyen silahlı kuvvetlerde de aylardır seks skandalları nedeniyle kıyamet kopuyor. Kadın er ve subayların maruz kaldığı tacizin ötesinde, üniformalı kişilerin aşk hayatlarının kural dışı ilişkileri de kapsayıp kapsayamayacağı tartışmaları nedeniyle kariyerleri sona eren kadın/erkek başka subaylar yanında, Genelkurmay Başkanlığı'nın en güçlü aday General Ralston da adaylığını geri çekmek zorunda kaldı. Bu arada, Amerikan tarihinin en kanlı terör eylemini gerçekleştiren Timothy Mc Veigh'in mahkemesi hızla yapıldı. Oklahoma eyaletinde bir hükümet binasını havaya uçurarak 168 kişiyi öldüren ve ABD'de güçlü bir tabanı olan paranoyak, milliyetçi/ırkçı akımlardan esinlenen Mc Veigh, idama mahkum edildi.

Brezilya kongresi, başarılı Başkan Fernando Enrike Kardoso'nun ikinci kez cumhurbaşkanlığına seçilebilmesi için gereken anayasal değişikliği yaptı. Kısa sürede ülkesindeki enflasyonu düşürerek, büyümek için gereken koşulları yaratan Kardoso, sistemdeki yerleşik yolsuzluk alışkanlıklarını önleme konusunda çaresiz kalıyor. Peru'da üçüncü kez seçilmek isteyen Cumhurbaşkanı Fujimori'nin önüne ise, Anayasa Mahkemesi engel çıkardı. Bugüne kadar önüne çıkan engelleri ordu ve gizli servislerin yardımıyla açan otoriter eğilimli Fujimori, bu kez kolayca istediğini elde edemeyecek gibi duruyor. Geçenlerde ABD Başkanı Clinton'un da ziyaret ederek, önemini vurguladığı Meksika'da da yerleşik siyasal yapı nihayet değişmeye başlıyor. Ülkenin ekono-

Paranızı harcarken bile işletin.

Garanti'de bir E.L.M.A. Hesabı açtırın. Günlük nakit ihtiyacınızı belirleyin. Hesabınızdaki nakit fazlasını işletmek için şu yatırım ürünlerinden birini, veya birden fazlasını seçin: Dolar, Mark, Garanti Yatırım Fonları... Paranız, para kazanmaya başlasın.

Belirlediğiniz günlük nakit miktarını aşmanız mı gerekti? Sorun değil, aşabilirsiniz. Aştığınız kadarı, seçtiğiniz yatırımdan otomatik olarak hesabınıza aktarılacak.

E.L.M.A. Hesabı'nı açtır-

dıktan sonra, dilerseniz kira, elektrik, telefon, su, doğalgaz faturası, taksit ve diğer düzenli ödemeleriniz de sizin yerinize hesabınızdan yapılacaktır. Ayrıca, hesabınızda yapılan tüm işlemleri ve yatırımlarınızın durumunu gösteren bir ekstre, her ay adresinize postalanacaktır.

E.L.M.A. Hesabı paranızı, sizin seçimlerinize göre otomatik olarak yönetecek. Siz, harcarken bile işleteceksiniz. Böyle bir hesabınız olsun istemez misiniz?

**E.L.M.A.
HESABI**

GARANTİ

Başka bir arzunuz?

mik gelişmesi ve modernleşmesine koşut olarak siyasi sistem, iktidardaki PRI'nin bütün engellemelerine rağmen açılıyor. Bunun bir göstergesi, başkent Mexico City'deki belediye başkanlığı seçimini solcu muhalif Kardenas'ın kazanması olabilir.

Asya... Dünyanın en kalabalık müslüman ülkesi Endonezya'da yapılan seçimlerde, Başkan Suharto'nun partisinin ezici zaferi ülkedeki siyasal rahatsızlığı gizlemeye yetmedi. Seçimler sırasında çıkan olaylar, hükümetin bile bazı seçim

sandıklarında hile yapıldığını itiraf etmesi sorununun derinliğini vurguladı. Uysal muhalefet rolündeki partilerin dağınıklığı, İslami liderlerin Suharto'ya karşı kızgınlığı, ülkeyi teşkil eden adaların çoğunda süregelen çatışmalar, özellikle Suharto sonrasında ülkenin çok karışabileceğini gösteriyor. Güney Kore'de temiz ve namuslu bir yönetim vaadiyle iktidara gelen Kim Yun Sam'ın oğlunun da yolsuzluklara karıştığının ortaya çıkmasıyla, birkaç aydır skandallarla çalkalanan bu ülke, aynı zamanda aşıktan kırılan Kuzey Kore'nin delice bir hamleyle savaş çıkarması ihtimaliyle karşı karşıya yaşıyor.

1 Temmuz günü Hong Kong'un Çin'e devredilmesi ve sömürge statüsünün bitmesiyle, bu ada-ülkede yeni bir dönem başlayacak. Çin'in atadığı yönetici Tung Çi Hua'nın, özgürlükleri kısıtlayacağına kesin gözüyle bakılırken, gene de bugüne kadarki atamalarda Hong Kong'un Çin'den daha değişik bir yapıya sahip olduğunu gözardı etmediği ve bir takım özelliklerin muhafaza edilebileceği ortaya çıkıyor. Özgürlüklerinin son demlerinin iyice tadına varmak isteyen Hong Konglular da Tiananmen olaylarının yıl dönümünde olayı muazzam bir gösteriyle andılar.

Afganistan'da olaylar gene sürprizlerle gelişti. Ülkenin kuzeyine hakim olan General Dostum'un ihanete uğramasıyla, buraya gelebilen ve bölgenin en

Hatemi'nin, ülkesinin dünyayla ilişkilerini normalleştirmesi ve kişisel özgürlüklere, insan haklarına daha saygılı davranması bekleniyor

büyük şehri Mezar-i Şerif'i işgal eden Taliban güçleri, kısa sürede buradan çıkarıldılar. Dünyayı anlayamayacak kadar kara cahil Taliban'ın İslam'ın en gaddar yorumunu şehirliyle dayatmasının yarattığı tepki ve kendilerine yardımcı olan Özbek grupların silahlarını almak istemeleri sonucu başlayan geri püskürtmeyle, Afganistan'ın tümünü ele geçirme planları suya düştü. Bu arada muhalif lider Ahmed Şah Mesud da Taliban'a iyi bir ders verdi. Pakistan hala Taliban'ı koşulsuz destekler-

ken, İran eski Başkan Rabbani'yi tanımaya devam ediyor. Özbekistan, Tacikistan ve Rusya ise Taliban'ın varlığından ve gücünden çok rahatsızlar.

Son iki ayın en çok sözü edilen seçimlerinde İran halkının sandık başına giden % 90'ının üçte ikisi, rejimin kendilerine sunduğu en liberal eğilimli adayı Molla oligarşisinin rakip adaylarda Natic Nuri'yi tercih ettiğini belli etmesine rağmen, cumhurbaşkanlığına seçtiler. Gençlerin, kadınların ve modern orta sınıfların özellikle destekledikleri eski kültür bakanı Muhammed Hatemi'nin zaferinin bu denli ezici olması İran rejiminin yöneticilerinin popülarite eksikliği konusunda yeterli fikir verdi. Atacağı adımlarda pek çok engelle karşılaçağı belli olan Hatemi'nin ülkesinin dünyayla ilişkilerini normalleştirmesi ve kişisel özgürlüklere, insan haklarına daha saygılı davranması bekleniyor. Hatemi'nin bunları başarabilmesi bir ölçüde de ABD'nin İran'a karşı tavrına bağlı olacak. İç politika muahazalarıyla ortalığı karıştıracak Kudüs'ün İsrail'in başkenti olduğunun tanınması gibi en sorumsuz kararları büyük bir rahatlıkla verebilen Amerikan Kongresi'nin, Hatemi'nin işini kolaylaştırması pek beklenemez. Ancak gene de İran devriminin yeni ve müspet bir evreye girdiğini söylemek gerekiyor.

*Yaşamın her anında
yaşanan her mekanda
bir Kelebek vardır!..*

*Kelebek
Markası*

K I B R I S

2000'den önce 2000'e doğru

Cengiz Çandar

Kıbrıs sorununun çözüm çabalarının ve çözüm umutlarının, Amerika'nın Kıbrıs Özel Koordinatörü olarak Richard Holbrooke'un atanmasıyla yepyeni bir sürece doğru ilerlediği kuşkusuz.

Nitekim, Soğuk Savaş sonrası dünyasının en aşil-maz sorunlarının başında gözüken Bosna'ya ilişkin sağladığı anlaşmayla, ismini Henry Kissinger'dan bu yana, Amerika'nın en çaplı "diplomatik beyni" olarak tarihi tescil ettiren Richard Holbrooke'un bu rolü üstlenmesinin yanı sıra, Birleşmiş Milletler'in yeni Genel Sekreteri Kofi Annan'ın, Emilio Cordovez'i, BM adına aynı işlevle görevlendirmesi de dikkate değer. Zira, Cordovez, Afganistan'dan Sovyet birliklerinin çekilmesi ve "Afganistan çözümü"ne ilişkin etkili bir rol oynamış uluslararası kalibrede bir diplomat.

Bütün bunlara ek olarak, Kıbrıs'ın "garantör" devletlerinden İngiltere adına Sir David'in, ülkesi adına aynı amaçla görevlendirilmesini de kaydetmek gereki-

yor. Sir David Hannay, yakın tarihe kadar, İngiltere'yi BM'de temsil ediyordu ve son yıllarda Kıbrıs müzakereleri ve sorunun nasıl seyrettiğini gayet yakından biliyor. Butros Gali Fikirler Dizisi ve Güven Aruncu Önlemler gibi, Kıbrıs sorununa ilişkin BM damgalı en son ve en önemli iki belgenin hazırlanışında da rol sahibi olduğu çok kişinin malumu. Ayrıca, BM'nin daha önce Bosna'ya ilişkin görev üstlenmiş olan yeni Genel Sekreteri Gana'lı Kofi Annan'ın, konuyla ilgili yardımcılarında birinin, birkaç ay öncesine kadar İngiltere'nin Ankara Büyükelçiliği'ni yapmış olan Sir Kieran Prendergast olduğunu da not etmekte fayda var.

Yani, Kıbrıs'a yönelik uluslararası diplomasi, bu konuda olabilecek en ehil ellere verilmiş gözüküyor. Önümüzdeki dönemde, Kıbrıs sorununa çözüm çabalarının yepyeni bir ivme kazanacağını, bu göstergelere bakarak hükmetmek yanlış olmayacaktır.

Elbette ki, Kıbrıs'ta çözüm ihtimallerinin canlanması

nı, çözüm bulmaya memur edilmiş uluslararası diplomatların kimlikleri ve özellikleriyle izah etmek yetersiz kalacaktır. Kıbrıs sorununun, uluslararası gündemin üst sıralarına yavaş yavaş ilerlemeye başlamasını açıklamak için daha geçerli gerekçeleri ortaya çıkarmak gerekir.

Öncelikle sorulması gereken sorular şunlardır:

1. Kıbrıs sorununa bir çözüm bulunması ihtimali, bu kez, öncekilere göre gerçekten fazla mıdır?

2. Dünyanın en aşılmaz gözüken sorunları, bu arada, örneğin Filistin sorunu, en son olarak Bosna'da dahi çözüm rotasına girmişken, niçin Kıbrıs'ta bunca yıldır bir ilerleme sağlanamamıştır?

Bu soruların ilkinde, "evet" cevabını verebiliriz. Bu "evet" in irdelenmesi, ikinci sorunun cevabını da beraberinde getirecektir.

Evet, çünkü, Kıbrıs, de-kolonizasyon döneminden arta kalan ve hala çözüm bekleyen ender sorunlardan ve Soğuk Savaş döneminin çözümsüz kalan belki de son sorunudur.

21. yüzyılın eşiğinde yeni bir uluslararası mimari, bir başka deyimle uluslararası sistemin ve bu arada uluslararası güvenlik sisteminin yeniden tespiti gerekirken, "eski dönem" den arta kalan bir sorunun, sür-git gitmesine uluslararası sistem (bunu ABD'nin tek süper devlet olarak dizayn etmeyi tasarladığı uluslararası güvenlik mimarisi olarak da algılayabiliriz) izin vermeyecektir.

Sorun neden çözül(e)medi

Kıbrıs sorunu, de-kolonizasyon, yani İngiltere'nin (Fransa ile birlikte) eski sömürgelerini tasfiye etmeye başladığı ve "büyük devlet rolü"nden geri çekildiği İkinci Dünya Savaşı sonrası şartlarında doğmuştur. Aynı dönem, Soğuk Savaş'a isabet ettiği için de "don-durulmuş" ve öylece çözümsüz kalmıştır.

İki kutuplu dünya sistemi içinde, her türlü ciddi ve kökten çözüm çabası, iki süperdevlet, Amerika ile Sovyetler Birliği'nin uluslararası rekabet çerçevesi içine ister istemez gireceği ve hatta Makarios'un izlediği politika ve Bağılantısızlar Hareketi yoluyla uluslararası politikada oynadığı rol nedeniyle girdiği için, uluslararası sistem,

bu sorunu acil ve köklü bir çözüme ulaştırma yeteneğinden mahrum kalmıştır.

Buna paralel olarak, sorun, iki Amerikan ve NATO müttefiki ülkeyi, Türkiye ve Yunanistan'ı karşı karşıya getirdiğinden; Amerika, -Kıbrıs sorunu her ne kadar bir "başağrısı" yaratmışsa da- her iki "anavatan" üzerindeki kontrolünü aksatmadığı ölçüde, iki ülkeden birini yitirmeye yol açacak radikal bir çözüme doğru ilerlemeye istekli olmamıştır.

Bu yüzden, Kıbrıs, genellikle BM inisiyatiflerine terk edilmiş ve Amerika, daha ziyade yarı-gönüllü olarak perde arkasından müdahil olarak sorun ve çözüm çabalarıyla ilgilenmiştir.

1974'den sonra, Ada'daki iki toplumun birbirlerinden ayrılarak, nisbi bir güvenlik içinde yaşamaları, üstelik, özellikle, Rum tarafının muazzam ekonomik hamlelerle müreffeh bir toplum haline gelmesi, sorunun çözümünü acil kılmamıştır. Ortada ne dökülen kan, ne insanlık dramı vardır. Türkiye ile Yunanistan arasındaki Kıbrıs kaynaklı sürtüşmeler de, Amerikan orkestra şefliğinde kontrol altında tutulabilmiştir. Dolayısıyla, çözüm için hiç kimse gerçekten çok hevesli olmamıştır.

Bu arada, Kıbrıs'ın Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'e hakim jeopolitik konumundan ötürü "batmayan bir uçak gemisi"ne benzetilerek stratejik değeri çok kez abartılı biçimde vurgulanmıştır. 1960 Zürih ve Londra Anlaşmaları uyarınca, İngiltere, Ada'nın iki noktasında Akrotiri ve Episkopi'de geniş üs alanlarına sahip olmuştur. Ayrıca, Ada'daki iki toplumun "anavatanlarının", NATO üyeliği sebebiyle, Kıbrıs, hiçbir zaman NATO güvenlik alanı dışında kalmamıştır, ki, "batmayan uçak gemisi" hüviyetinden ötürü, "stratejik bir tehdit altında" bulunmuş olsun.

İşte, tam da bu nedenle, Amerika, İngiltere ve NATO müttefikleri, Kıbrıs'ta oluşmuş olan dengenin, taraflardan birini dışlayacak biçimde bozulmasına göz yummamışlar ve "durumu idare etmişler" dir... Sorunun, bunca zaman çözümsüz kalmasının dış çerçevesi, uluslararası stratejik kanvası budur. "Türk tezinin haklılığı" veya "Rum tarafının uzlaşmazlığı" gibi gerçekler, kendini aldatma söylemlerinden ötürü fazla bir değer taşı-

mıyorlar. Sorunun çözümsüz kalmasının asıl gerekçelerini, soruna taraf “küçük oyuncular”dan ziyade daha geniş “uluslararası dizaynlar”da ve “büyük aktörler”in davranış kalıplarında arayıp bulmak anlamlıdır.

“Batmayan uçak gemisi”nin stratejik değeri

Soğuk Savaş’ın bitimiyle birlikte, uluslararası güvenlik sisteminin yenileneceği ve yeni bir uluslararası sistemin oluşturulacağı besbelliydi. Kıbrıs, bu “tarih dilimi”nde ki, hala o dilimin içindeyiz- çözüm rotasına sokulacaktı.

“Batmayan uçak gemisi” özelliğinin sağladığı “stratejik değeri”nden ötürü değil, tam tersine “stratejik değeri” azaldığı ve artık Türkiye-Yunanistan arasında ezeli bir sorun haline gelerek giderilmesi gereken bir “başsağrısı” haline dönüştüğü için...

21.yüzyıla dönük “stratejik projeksiyonlar”, Asya’nın, bu arada Pasifik kuşağının stratejik değerinin, Doğu Akdeniz’in önüne geçeceğine işaret ediyor. Bu arada, Körfez Savaşı’nın ardından Amerikan deniz kuvvetlerinin, fi-

çevrelerce, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki uluslararası güvenlik sisteminin oluşturulmasına benzer ve “eş dönemde” bir girişim olarak algılanıyor. Dolayısıyla, kimin ve nasıl “Batı sistemi”nin içinde yer alacağı sorununun açıklığa kavuşturulması söz konusu. Yunanistan, Avrupa Birliği üyeliği nedeniyle zaten kurumsal olarak sistemin içinde, Türkiye de NATO üyeliği nedeniyle öyle addediliyor. Kıbrıs’ın uluslararası kişiliği, güneydeki Rum yönetimince temsil ediliyor ve Avrupa Birliği tam üyeliği için müzakere sürecinin 1998 itibarıyla başlaması bekleniyor. Buna karşılık, Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliği yakın gelecekte mümkün gözüküyor ve üstelik Kıbrıs, iki NATO müttefiki arasında ciddi bir pürüz teşkil etmeye devam ediyor.

Kıbrıs sorununun çözüm doğrultusuna sokulması, hem Türkiye ile Yunanistan arasındaki harareti gidecek; hem de Kıbrıs’ın Avrupa Birliği ile müzakere sürecinin Türkiye ile Avrupa arasında yaratacağı çekişmeleri önleyecek ve Türkiye’nin sistem içinde ye-

Sorunun çözümsüz kalmasının asıl gerekçelerini, soruna taraf

“küçük oyuncular”dan ziyade, daha geniş “uluslararası dizaynlar”da ve

“büyük aktörler”in davranış kalıplarında arayıp bulmak anlamlıdır.

ilen Körfez’e yerleşmesi, yani Amerikan “fiziki gücü”nün Ortadoğu’da oluşması, petrol yollarının doğrudan denetimini sağlıyor. Bütün bunlar, Kıbrıs’ın “stratejik değeri”ni, Soğuk Savaş yıllarına oranla geriletıyor.

Bu durumda, Kıbrıs’ın, uluslararası sistem açısından önemi, petrol geçiş yollarının hinterlandında “lojistik destek noktası” olarak şekilleniyor. Tabii bir de Kıbrıs’ın NATO ve eş zamanlı olmasa da eş dönemli sayılacak Avrupa Birliği genişlemesi çerçevesi içinde, uluslararası güvenlik sistemi içine yerleştirilmesi icap ediyor.

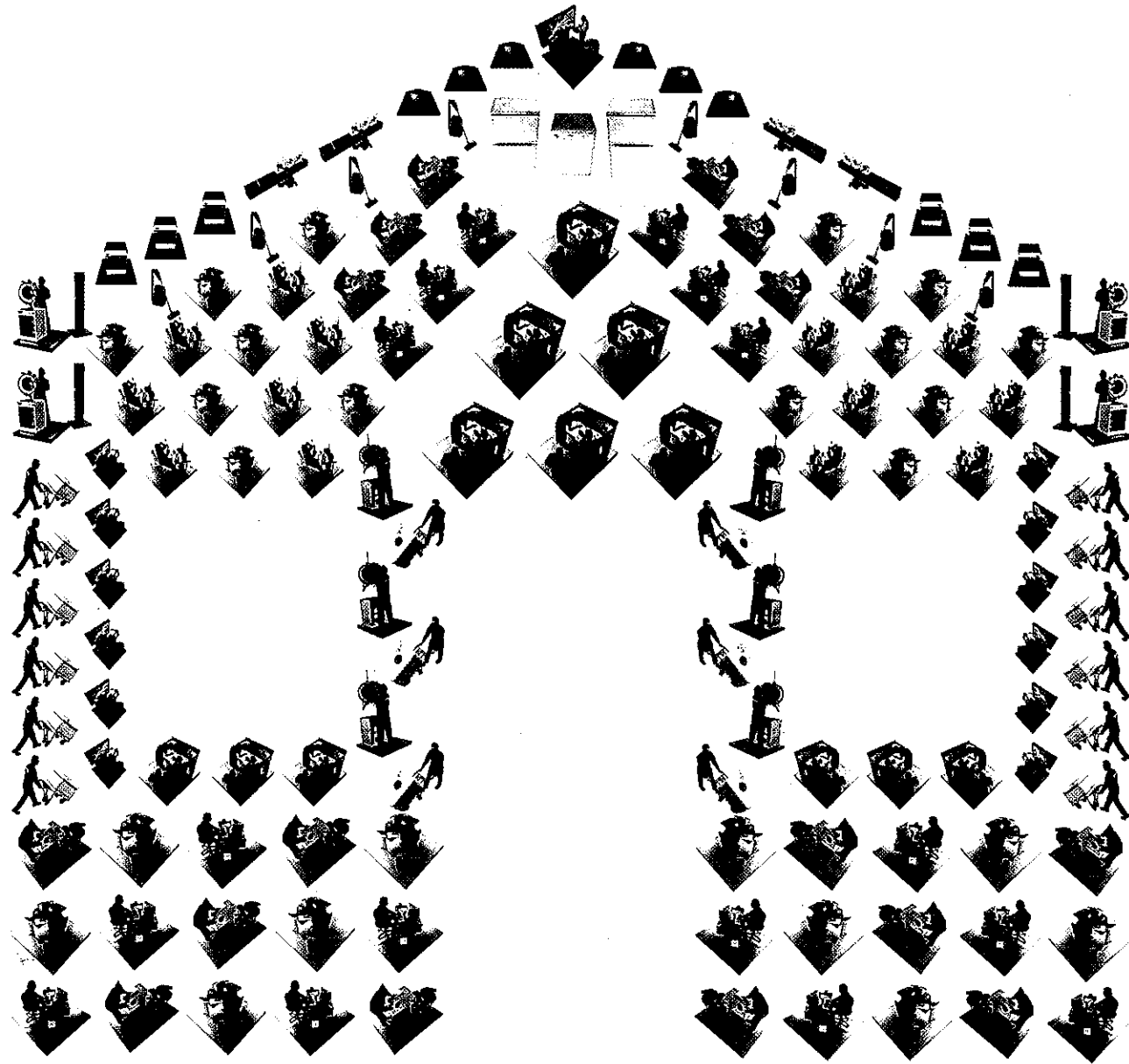
Bütün bunlar, artık, Kıbrıs sorununa “çözüm zamanının yaklaştığı”na işaret ediyor.

Çözüm girişiminin zamanlaması, bu açıdan anlamlı. NATO genişlemesi, Amerikan ve Batı Avrupalı ilgili

rinin belirlenmesine bir cevap getirebilecek. Yani, bütün bu birbirinden bağımsız özellikleri taşımakla birlikte, birbiriyle ilintili sorunlar yumağına toplu bir cevap imkanı doğacak.

The Washington Post gazetesinin 17 Haziran tarihli “Divided Cyprus” başlıklı başyazısı konuya ilginç bir açıklık getiriyor. Yazının en canalcı bölümü şöyle:

“Amerika, niçin bu üzerinde çok çalışılmış ve pek umut vaatmeyen Akdeniz sorununa yönelik siyasi yatırımını arttırmak istiyor? Tarihi olarak, sorunun ilgili tarafları, uzlaşmaya ilişkin olarak, meraklı dış unsurlardan daha az istekli davranmışlardır. Şimdi buna resmi cevap, uzun süreden belli olduğu gibi, böyle bir çabanın, aralarında birçok başka zorlu meseleler

Ülkemizde 40 yıldır,
yaşam kalitesini
yükseltmek için
çalışan bir kuruluş var.
Araştıranları,
tasarlayanları,
üretenleri... yetkili
satıcı ve servisleriyle,
binlerce özverili insan
çağdaş yaşamın
gefeği olan
milyonlarca ürünü tüm
dünyaya sunuyor.
Güven, süreklilik,
saygınlık simgesi
olmaya kendini
adayan ve evlerimizi
kucaklayan sevgi
kadar yaşamımızın
ayrılmaz bir parçası
olan bu kuruluş
Arçelik'tir.

Yaşam kalitesi için çalışır.

CELESTINE
GİRE

bulunan NATO üyeleri Yunanistan ve Türkiye arasındaki bir savaşın çıkması tehlikesi nedeniyle, meşru olduğu biçimindedir. Öyleyse, niçin, diğer Avrupalılar ve Birleşmiş Milletler için içine girmiyor? Bunu denediler, beceremediler ve Amerika'ya havale ettiler. Amerikan diplomatik müdahalesinin elde bulunan rasyonali, Soğuk Savaş sonrası şartlarında, yeni kombinasyonların denenmesi gerektiğidir."

Bir başka deyimle, artık uluslararası ilişkiler sisteminde, Amerikasız bir çözüm olmadığı ve olamayacağıdır. Amerika, her zaman çözümü getiremeyebilir ama Amerikasız bir çözümü düşünmek bile imkansızdır.

Aynı şekilde, Amerika, işin içine girmişse, çözüm çabaları artık ciddi bir dönemeç noktasına ulaşmış demektir.

"Dörtlü Zirve" kaçırılmış fırsatlardan biri

Soğuk Savaş sonrasının, bu "stratejik gerçeği"ni, yakın çevremizde, en iyi sadece Turgut Özal anlayabilmişti. Körfez Savaşı'nın, yeni bir uluslararası sistemin kurulu-

ve Yunanistan ile Kıbrıs Türk ve Rum liderleri katılacaktı. Zirve, Amerika'nın gözetimi altında yapılacaktı. Sürekli olarak, "siyasi eşitliğinin tanınmadığı"ndan şikayet eden KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, sadece Rum değil, Türkiye ve Yunanistan liderleriyle de statüsünü eşitlemiş biçimde masaya oturacaktı. Üstelik, Amerika, o dönemde Türkiye ile yakınlığından ötürü, ibresini Türkiye ve Kıbrıs Türkleri'ne daha yakın tutacaktı.

Amerika, girişimi sahiplenmiş ve kendi girişimi haline getirmiştir. BM ve Avrupa Birliği devre dışı bırakılmıştı. Özal, bu satırların yazarına, 1991 yılının ilk yarısında bir sohbet sırasında, "Avrupa, AT'nin Lizbon Zirvesi kararlarıyla kesin olarak Yunanistan yanında saf tutmak mecburiyetindedir. Ben, Amerika'yı Avrupa'ya karşı ağırlıklı olarak devreye soktum. Durumu Amerika ile dengeleyebiliriz. Üstelik, Amerika'nın tek süperdevlet olarak gücünü hesaplamak, bir çözüm olacaksa, bu çözüm, bizim en tercih

Dörtlü Zirve'de KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, sadece Rum değil, Türkiye ve Yunanistan liderleriyle de statüsünü eşitlemiş biçimde masaya oturacaktı.

şuna giden en önemli kilometre taşlarından biri olacağını sezmiş ve o yüzden Türkiye'yi, savaşın kaçınılmaz galibi olacak ve tek kalan süperdevlet Amerika'nın yanına yerleştirmeye büyük çaba sarfetmişti.

Turgut Özal, böylece, Türkiye'yi yeni oluşacak uluslararası sistemde söz sahibi bir ülke yapabilmek için bir "altın fırsat"ın ortaya çıktığı kanısındaydı. Türkiye'nin böyle bir rol sayesinde, tarafı olduğu birçok sorunu "optimum" noktada kendi lehine çevirebileceğini tasarlıyordu. Kıbrıs'ı da böyle görmüştür.

İnisiyatifli olarak ve Körfez Savaşı'nın zafer sarhoşluğu döneminde, Amerika Başkanı George Bush'u, yakınlığından da yararlanarak, Kıbrıs için bir "Dörtlü Zirve"ye ikna etmiştir. "Dörtlü Zirve"ye Türkiye

edebileceğimiz bir çözüm olabilecektir. Bu tarihi anı kaçırırsak, bir gün yine Kıbrıs konusunda bizleri masaya oturturlar ve o zaman bu kadar güçlü ve avantajlı bir konumda bulunmayabiliriz. Kayıplı çıkarız. Şimdi tam zamanıdır" demişti...

(Gerçekten de, Kıbrıs konusunda Türkiye'yi en fazla tatmin eden 1990 tarihli ve 694 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararından sonra Türk pozisyonu, dönem değerlendirilemediği için, ardarda gelen üç BM Güvenlik Konseyi kararında erozyona uğramıştır.)

Yunanistan, Özal'ın "Dörtlü Zirve" önerisinin anlamını sezmiş ve karşı öneri getirerek "9'lu Zirve" talep etmiştir. Söz konusu dört tarafa ilaveten, BM Güvenlik Konseyi'nin 5 daimi üyesinin de zirveye katılmasını ve artı

BM Genel Sekreteri'nin de hazır bulunmasını istemiştir.

Turgut Özal, Yunanistan'ın bu önerisini "iş sulandırıcı" bularak, Amerika nezdindeki sessiz diplomasiyle engellemiştir. BM Genel Sekreteri Perez De Cuellar, 28 Haziran 1991'de Güvenlik Konseyi'ne sunduğu raporda, "Türkiye'nin önerdiği Dörtlü Zirve önerisinin kabul edildiğini" bildirmiştir. Bu, kuşkusuz, perde arkasında Amerika'nın, Türkiye önerisini BM'ye kabul ettirmesiydi...

Amerika, yine, perde arkasında Yunanistan'ı, "9'lu Zirve"de ısrar etmemesi için uyarmış ve Yunan Başbakanı Mitçotakis'i, 11 Eylül'de, dönemin Türk Başbakanı Mesut Yılmaz'la yapacağı görüşmede "Dörtlü Zirve" için tarih tespit etmesi konusunda zorlamıştır.

Mesut Yılmaz, Soğuk Savaş sonrasının "stratejik yeni gerçekleri"ni anlayamayan veya anlamakta direnen Türk Dışişleri ve KKTC yönetiminin etkisi bir yandan, tam o dönemde Turgut Özal'a karşı mesafe alma merakı diğer yandan, Paris'te Mitçotakis'le yaptığı görüşmede "Dörtlü Zirve" önerisini gömmüştür.

hyor... Bosna barışının (Dayton Anlaşması) mimarı, buldozer gibi diplomasi stili olan Richard Holbrooke'u bu işe memur etmesi, ne ölçüde ciddiyetle devreye girmekte olduğunun göstergesi.

Holbrooke'un elinde sihirli değnek de yok, hazır bir çözüm formülü veya planı da. Önce, Temmuz 1997'de, çok uzun bir süredir BM gözetiminde New York'ta ilk kez biraraya gelecek olan Denktaş ile Klerides'in performansları gözlenecek; birleştikleri ve ayrıldıkları noktalar ince ince değerlendirilecek. Daha sonra yine önümüzdeki yıl yapılacak olan Kıbrıs Rum seçimlerinin neticesi beklenecek.

Dolayısıyla, Holbrooke'un, 1998'de bütün bir datayı topladıktan sonra, "Amerikan gücü"nü devreye sokabileceğini hesaplayabiliriz. Bir süre önce, Amerika'nın yakın zamandaki en etkili Kıbrıs Özel Koordinatörü Nelson Ledsky, bu satırların yazarına, "çözüm için her iki tarafa da 'tehdit uygulamak' gerekebileceğini ve bu işi Richard Holbrooke'un pek iyi becerebileceğini" söylemiştir.

Nelson Ledsky, "çözüm için her iki tarafa da

'tehdit uygulamak' gerekebileceğini ve bu işi Richard Holbrooke'un pek iyi becerebileceğini" söylemişti.

Yoğun eleştiriler karşısında, kendi tuttuğu görüşme zaptını Hürriyet gazetesinde yayınlamıştır, ama yayınlanan metin, Yılmaz'ın, işin stratejik gerekçesi ve ufkunu kavrayamadığını ortaya koymaktan başka bir değer taşımamaktadır. İlginç bir nokta; Mitçotakis, Atina'da 1996 Mayıs sonunda, bu satırların yazarına, "Yılmaz'ın 1991 yılının 11 Eylül'ünde Paris'te Türkiye hesabına büyük bir fırsat kaçırdığını" belirtmiştir.

Holbrooke: Bosna'dan sonra Kıbrıs

Dörtlü Zirve önerisi, Kıbrıs sorununun çözümünde "kaçınılmaz fırsatlar"dan biri ve belki de en önemlisi olarak arşivlere girmiştir. O günden bu yana Amerika, ilk kez, belirgin bir ağırlıkla Kıbrıs meselesine da-

Bu işin yöntemiyle ilgili kısmı. Bir muhtemel "çözüm"ün içeriğini merak eden Bosna'ya ilişkin Dayton Anlaşması'nın karmaşık hükümlerini dikkatle okumalıdır. Kıbrıs için pekala uyarlanabilecek bir "şablon" olduğu söylenebilir. Zaten, Holbrooke'un, Dayton Anlaşması'nın hazırlığında, Kıbrıs'la ilgili çalışmalardan bir hayli ilham aldığı iddiaları da, Bosna konusuyla ilgilenmiş olanların malumudur.

Beklenmedik gelişmeler olmaz ise, Kıbrıs sorununun, 2000'den önce çözülebileceğini bekleyebiliriz...

Cengiz Çandar
Sabah Gazetesi, Dış Politika Yazarı

2050'dE dünya nüfUsu 12 mİlYarı bulacak.

maAlesef Hepsi bizDen giyİneMeyecek.

Dünya üzerindeki insan sayısı bugün yaklaşık altı milyar. Berdan kumaşları da dünyanın önde gelen 14 ülkesinde giyiliyor. Nüfus planlaması alanındaki tüm gelişmelere rağmen, tahminlere göre dünya nüfusu 50 senede ikiye katlanacak. Berdan'daki gelişmelere göre de, 50 sene sonra biz çok daha fazla insanı giydireceğiz. Ancak, kabul ediyoruz; 12 milyar büyüme planlarımızı aşan bir rakam. Bu durumda, ne yazık ki bir bölümü bizden giyinemeyecek.

BERDAN

KIBRIS'TA İDEAL ÇÖZÜM

Türkiye ile eşzamanlı AB üyeliği

Ergün Olgun

İyi bir analiz, doğru teşhis ve gerçekler üzerine inşa edilebilir. Bu genel bakışla, Kıbrıs'la ilgili bazı temel gerçekleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Kıbrıs Türk halkı ve Kıbrıs Rum halkı, Kıbrıs Adası'nın eşit biçimde ortak sahipleridir ve ortak yazgıları, Kıbrıs Adası'nı paylaşmaktır. Kıbrıs'ta bir "Kıbrıs" ulusu mevcut değildir.

2. İngiliz döneminde, Kıbrıs'ta iki halkın ayrı ayrı kendi kaderlerini tayin etme hakkı (self-determinasyon) olduğu, İngiliz Parlamentosu tarafından iki kez teyid edilmiştir. BM Güvenlik Konseyi kararları, birçok kez Kıbrıs'ta iki halkın ilişkisinin azınlık-çoğunluk ilişkisi olmadığını ve tarafların siyasi olarak eşit olduklarını teyit etmiştir.

3. Osmanlı döneminden sonra Kıbrıs'ta iki eşit halktan herhangi biri, diğeri üzerine hakimiyet kur(a)mamıştır. 1960 ile 1963 yılları arasında Ortaklık Kıbrıs Cumhuriyeti çatısı altında, iki halk işbirliği yapmıştır. Aralık 1963'te, Kıbrıslı Rumlar'ın, Ortaklık Kıbrıs Cumhuriyeti'ne zorla el koymaları ve Kıbrıs Türklerini kuvvet kullanarak dışlamaları üzerine Kıbrıs Adası'nda, kendi hakimiyetleri altındaki bölgelerde, bir Kıbrıs Türk hükümeti oluşmuştur. Bu durum hala devam etmektedir.

4. İki halkın kök kimlikleri nedeni ile Türkiye ve

Yunanistan, Kıbrıs meselesinin ve çözümünün kaçınılmaz temel unsurları arasındadır. Nitekim, İngiliz idaresine son veren 1960 Kıbrıs Anlaşmaları, Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıs Türk halkı tarafından imzalanmıştır. Yapılan anlaşma, 1960 Garanti ve İttifak Anlaşmaları tahtinde, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere tarafından garanti edilmiştir.

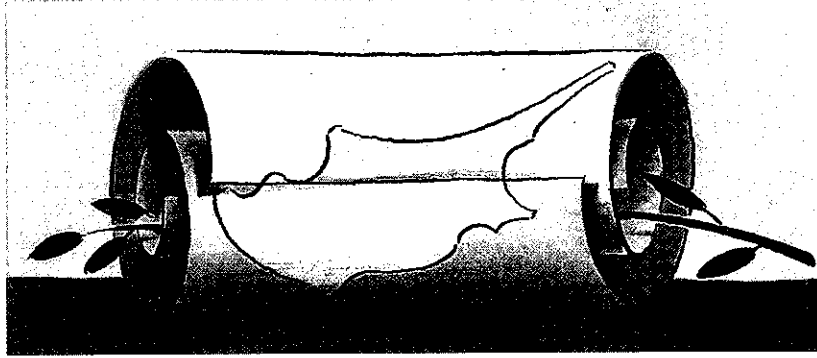
5. Yunanistan'dan farklı olarak, coğrafi yakınlığı nedeni ile Türkiye'nin, Kıbrıs'la ilgili güvenlik ve stratejik gereksinim ve çıkarları sözkonusudur.

6. Kıbrıs içinde, Kıbrıs Türk halkı ile Kıbrıs Rum halkı arasındaki siyasi eşitliğe dayalı denge, Kıbrıs dışında, yukarıda sözü edilen tarihi, stratejik ve hukuki nedenlerle sürdürülebilir değildir. Aynı biçimde, Türkiye ile Yunanistan arasındaki denge, mevcut bölgesel ve küresel konjonktür nedeni ile; Kıbrıs Türk halkı, Kıbrıs Rum halkı, Türkiye veya Yunanistan'ın Kıbrıs'a hükmetmesi veya herhangi birinin daha avantajlı konumda olması dengeleri de, geçerli değildir.

7. Güney Kıbrıs'ta, tüm Kıbrıs'ın yasal hükümeti olduğunu iddia eden sözde "Kıbrıs Cumhuriyeti", Kıbrıs'ta iki eşit halkı temsil etmediği ve tüm Ada'ya şamil egemenliği olmadığı gibi, demokrasi ilkelerine göre iki halkın serbest iradelerine dayalı bir meşruiyete de sahip değildir.

8. Demokratik çoğunluklarının bağlı olduğu siyasi kültür ve mevcut siyasi iradeleri itibarıyla, Kıbrıs Türk halkının, Kıbrıs Rum halkının, Türkiye'nin ve Yunanistan'ın ortak vizyonları, Avrupa sistemi ve değerleri içinde olmaktadır.

9. Kıbrıs'ta ve bölgede barış ve istikrar, yukarıda sözü edilen dengelemlere, hassasiyetlere ve vizyona saygılı olduğu oranda korunabilir.

Optimum sürdürülebilir çözüm

Kıbrıs'ta optimum sürdürülebilir çözüm, herhangi bir tarafın hakimiyetini önleyecek; nisbi avantajları ortadan kaldırıp dengeleyecek; hür irade ve müzakereler sonucu elde edilecek ve Kıbrıs'taki iki halkın siyasi ve egemen eşitliği-ne ve iki-bölgeliliğe dayalı bir ortaklık çözümüdür.

Böyle bir çözümde, Türkiye ve Yunanistan arasındaki dengenin korunması ve bu ülkelerden herhangi birinin Kıbrıs'la ilgili olarak ek bir avantaja sahip olmaması hususları, hayati önem taşımaktadır.

İşte bu nedenlerle optimum sürdürülebilir çözümün elde edilmesi, sistematik bir yaklaşım gerektiriyor. Bu yaklaşım, Kıbrıs içinde Kıbrıs Türk halkı ve Kıbrıs Rum halkı arasındaki siyasi eşitliğe dayalı dengenin korunmasını, Türkiye ve Yunanistan arasında 1923 Lozan Anlaşması dengesi ile 1960 Kıbrıs Anlaşmaları dengesinin devam ettirilmesini zorunlu kılıyor.

Kıbrıs'ın AB üyeliği konusunu yukarıdaki sistematik perspektif içinde görmek ve değerlendirmek gerekir. Bu çerçevede, tek yanlı ve sözde Kıbrıs adına gayri yasal olarak yapılan Rum AB üyelik müracaatının, Kıbrıs içindeki siyasi eşitlik ilke ve dengesini bozduğu ortaya çıkmaktadır. Kıbrıs dışında ise, Türkiye'nin üye olmadığı fakat Yunanistan'ın üye olduğu etkili uluslararası bir kuruluşa, Kıbrıs'ı üye yapmayı amaçladığı için, Türkiye ve Yunanistan arasındaki dengeyi bozduğu da ortadadır.

Yunanistan, Kıbrıs Rum halkı, Türkiye, Kıbrıs Türk halkı ve AB üyesi ülkelerin uzun vadeli siyasi, ekonomik

ve stratejik çıkarları, yukarıda sözü edilen dörtlü denklemi hassasiyetle gözönünde bulundurmaktadır. Aynı zamanda bu denklem içindeki dengelemlere saygılı olmakta ve denklemdeki dört taraftan herhangi birine, Kıbrıs

bağlamında avantajlı bir pozisyon kazandırmamakta yatmaktadır.

NATO ittifakının bölgedeki etkinliği, bölgesel güven ve istikrar, Avrupa Birliği'nin genişleyip güçlenmesi ile mümkündür. Aynı

biçimde, Batı'nın kendi çıkarları açısından, Türkiye ile Kıbrıs'ın Avrupa güvenlik, siyasi ve ekonomik sistemleri içine entegrasyonu ise, yukarıdaki sistematik perspektif ve yaklaşımla mümkün olacaktır.

Engeller

Optimum sürdürülebilir çözümün gerçekleşmesini önleyen başlıca engeller ise şöyle sıralanabilir:

1. İşbirliği ve ortaklık kurma, mevcut ihtilafların nedenlerinin gerçekçi bir şekilde teşhis ve takdir edilmesini, suçlama, tutku sürecinin aşılmasını gerektirir. Aynı biçimde, geçmişte yaşanmış travmaların unutulması, affetme ve affedilmeyi isteme olgunluğuna erişmek, güven ortamının tesisi ve karşılıklı saygıya dayalı işbirliğinin çatışma ve dışlamadan daha yararlı olacağı bilincine ulaşmak da bir zorunluluktur. II. Dünya Savaşı'ndan sonra, özellikle Fransa ve Almanya, uzlaşmak ve "kıvam" denilen bu bilinç düzeyine ulaştıkları için, Avrupa bir transformasyon sürecine girmiş ve bugünkü AB'nin oluşması için siyasi, sosyal ve psikolojik ortamı oluşturmuştur.

Kıbrıs'ta tarafların henüz eşit oranda bu "kıvam" noktasına geldiğine inanmıyoruz. Uluslararası "uyuşmazlıkların çözüm" uzmanları, Kıbrıs Türk halkının bu bilinç noktasına geldiği konusunda birleşiyor. Ancak, Kıbrıs Rum halkının henüz bu düzeye ulaşamadığı da ifade edilmektedir. Rum ve Yunanlıların, yakın tarih bir yana, Osmanlı döneminde yaşanan

travmaları bile unutamadıkları; Kıbrıs'ta ihtilafın nedenlerini gerçekçi bir şekilde değerlendiremedikleri; toplumsal sosyalizasyon süreçlerinin (okul, kilise ve aile kanalı ile) hala Türk düşmanlığı aşıladığı; affetme ve affedilmeyi isteme olgunluğuna erişemedikleri ve henüz Türklerle ortak kültür bilinç ve sorumluluğuna ulaşamadıkları görülmektedir.

2. Ortaklık, simetri ve güç eşitliği gerektirir. Simetri ve güç eşitliğini bozucu davranışlar, ortaklık

istememe anlamına geldiği gibi, ortaklığın gerektirdiği kurumsal eşitliği inkar etmek demektir. Kıbrıs'ta uluslararası anlaşmalar ve BM kararlarıyla teyit edilen iki halkın siyasi ve egemenlik eşitliği Rum ve Yunanlılar tarafından hala inkar edilmektedir. Kıbrıs Türk ekonomisi üzerine Rum ve Yunan ambargoları artarak devam etmektedir. Bu anlayış, oluşturulması hedeflenen ortaklığın önündeki en büyük engeldir.

3. Kıbrıs'taki ihtilaf, siyasi olarak eşit iki halk arasında "yatay" bir ihtiliftir. Bu ihtilaf, "ulus devletler" içindeki etnik ihtilaflarla karıştırılmamalıdır.

BM Güvenlik Konseyi, 4 Mart 1964 tarih ve 186 sayılı kararıyla, Ortaklık Kıbrıs Cumhuriyetini zor kullanarak ele geçiren Rum tarafına, meşru hükümet muamelesi yapmaya devam etmek sureti ile, bir avantaj kazandırmıştır. Bu durum, Kıbrıs'taki ihtilafı yatay bir ihtilaftan eşit olmayanlar arasında dikey bir ihtilafa dönüştürme riskini getirerek, statükoyu, Kıbrıs Türk tarafının aleyhine bir nevi bozmuş ve dondurmuştur. Ortaklık kurulmasını engelleyen bu dondurulmuş statüko, gerek bu kararı alan BM Güvenlik Konseyi'ni, gerek ise bu karara bağlı olarak hareket eden uluslararası camiayı, ihtilafın sürmesine katkıda bulunan önemli unsurlar haline getirmiştir.

4. Kıbrıs'ta mevcut statükonun değiştirilerek bir ortaklık anlaşmasına varılması iki tarafta da eşit siyasi irade ve eşit motivasyon gerektirmektedir. Ancak, eşit siyasi irade ve motivasyon, mevcut statükodan eşit acı duyul-

ması veya statükonun ortaklık yönünde değişmesinden kazançlı çıkılacağına dair bir inancın ortaya çıkmasıyla mümkündür. Kıbrıs'ta mevcut statükodan iki tarafın eşit acı çekmediği ortadadır. Üzerindeki siyasi ve ekonomik ambargolar nedeni ile Kıbrıs Türk halkı, dünyadan izole

edilmiş durumdadır. Rum tarafı ile arasındaki siyasi ve ekonomik fark büyümektedir. Bu nedenlerle, Kıbrıs Türk tarafı statükonun değişmesini ve siyasi eşitliğine saygılı işbirliği ilişkisi kurulmasını iste-

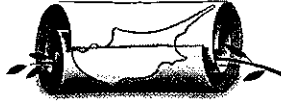
mektedir. Bu dengesizlikte, Rum tarafı hala yarar görmektedir. Mevcut anlayışlarıyla Kıbrıs Rum tarafı, oluşturulacak ortaklıktan elde edecekleri güvenlik, siyasi ve ekonomik yararların, şimdi elde ettikleri yararlardan çok fazla olacağını hala görememektedir.

Bu kısır anlayış, Kıbrıs'ta ortaklığın kurulmasını engelleyen en büyük etkenlerden biridir.

Stratejik değerlendirme

Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle Kıbrıs Adası'nın çevresi, radikal bir şekilde değişmektedir. Doğu'da, Soğuk Savaş rekabeti, yerini, otoriter, fundamentalist ve askeri dikta rejimlerinin rekabetine bırakmaktadır. Türkiye'nin kuzeyinde Sovyetler Birliği'nin kalıntıları üzerine yeni devletler kurulmakta, yıllardır bastırılan halklar, kimliklerine sahip çıkmaya çalışmaktadır. Kafkas ve Orta Asya Cumhuriyetleri yeni pazarlar olarak açılmakta ve dünyanın en büyük enerji rezervlerine (petrol, doğal gaz) sahip potansiyel güçler olarak ortaya çıkmaktadır. Batı'da, AB ve NATO, Sovyetler Birliği'nin zincirinden kurtulan Balkan, Baltık ve Doğu Avrupa devletlerini de içeren bir genişleme süreci yaşanmaktadır.

Bütün bu değişim, Türkiye'ye, Soğuk Savaş dönemindekinden farklı ve daha önemli yeni bir rol vermekte ve yeni fırsatlar çıkarmaktadır. AB'nin 6. büyük ticaret ortağı haline gelen Türkiye'nin, AB ülkeleriyle ticaret hacmi, 50 milyar dolara ve Rusya ile direkt ve dolaylı iş hacmi ise 15

Ortaklığın, Kıbrıs içinde iki halk arasındaki siyasi ve egemen eşitliğe dayalı dengeyi koruması kadar, Kıbrıs dışında Türkiye ve Yunanistan arasındaki dengeyi koruması da önemlidir.

milyar dolara ulaşmıştır. Tarihi ve kültürel nedenlerle Türkiye'nin Batı ile Orta Asya ve Kafkaslar arasında bir köprü olması; Kafkas ve Orta Asya petrol ve doğalgazının önemli bir bölümünün Akdeniz'e kaçınılmaz olarak Türkiye üzerinden ulaşacak olması; Türkiye'nin dinamik ve süratle gelişen bir özel sektörü ve girişimciliğe sahip olması Türkiye için çok önemlidir. Aynı şekilde, köklü bir NATO üyesi ülke olması; Doğu Akdeniz'de AB ile Gümrük Birliği ve ileri aşamada entegre ilişki içinde olan bir ülke olması; büyük bir iç piyasa ve üretim gücüne sahip olması ve demokratik/laik bir yapıya sahip olması da bölgede Türkiye'ye çok avantajlı roller ve fırsatlar vermektedir.

Kıbrıs Adası, Türkiye'nin gelişmekte olan bu yeni rolünden ve fırsatlarından birinci derecede yararlanabilecek konumda bulunmaktadır. Rum idaresindeki Güney Kıbrıs, AB üyesi ülkelerle ekonomik ilişkilerini azami düzeyde geliştirmiş olmakla beraber, siyasi nedenlerle, Türkiye'deki büyük pazar ve Türkiye'nin bir köprü olmasından kaynaklanan büyük fırsatlardan yararlanabilecek durumda değildir. Bu yararlanma, Kıbrıs'ta Türk halkı ve Rum halkının kabul edebileceği siyasi ve egemen eşitliğe dayalı bir ortaklığın kurulmasıyla ve Türkiye ile ekonomik ve siyasi ilişkilerin en tercihi düzeyde muhafaza edilmesiyle mümkün olabilecektir. Bu takdirde Rum özel sektörüne, özellikle gemicilik, ticaret, kıyı bankacılığı ve turizm konularında, yeni fırsat ve pazar imkanları açılacaktır. Güney Kıbrıs'ın ve Yunanistan'ın Kıbrıs konusunda Kuzey Kıbrıs ve Türkiye ile uzlaşması, sadece ekonomik açıdan değil, güven, istikrar ve siyasi açılardan da yararlarına olacaktır. Bütün bu nedenlerle, içinde bulunduğumuz aşamada, Yunanistan ve Güney Kıbrıs'ın AB ülkeleri ile entegrasyona verdikleri öncelik nispetinde Kuzey Kıbrıs ve Türkiye ile ilişkilerini iyileştirmeye öncelik vermeleri kendi menfaatlerine olacaktır.

Sonuç

Kıbrıs'taki iki halkın siyasi ve egemen eşitliğine dayalı; Türkiye, Yunanistan ve İngiltere tarafından İttifak ve Garanti Anlaşmaları tahtında teminat altına alınan, iki bölgeci bir ortaklığın bir an önce kurulması herkesin yararına. Bu ortaklığın, Kıbrıs içinde iki halk arasındaki siyasi ve egemen eşitliğe dayalı dengeyi koruması kadar, Kıbrıs dışında Türkiye ve Yunanistan

arasındaki dengeyi koruması da önemlidir.

Doğu Akdeniz'de güven ve istikrar, Batılı müttefiklerimiz ile Türkiye, Yunanistan, Kıbrıs Rum halkı ve Kıbrıs Türk halkının çıkarları, Kıbrıs'ta oluşturulacak bir ortaklık devletinin Türkiye ile eş zamanlı olarak AB'ye üyeliğini kaçınılmaz ve en ideal opsiyon olarak önümüze çıkarmaktadır. KKTC'deki ve Türkiye'deki siyasi irade bu ideal yaklaşımı desteklemektedir. Güney Kıbrıs ve Yunanistan'ın, duygusallıktan ve dar bakış açılarından kurtularak, geniş perspektif ve büyük ortak çıkarları görmesi en büyük dileğimizdir. Üçüncü tarafların ve özellikle AB üyesi ülkelerin, bu ortak çıkarın gerçekleşebilmesi için Yunanistan ve Güney Kıbrıs'ı telkin ve teşvik edeceklerine inanıyoruz. Bu optimum ve hatta tek opsiyon dışındaki alternatiflerin tüm ilgili tarafların çıkarlarına değişik nispetlerde zarar vereceği muhakkak olduğu gibi, zaman geçtikçe zarar hanesinin artacağı da ortadadır.

Kıbrıslı Rumlar, bugün, Kıbrıslı Türkler'e yukarıdan aşağıya bakabilir. Ancak, Ada'nın bağımsızlığını ve kendi kimliklerini koruyabilmek için Kıbrıslı Türklerle işbirliği ve ortaklık ilişkisi içine girmeye gereksinimleri vardır. Küçük bir Ada olarak, içinde bulunduğu coğrafyada, bölgenin yükselen yıldızı olan Türkiye ile entegre ilişkiye girmek, Kıbrıs'ta yaşayan her iki halkın da yararına. Diğer yandan, ortak çıkarlar için, Kıbrıslı Rumlar'la ve Türkiye'nin de Yunanistan ile işbirliği içinde olmaya gereksinimleri vardır. Bu halkların büyük siyasi, ekonomik ve güvenlik çıkarları müşterektir ve birbirini tamamlayıcıdır.

Bugünkü haliyle Rum, Yunanlı ve hatta birçok Batılı ülkenin yukarıdaki optimum opsiyon bilinci çerçevesinde hareket ettiklerini söylemek maalesef mümkün değildir. Hala, Kıbrıs Türk halkına ekonomik havuçlar ve AB üyeliğinin sağlayacağı yararlar vaat edilmek suretiyle Kıbrıs'ta sözü edilen hayati iç ve dış denge gereksinimleri geri plana itilmek istenmektedir. Aşırı milliyetçi ve duygusal dışlama politikaları ancak konfrantasyona yol açar. Fazlasıyla hoşgörülü olan Kıbrıs Türk halkı ile Türkiye'nin de sabrının bir sınırı vardır. Kıbrıs Türk halkını ve Türkiye'yi alternatifsiz görmek, Güney Kıbrıs, Yunanistan ve Batı için kendi çıkarları ile Türkiye'deki sosyo-ekonomik değişimi görmeme anlamına gelir.

M. Ergün Olgun

KKTC Cumhurbaşkanı Siyasi İşler ve Araştırma Özel Danışmanı

“Önce çözüm sonra Avrupa,,

KKTC Başbakan Yardımcısı

Serdar Denktaş

- Bugün, Türk ve Helen kimliğinden daha üst bir kimlik olarak bir Kıbrıslı kimliğinden söz etmek mümkün mü?

- Bir Kıbrıslı kimliğinden söz edemeyiz. Bu, ne Rumlar için ne de Türkler için geçerli. Fakat Rumlar, Kıbrıslılığı ön plana çıkarmaya çalışıyor. Çünkü Kıbrıslılık bir yerde onlar için Rum olmakla eş bir anlam taşıyor. Ve hakikaten dünyanın bir çok yerinde de Kıbrıs'tan bahsettiğinizde bir Rum Cumhuriyeti, bir Rum adası, bir Rum devleti akla geliyor. Oysa, böyle bir üst kimlik yok. Ama bu üst kimliğin olmaması nedeniyle, özellikle de Kuzey'de son zamanlarda da çok dikkat çeken bir kimlik bunalımı ortaya çıktı. Biz neyiz, Türk müyüz, Kıbrıslı mıyız soruları soruluyor. Burada iki uç var; biri Kuzey Kıbrıs Cumhuriyeti ve Kıbrıslılığı savunuyor, diğeri ise tamamen Türkiyeliliği savunuyor aslında. Bu iki uç arasında da bocalayıp duran bir halk var, Kuzey Kıbrıs'ta. Bunun ortadan kaldırılmasına yönelik bir arayış içindeyiz.

- Özellikle 1974 hareketini kitaplardan okuyan yeni jeneras-

yonda, kimlik sorunu ortaya nasıl çıkıyor. Örneğin, onlarda bu kimlik sorunu daha mı ağır veya daha mı yoğun yaşanıyor?

- Genç nesilde kimlik sorununun daha yoğun yaşandığını söylemek mümkün. Geçmişte Kıbrıs'ta verilen mücadele neydi, diye bakarsak, önce 'Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır' mücadelesi vardı. Bu, daha sonra 'ya taksim ya ölüm'e dönüştü. 1974'te de aslında bir çizgi çizildi ve mücadelenin de bittiği düşünüldü. Çünkü hep verilen kavga oydu. 1974'te Türkiye, 'Kıbrıs'ın kuzeyini ilhak ettim' demiş olsaydı, belki o kimlik sorunu ortadan kalkmış olacaktı. Ama o yapılmadı ve 1983'te de kendi devletimizi ilan ettik. 1974'te doğan jenerasyon veya o yılların çocukları şimdi 23-25 yaşlarında. Devlete mi, federasyona mı, entegrasyona mı inanmalı, üçü arasında bir belirsizlik yaşanıyor. Belirsizlik varolunca, disiplin ortadan kalkıyor. Ekonomik ve sosyal sorunlar çözüm açısından önümüze daha büyük zorluklar gibi çıkıyor.

Anlaşma olmazsa entegre olacağız diyorsunuz, bazı kesimlerce entegrasyon bir hak diye algılanıyor. Dolayısıyla, özellikle de genç jenerasyon nerede duracağını bilemiyor. Bu nedenle bolca tartışılan, eleştirilen ama genç neslin de çok sıcak baktığı bir Kıbrıs milliyetçiliği düşüncesi ortaya çıkıyor. Bu tartışma noktasıdır, tabii ki tartışılacak ama bir yere de varacak. Neticede bu kimlik bunalımını atlatmak ve net bir hedef belirlemek zorundayız. Ama bu, şimdilik yok.

- Bu süreçte Avrupalı bir Kıbrıs kimliği, yani Avrupa Birliği'ne üye bir Kıbrıs kimliği, bu kimlik arayışı sorununa bir çözüm olabilir mi sizce?

- Şu anda olması mümkün değil. Çünkü, Kıbrıs'ın Avrupalı olması düşüncesine önce Rum tarafı onay verdi ve düşündü. Peki, Rum tarafı Kıbrıs'ın Avrupalı olmasına karar verirken, Türk tarafının ne düşündüğünü sordu mu? Hayır? Kendi kendisine karar verdi ve Avrupalı olacağız, dedi. Olup, olmak istemediğimiz bizim aramızda dahi tartışılmış değil. Neden ola-

cağımızı bilmiyoruz, neden olmayacağımızı en azından kesin olarak biliyoruz.

Dolayısıyla, Avrupalı Kıbrıslı tam anlamıyla havada kalan, ayakları yere basmayan bir üst kimliktir ve bundan Kıbrıslı zarar görür. Bizim her şeyden önce kurmuş olduğumuz devlet içinde ne olduğumuzu ve devletin geleceğinin ne olacağını çok açık olarak koymamız gerekir. Biz bu devleti sadece Rumlara karşı mı, yoksa kendi sosyal ihtiyaçlarımız, kendi siyasi ihtiyaçlarımız için mi kurduk. Bunu ortaya koymalıyız ve devleti yaşatacak mıyız, yaşatmayacak mıyız noktasında karar vermeliyiz. Bu kararı verdikten sonra, bu iki devlet esasına dayalı çözüme doğru bir hareketlenme sonucunda, Avrupa'ya girip girmeyeceğimiz açıkça ortaya çıkacak.

Bana göre, şu anda Avrupa meselesini konuşmak erken. Bir kere çözüm yok ortada. Avrupa'ya gidilecekse nasıl gidilecek bu belli değil. Çözüm olmadan siz bir adım ötesini tartışmaya başlarsanız negatif

yanla bile tartışmaya başlarsanız, neticede tartışmaya açmış durumdasınız o olayı. En sonunda o Avrupalılık kıstasının içinde bulursunuz kendinizi. İstiyor muyuz, istemiyor muyuz onları bir görmek; gireceksek hangi kıstaslarda nereye dayanarak gireceğimizi görmek, bizim pozisyonumuzun ne olacağını görmek zorundayız. Onun için önce çözüm şart. Çözümü bulmalıyız.

- Dünyanın her yerinde büyük rağbet görmekle birlikte, son dönemde Kıbrıs'ta yükselen bir milliyetçilik rüzgarı var. Kıbrıs'ta yükselen milliyetçiliğin nedeni nedir? Bugün milliyetçiliğin yükselmesi Kıbrıs'ta toplumlara zarar veren bir olgu mu?

- Kıbrıs Türk milliyetçiliği olgusunun yerleşmesinin, toplumlara zarar vereceğini sanmıyorum. Hem Rum tarafıyla ilişkilerimizde bizim pozisyonumuzu tam anlamıyla belirleyecek bir olgu haline gelecek, hem de Türkiye ile KKTC arasında varolan ilişkilerin daha da güçlü bağlarda

nim devletimdir diyebiliyorsa, bir yerde buluşmak durumundadırlar.

- Bu noktada, Kıbrıs Türk milliyetçiliğinin Türk milliyetçiliğinden farkı nedir sizce?

- Farkı yok, Türk milliyetçiliğinin değerlerine sahiptir, ama tek bir sorumluluğu vardır. O da KKTC'dir. Buna inanan bir nesiliz, bu devlete inanan bir nesiliz, bu devleti kendimiz için kurduğumuza inanan bir nesiliz, bunun uğraşısı içindeyiz. Yoksa suçlandığımız gibi, coğrafi bir milliyetçilik ya-

pıyor değiliz. Aksine bölgede ikinci bağımsız Türk devletinin güçlendirilmesini hedefliyoruz. Çünkü, bizim rakibimiz Rum tarafıdır. Biz kendimizi Antalya veya Bayburt'la kıyaslamamalıyız. Bizim kıyaslama yapacağımız yer Rum tarafıdır. Beş dakika ötemizde olan yerdir, beş dakika ötemizde olan yerle ekonomik eşitliğimizi mutlak suretle sağlamalıyız. Üstümüze ne düşüyorsa onu yapmalıyız. Elbette Tür-

'Avrupalı Kıbrıslı' ayakları yere basmayan bir üst kimliktir ve bundan Kıbrıslı zarar görür. Bizim herşeyden önce, devletin geleceğinin ne olacağını açık olarak ortaya koymamız gerekir.

oluşturulmasına vesile oluşturacak. Dolayısıyla, milliyetçilik akımının Kıbrıs'ta yaşayan iki halk arasında ayrılığı daha da körükleyecek bir hareket olarak düşünülmemesi lazım. Rumlar, nasıl Kıbrıslılık kimliğine sahip çıkarak bunu ortaya koymuş durumdaysa, Kuzey'de de kurmuş olduğumuz devletin içinde yaşayan, doğum yerimiz ne olursa olsun burayı vatan sayan insanlar, bu kimliğe sahip çıkarak tek vücut haline gelmelidir. Rum tarafına karşı eğer tek vücut halinde hareket edersek, eşitliğimizi ancak bu şekilde sağlayabiliriz. O zaman siyasi eşitlik tam anlamıyla gündeme gelir ve KKTC devletin bir oyuna karşılık, Rum tarafındaki devletin de bir oyu çok açık bir şekilde ortaya konulur. Bu düşüncelerle ortaya atılmış Kıbrıs Türk milliyetçiliğine de sıcak bakılmaktadır. Bir devlet kurmuşsak ve burada yaşayanlar burası be-

kiye'den -başka ülkelerden alamadığımıza göre- teknik mali yardım alabilmeliyiz ki, o noktaya da gelebilelim. Yatırımcıların buraya gelmesini sağlayabilelim. Görüyorum ki, yatırım için özellikle son bir iki yıl içinde çok üst düzey yatırımcılar gelmeye başladı. Bu, bizi ekonomik kalkınma yolunda güçlendirecek. 150-180 bin kişilik halk çok küçük bir alan içinde bir iki yıl içinde rahatlığa ulaşır ve çözüm de ondan sonradır zaten.

- Kuzey Kıbrıs'ın, Güney'e oranla ekonomik anlamda geride olmasını neye bağlıyorsunuz? Bu bağlamda Kuzey Kıbrıs'ta yaşanan ekonomik sorunlar nelerdir?

- Şu anda Kıbrıs'ta yaşanan ekonomik sorunların kaynağı kamu maliyesidir. Aslında işadamlarımız şimdiki kıstaslar içerisinde güçlü görünüyor. Yatırım planları ve sermaye birikimleri var. Sıkıntı, dev-

letin 23 yıllık süreç içerisinde kamuyu fazlalık görmesi ile ortaya çıktı. Erken emeklilik yasaları çıkarılmıştı, ancak zaman içerisinde oluşturulan politikalar hiç revize edilmeden bugünlere kadar taşındı. Şimdi görüyoruz ki, artık devlet, üstüne almış olduğu yükü taşıyamayacak bir duruma geldi. Ekonomik politikalarla şu anda ihtiyaç duyulan dış kaynak ile bütün bu sıkıntılar kısa sürede atlatılabilir. İnsanimız da buna hazır olma aşamasındadır. Çünkü, özellikle genç nesil, bugüne kadar güdülen ekonomik politikalarla, siyasi politikalarla, iç siyasi politikalarla bir yere varmanın mümkün olmadığını görüyor. Artık, değişim ihtiyacı hissediliyor ve bunu yapabilecek insanlar da var memleketimizde. Örneğin, Kıbrıslı olup da dünyanın çeşitli ülkelerinde çalışan insanlar var. Bu kişileri 1-2 yıl içerisinde geri getirebilirsek Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisi çok iyi bir noktaya gelebilir.

- Türkiye'den kaynaklanan sorun var mı sizce? Örneğin, Türkiye'nin göçü ya da Türkiye'nin mali yardımları konusunda bugün yaşanan sorunlar var mı?

- Sorunlar var. Kıbrıs'taki problemlere Türkiye'deki politikacılar tam anlamıyla vakit ayırıp ilgilenemiyor. Türkiye'ye buradan bir heyet gittiğini varsayalım. O günler içerisinde ihtiyaçlar ve sorunlar ortaya konuluyor ve reçeteler yazılıyor. Fakat bu reçetelerin takip edilmesi, ilaçların ortaya çıkarılması ve bu ilaçların nasıl kullanılacağı saptanması lazım. Ama bu esnada Türkiye, kendi içinde bulunduğu sorunlarla öyle bir bunalmış duruma geliyor ki, bir anda Kıbrıs bir köşede kalıyor. Kararlar zamanında alınamıyor. Zamanında alınamayan karar da her zaman doğru karar olmuyor. Gecikmiş bir karar bazen artık yanlış bir karar haline de dönmüş olabiliyor. Bunlar genellikle, iç siyasi nedenlerle ortaya çıkan sıkıntılardır. Bunu organize edemedik, kimin, neyi nasıl takip edeceği belli değil. Kıbrıs işlerinden sorumlu bir bakanlık ve bir müşavirlik var, ama, bunların katkısı az. Dolayısıyla, bazı sorunların çözümü için belki yeterince mücadele edilemiyor. Türkiye'nin iç sıkıntıları nedeniyle uzuyor işlemler. Uzdıkça da buradaki sorunlar büyüyor. Bunlar, Türkiye ile kafa kafaya vererek çözmek zorunda olduğumuz sıkıntılardır.

- Türkiye'den enflasyon ithal ediyorsunuz? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

- Mevcut ekonomik yapımıza baktığımızda biz TL'sini kullanmak zorundayız. Kaldı ki, devlet olarak ortaya çıkmış isek, zaman içerisinde mutlak suretle kendi para birimimizin olması gerekir. Ama rezervlerin olmaması, ekonomimizin tam anlamıyla rayına oturmaması ve vatandaşın hükümete olan güvensizliği nedeniyle, kendi para birimimizi basma yoluna gidemiyoruz. Bu da bizi, TL'sini kullanma durumunda bırakıyor. Enflasyonlar hükümetlerin belirlediği politikalarla. Hükümet Türkiye'nin kendi şartları için gereken bir devalüasyon yaptığı zaman, aynı şartlar Kıbrıs'ta da geçerlidir, düşüncesi yanlış olur. Türkiye için doğru olabilen bir ekonomik adım, Kıbrıs için bazen yanlış bir adım olabilir veya yanlış adım demesek de Kıbrıs'taki ekonomiye zarar verebilir. Sonuç olarak, aynı para birimini kullanıyorsunuz ve bundan da kaçış yolumuz çok az. Bir ara dövizle endeksli bir muhasebe birimi vardı, şimdi enflasyonist muhasebe sistemi düşünüyor. Bunlar TL'sinin yan etkilerinden kurtarmaya yönelik girişimler. Kendi paramızı muhakkak basmak durumundayız dediğimizde ise, buradaki bazı şekilci arkadaşlar, hemen bir suçlama getiriyorlar. Üstünde Atatürk'ün resmi olan paralardan kaçmak mı istiyorsunuz, gibi eleştiriler yapılıyor. Hayır asla öyle birşey yok. Ama Türkiye hükümetlerinin de yapmaya çalıştığı gibi TL'sinin kötü yansımalarından ekonomimizi kurtarmaya çalışıyoruz, başka bir anlama gelemmez. Bunu yapmak zorundayız, başka çaremiz yok.

- Uluslararası kamuoyunda 1998'in Kıbrıs'ta çözüm yılı olacağı görüşü hakim, siz bu görüşe kalıyor musunuz? Size göre çözüm ne?

- Şimdi, şu anda savunduğumuz çözüm iki kesimli federasyon. Yakın zamanda tüm parti liderleri ile bir araya geldik ve birkez daha gördük ki, Rumların 2 kesimli 2 bölgesi federasyon konusunda anladığı ile bizim bu söylemden anladığımız arasında dağlar kadar fark var. Ekonomisi de bize göre çok daha iyi bir durumda ve bunu da bizimle paylaşmak istemiyor. Avrupa Birliği'ne çözüm olmadan da girebilme ümitlerini taşıyor. Bu psikolojik ortam içerisinde halkı da herhangi bir anlaşmaya hazırlanmış durumda değil. Bu noktadan baktığımızda Rum tarafının herhangi

bir çözüm için yaşama ihtiyacı olmadığını görüyoruz. Her görüştüğümüz yabancıya şunu anlatmaya çalışıyoruz, Rum tarafından bir yeşil ışık açık bırakıldığı müddetçe, Kıbrıs'ta bir çözüm olmaz, ancak bir anlaşma imzalanabilir. Bu imzalanan anlaşma bir sonraki gün başlayacak yeni bir mücadele döneminin dökümanı haline gelebilir. Biz de bunu istemiyoruz. Böyle bir anlaşma olacaksa bu anlaşma 23 yıldır devam etmekte olan barış sürecini devam ettirecek bir anlaşma olmalı.

Rum tarafının buna yaşayıp yaşamayacağı ise belirsizdir. Şu anda parti liderlerinin anlayışı tam anlamıyla Rum halkının zihniyetini temsil ediyorsa, bu anlaşma maalesef zor görünüyor. Peki anlaşma olmalı mı, sorusunun yanıtı ise, evettir. Gelecek, hem Rum tarafı hem de Türk tarafı açısından çok daha belirgin olmalı. Bugün yaşanan şekli ile bu belirsizlik ortamı içerisinde devam etmek artık mümkün değil.

haklar da söz konusu. Sizce Kıbrıs, Türkiye'ye çok mu bağlı?

- Memlekette kimlerin vatandaş olduğu nasıl vatandaş olduğunu sormak kimseye ait değildir. Bu Ada'ya 74'den sonra gelen insanlar artık burayı vatan bellemiş insanlar olarak yaşıyorlar. Düşünün, 19974'te buraya yaklaşık 10 bin civarında aile gelmişti. Bu aileler, 10'ar -11'er çocuğu olan aileler ve çocukları 23 yıldır burada yaşıyor. Kendi köyüne gittiğinde arkadaşı, akrabası yok, belki o bölgenin geleneklerine de uyum gösteremiyor. Bu insanlar

yerleşik değildir, geri dönmelidir, diye nitelelendirmeye kimin hakkı var. Bu insanlar artık Kıbrıs Türk'üdür. Buranın insanıdır. Kimsenin de bize demografik yapınız değişiyor, suçlamasını getirmeye hakkı yok ve olmamalıdır da. Ancak, bir kültür değişimi, Türkiye'nin değişik yörelerinden Kıbrıs'a gelen insanlarla Kıbrıs'taki, Güney'den Kuzey'e taşınmış insanların kültürlerinin bir birleşmesi var. Biz bir takım

Kıbrıs-Türk milliyetçiliği akımının, Kıbrıs'ta yaşayan iki halk arasında ayrılığı daha da körükleyecek bir hareket olarak düşünülmemesi lazım.

97 çözüm yılı denmişti, bunun 98'e taşıdığı belli oluyor. Bu arada, Rum tarafında seçimler var. Ama 98'de yine çözüm olmazsa biz ne yapacağız. Aynı yol üzerinde yürümeye devam mı edeceğiz? Yoksa, yeter kardeşim, diyerek kendi çizgimizi mi çizeceğiz? Bize göre, bu son deneme olmalı, bu son deneme de başarıya ulaşamazsa kendi yolumuzu çizmeliyiz, daha fazla bu şekilde devam edemeyiz. İnsanımız göç ediyor ve korkunç bir fakirlik içerisine düşmeye başlıyor. Halkımızı bu noktadan çıkarmalıyız, Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bunu hak etmedi.

- Tabloya bakıldığında en kaba şekli ile Türkiye'den çok ciddi bir demografik göç olduğu dikkat çekiyor. Dolayısıyla, siyasal, kültürel, ekonomik olarak çok ciddi ölçüde Türk bağımlılığı yaşıyor. Türkiye'nin, Ada'nın dışı açılan tek penceresi olması da bir etken ama ancak tarihsel ve Ada'nın hukukundan kaynaklanan

eski geleneklerimizden yavaş yavaş kopuyoruz.

Dolayısıyla, burada belli bir kültür yok oluyor, düşüncesinden ziyade, burada yeni bir halk oluşuyor, yavaş yavaş yeni bir kültür ortaya çıkıyor görüşünü savunuyorum.

Hiçbir şekilde Türkiye veya Türkiye'deki hükümetler bize şunu şöyle yapın, diye empoze etmemiştir. Ama Kıbrıs'ta idareciler bir kararı verirken, acaba Türkiye ne der diye hareket etmektedir, yanlış da oradadır zaten. 'Türkiye ne der' yerine, 'Türkiye ile birlikte ne demeliyiz' anlayışı öne çıkmalı. Kendi kararlarımızı parlamentomuzla, muhalefetlerimizle, sendikalarımızla, yanlısımızla, ekşigimizle alabiliriz. Türkiye kararlarımızı kabul eder veya etmez, yeter ki ne yaptığımızı bilelim.

- Çok teşekkürler.

geleceği
bugüne taşımak...

BEKO
Bir dünya markası

“AB süreci çözümü kolaylaştırır”

Cumhuriyetçi Türk Partisi Başkanı

M e h m e t A l i T a l a t

- Sizce Bir Kıbrıslı kimliği var mı? Yani Türk ve Rum kimliğinden bağımsız olarak, üst bir kimlik bağlamında bir Kıbrıslı kimliğinden söz edebilir miyiz?

- Kıbrıslı Türk, Kıbrıslı Rum birer kimlik olarak algılamıyorsa, böyle bir kimlikten söz edilebilir. Bütün bunların üstünde, bir tek Kıbrıslı kimliği oluşmadı. İki toplum birarada yaşamadıkları, birbirine güven duyup birlikte hareket etmedikleri ve ortak hedefler saptamadıkları sürece, bir Kıbrıslı kimliğinin oluşması da mümkün gözüküyor. Ama bir Kıbrıslı Türk kimliği, bir Kıbrıslı Rum kimliği oluşmuştur.

- Bu kimliğin özelliği nedir?

- Bu kimliğin özelliği, bir anlamda Türk kimliği ile Adalı kimliğini ve çeşitli dönemlerdeki İngiliz, Rum ve Rumlar açısından da Türk kimliğini bir araya getiren bir mozaik biçiminde oluşmuş olmasıdır. Ama bu, uzun yıllarda oluştu. Yalnız bir şeye daha dikkat çekmek lazım, bu kimliğin ayrı bir Kıbrıslı kimliği biçiminde birleşmemesinin esas nedeni, iki tarafın da özellikle eğitim

sistemlerinin, kültürel etkinliklerinin kendi anavatanlarına çok bağımlı olmasından kaynaklandı. Örneğin, Türk tarafında İstiklal Marşı veya Milli Marş, Türk İstiklal Marşı'dır, Rum tarafında ise Milli Marş, Yunan Milli Marşı'dır. Dolayısıyla, ayrı bir Kıbrıslı kimliğinin bu bakımdan oluşması son derece güçtür, ancak Türk kimliğiyle ve Rum kimliğiyle birleşen Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum kimlikleri oluşmuştur. Büyük ölçüde karakteristik olarak Türk ve Yunan kimliklerine yakın kimliklerdir bunlar.

- Yeni jenerasyonda söz ettiğiniz Kıbrıslı kimliği var mı sizce? Yani '74 hareketini sadece kitaplarda okuyan bu jenerasyonun, özellikleri nedir ve Kıbrıslı kimliği burada ne derece dominant?

- Yeni nesilde bu kimlik daha da zayıflamış durumda. Bunun birçok nedeni var. Kültürel ve eğitim bakımından sürekli bir yakınlaşma, yakın ilişkiler, bir anlamda da bir entegrasyon süreci yaşanmış ve sonuç itibarı ile yeni nesiller bu konuda daha az belirgin kimliklere ulaşmışlardır. Bunun birçok nedeninin yanında dediğim gibi, kültürel nedenler de var. Örne-

ğin, bütün Türkiye televizyonları buradan izlenebiliyor, Türkiye'nin yaşadığı sorunlar burada bu nedenle aynen hissediliyor. Rum tarafında da aynı şey söz konusu. Onlar da Yunanlıları izliyorlar, onların günlük sorunlarıyla iç içe yaşıyorlar. Sonuç olarak, böylesine bir yakınlık ortak kimliğin ve yakınlaşmanın önüne bir engel olarak çıkıyor. Bunun yanında şunu söylemek gerekiyor, özellikle Kıbrıslı Türkler için dünyaya açılan tek kapı Türkiye. Açabildiğimiz, soluk alabildiğimiz tek pencere Türkiye. Yapılması gereken, insanların, ülkelerin, Türkiye ve Kıbrıs Türklerinin ve aynı şekilde Yunanistan'la Kıbrıs Rumlarının işbirliğidir. Bu sağlandığı takdirde sürecin kendisini zaten kültürel oluşumları ve kimlikleri belirliyor.

- Peki bu süreçte sıkıntısı duyulan bu Kıbrıslı kimliğin, yani Türk ve Yunan etkisinde kalan bu Kıbrıslı kimliğini ortadan kaldıracak olan bir başka üst kimlik yer alabilir mi? Avrupa Birliği'ne üye bir Kıbrıs'ta, Avrupalı kimliği, Ada'da çözüm konusunda da önemli bir fayda sağlayabilir mi sizce?

- Avrupalı kimliğin ayrı bir kimlik olarak ortaya çıkması, Kıbrıslı kimliği gibi uzun vadeli bir olay. Çünkü Avrupa'da çeşitli kimliklerin biraraya gelmesi ile oluşturulmuş bir mozaik söz konusu. Bu mozaik taşları, uçlarından birbirine girişler yapabiliyor, birbiri içine geçebiliyor, birbiri ile bütünleşebiliyor ama mozaik taşları yerinde duruyor. Sonuç olarak, Kıbrıslı Türklerin Avrupa Birliği üyesi olmaları fazla birşey.

Avrupa değerlerinin de katılacağı bir sürecin, elbette ki, Kıbrıs sorununun çözümüne yardımcı olacağı kesindir. Esas olan, sorun çözüldükten sonra bu sorunun yeniden yaratılmamasıdır. Kısaca, çözümün ve barışın kalıcı olabilmesi açısından son derece önemlidir.

- Bu süreci etkileyen çok önemli etkenlerden biri de her iki tarafta da yükselen milliyetçilik akımı. Milliyetçilik, Ada'da özellikle son dönemde çözüme giden yolları çok önemli ölçüde tıkadı. Zaten tarihsel olarak halklar arasındaki kin, nefret gibi tabir edilen bir takım tohumları yeniden canlandırdı. Ada'daki bu milliyetçi dalgayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Milliyetçilik gerçekten de son zamanlarda büyük bir

gelişme içine girdi, üstelik bu, aşırı bir milliyetçilik halinde geliştiği için de yumuşama, Kıbrıs sorununun çözümü ve iki toplumun birbirleri ile ilişkilerinin gelişimi sürecine olumsuz etkilerde bulundu. Genel olarak, milliyetçi düşünceler ve hareketler, dünyanın başka birçok yerinde de meydana geliyor. Türkiye de bunlardan biri. Bu sorunlar, özellikle etnik sorunların olduğu yerlerde doğal bir besin kaynağı oluyor. Kıbrıs'ta da aynı şey söz konusu. İki toplum arasında sorun olduğu ve çatışma kültürü beslendiği sürece, milliyetçilik de gelişiyor. Burada bir başka önemli özellik de, milliyetçiliğin gelişmesinde, Türkiye'den Kıbrıs'a yurttaş olarak aktarılan nüfusun yapısıdır. Kıbrıs'taki üniversitelere gelen Türkiyeli gençlerin tutumları büyük ölçüde bu sürece katkıda bulunuyor ve milliyetçi akımların gelişmesini teşvik ediyor.

- Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin nüfusu biliniyor mu?

- Bunu kesin olarak söylemek mümkün değil. Çünkü kimi insanlar Kıbrıs'a geldi ve bir Kıbrıslı ile evlendi. Kimi insan Kıbrıs'ta ço-

bunun yanı sıra bir etnik sorunun da yaşandığını söyleyebiliriz. Güney Kıbrıs'ı ele alacak olursak, onlar açısından 1974'de meydana gelen 'de facto' durum asla kabul edilemezdir. Kıbrıs sorunu bir işgal sorunudur. Rumlara göre işgalin sona ermesi zorunluluktur. 24 yıldır devam eden işgale karşı büyük bir öfke kabarıyor ve bu öfke nedeniyle de milliyetçi akımlar büyük bir güç kazanıyorlar. Kıbrıs sorunu çözülürse, milliyetçi akımların bu besin kaynağı da dolayısıyla ortadan kalkar.

- Güney Kıbrıs'ta kişi başına düşen milli gelir, Kuzey'in birkaç katı oranında. Bugün Kuzey Kıbrıs'ın yaşadığı başlıca ekonomik sorun nedir sizce?

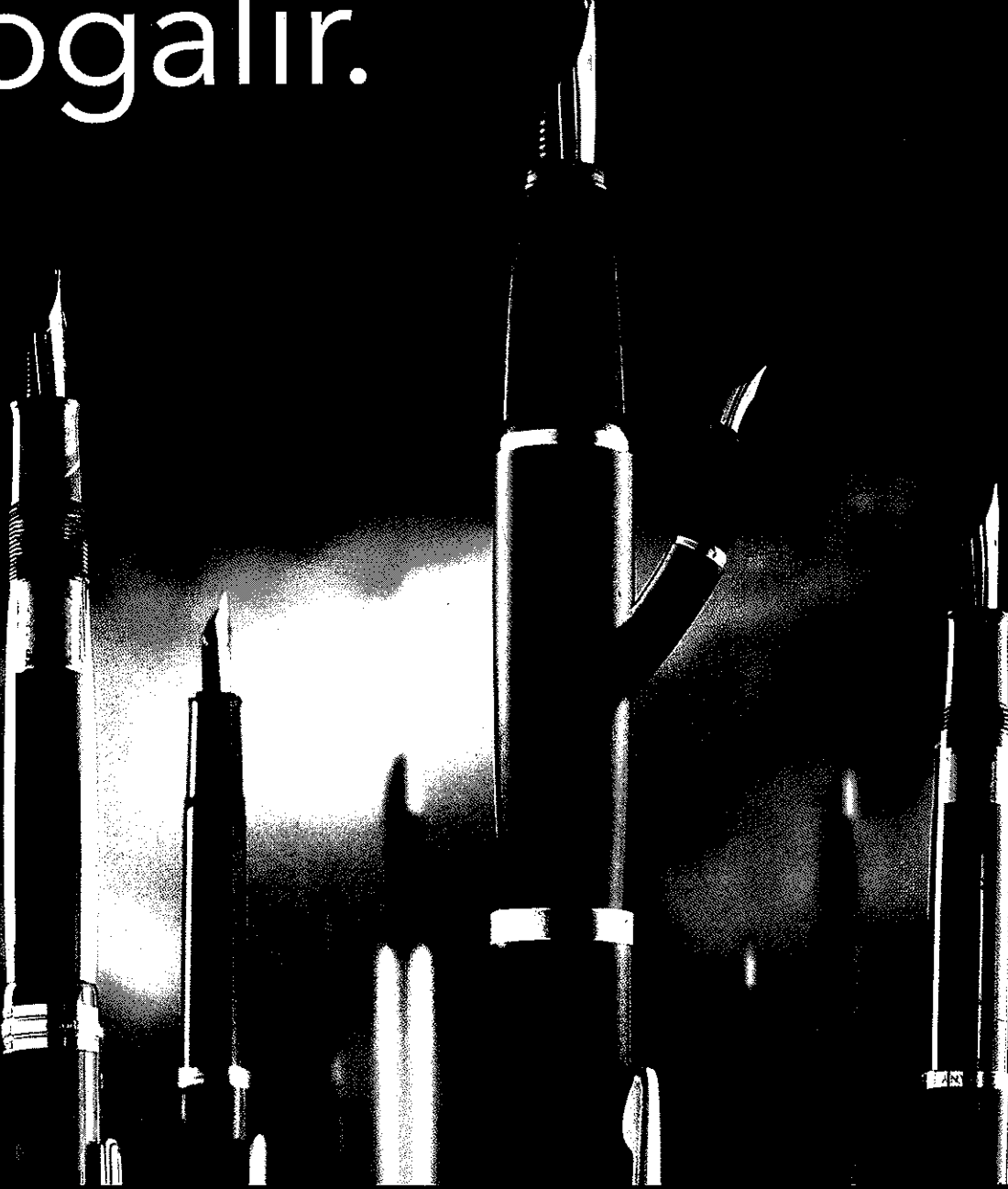
- Başlıca ekonomik sorunumuz, hiçbir söz hakkımızın olmadığı bir parayı kullanmamızdan dolayı Türkiye'den ithal ettiğimiz enflasyondur. Enflasyon, her enflasyonist ülkede olduğu gibi Kıbrıs'ta da Kıbrıs Türk toplumu arasında ekonomik değerleri alt-üst eden bir yıkım yaratıyor. Bunun üzerine, Türkiye'deki enflasyona ek olarak, bizim kendi

Başlıca ekonomik sorunumuz, hiç bir söz hakkımız olmayan bir parayı kullanmamızdan dolayı, Türkiye'den ithal ettiğimiz enflasyondur.

cuk sahibi oldu, çocuklar Kıbrıs'ta eğitim gördü ve Kıbrıs'ta büyüdü. Anne-baba Türkiyeli de olsa çocukları nerele sayacaksınız. Türkiye'den gelen nüfusun 80.000 civarında olması lazım. Toplamda ise, 180.000 olarak tahmin ediyoruz. Kesin bir şey söyleyemiyoruz, çünkü bunun ortaya çıkması "milli bir sorun" olarak kabul ediliyor ve ne yazık ki, nüfus sayımı yapılamıyor. Kıbrıs'ta böylesine sık bir mantık sözkonusu. Zaten şunu özellikle vurgulamak istiyorum, Kıbrıs'taki politik hareketler son derece sık yaklaşımın içersindeler, bu sağda da, solda da var. Ancak özellikle sağda daha belirgin. Şu anda iktidarda olanlarda ve Kıbrıs Türk toplumunun liderlerinde hala çok eski yılların değerleri mevcut. Bunun nedenleri arasında, özellikle dünyayla temasın olmaması ciddi bir engel teşkil ediyor. Bundan dolayı, Kıbrıs'ta milliyetçi hareketler daha kolay zemin bulabiliyor. Tabii,

ekonomimizin sıkıntılarının kaynaklanan enflasyon da binince, Türkiye'nin çok daha üstünde bir enflasyonla karşı karşıya kalıyoruz. Türk Lirası üzerinde herhangi bir söz hakkımız yok. Türkiye'nin gerek para politikası, gerekse de ekonomik politikaları nedeniyle aldığı önlemleri aynen bizde burada yaşıyoruz. Kıbrıs Türk tarafının hiçbir emisyon ve enflasyon üzerinde herhangi bir kontrol yetkisi de sözkonusu değil. Dolayısıyla, hiç bir suç olmasın hem bunun yıkıcı etkilerini yaşıyor hem de enflasyon nedeniyle o kadarlık bir meblağı Türkiye'ye vergi olarak ödüyoruz. Bir diğer sorun, yapısal bozukluk içinde olan ekonomik sistem. Daha ziyade kamu ağırlıklı ve özel sektörün yatırım yapmadığı bir ekonomik sistemle karşı karşıyayız. Devlet bütçesi çok ciddi sıkıntılar içinde ve yerel gelirlerin % 100'ünün üstünde maaş ve ücret ödemeleri yapıyor. Dolayısıyla, bütçede çok kötü bir bozulma

Bilgi paylaştıkça çoğalır.

Bilgi için:

BANKAPİTAL

Öğryikdere Caddesi No: 114 Esentepe, 80280 İstanbul Tel: (212) 211 66 61/303 Faks: (212) 211 65 58

var, erken emeklilik nedeniyle emekli sayısı çalışan sayısı ile eşit durumda şu anda. Bu rakam, dünyanın hiçbir ülkesinde görülmeeyen bir oranda. Sosyal sigorta sistemi neredeyse çökmek üzere, çünkü hiçbir yatırım yapmadan bu fondan ücret alan insanlar var. Bu fonun bütün kaynakları adım adım eriyor. Kamu maliyesi bakımından da çok büyük sıkıntılar yaşanıyor. Siyasi istikrarsızlık nedeniyle yerli sermaye dahil, herkes yatırımdan kaçıyor. Enflasyonun etkisi, yatırımı elbetteki çok büyük ölçüde köstekliyor. Çünkü faiz oranları çok yüksek. Bunu bir yana bıraksak bile, siyasi istikrarsızlık nedeni ile bu konuda çok ciddi sorunlar yaşanıyor ve yerli yatırımcılar bile yatırım yapmıyor. Mecburen Türkiye'den yatırım için iş adamlarını davet ediliyor. Sözler veriliyor, ancak hiçbir yatırım yapılmıyor, yapılmamasını da normal karşılıyorum. Çünkü sermaye, kazanacağı yere, yatırımı risk altında olmayan yere yatırım yapar. Bir miktar özelleştirme yapılması düşünülüyor, ancak ondan da önemlisi, yerli sermaye

yatırım yapılmasını istemek olmalıdır. Kıbrıs'a istihdam sorununu çözecek yatırımlar yapılmalıdır. Ancak böylece göç eden Kıbrıs-Türk gençliğini durdurabiliriz. Binlerce gencimiz göç ediyor, burada aradığını bulamayacağını, anlayan insanların yabancı ülkelere göç ediyorlar ve onların yerine, Türkiye'den daha alt düzeydeki gelir dilimlerinden insanlar geliyor. Sonuç olarak, tersine bir akış sözkonusu. Kıbrıs-Türk nüfusu eriyor ve bu, kimlik olgusuna da yansıyor. Kıbrıslı Türk kimliği de bu anlamda sürekli bir erozyon yaşıyor.

- Partinizin, Kıbrıs sorununun çözümü konusundaki görüş ve önerileri nelerdir? 1998'in Kıbrıs'ta çözüm yılı olacağı iddia ediliyor, siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

- Cumhuriyetçi Türk Partisi, kuruluşundan itibaren Kıbrıs sorununun çözümünü savunan bir parti. Bundan hiçbir şekilde taviz vermedi ve 2,5 yıllık hükümet ortaklığında da bu politikasını sürdürdü. Kıbrıs sorununun barışçı yollardan çözümü isteniyor. İki toplumlu, iki kesimli siyasal

Hem emek hem de sermaye Türkiyelileşirken, özel ekonomik kuruluşlarımızın katma değer olarak Kıbrıs'a herhangi bir getirisi olmuyor.

yenin elinde bulundurduğu ve borçlarını ödeyemediği için elden çıkarmaya çalıştığı tesislerini, Türkiye'den gelen bazı sermaye kuruluşları alıyorlar. Bu sermaye kuruluşları da Türkiye'nin çalışma hayatı gereği işçi hakkı, işçi sendikası, örgütlenme özgürlüğü gibi kavramlara yabancı oldukları ve vergi ödemeyen kaçak işçinin daha ucuza mal olması nedeniyle, tesislerini kaçak işçi ile dolduruyorlar. Sonuç olarak, hem emek hem de sermaye Türkiyelileşiyor. Özel ekonomik kuruluşlarımızın bile katma değer olarak Kıbrıs'a herhangi bir katkısı olmuyor. Bunlar çok ciddi sorunlar, çok ciddi sıkıntılardır. Tabii bu söylediklerimden kesinlikle yabancı sermayeye karşı olduğumuz anlamı çıkmamalıdır. Biz bu sermayenin gelmesini, Türkiye sermayesinin Kıbrıs'a yatırım yapmasını sürekli savunduk, bununla ilgili temaslar da yaptık ama bizim hedefimiz, Kıbrıs ekonomisine katkı yapacak bir biçimde

eşitliğe dayalı federal çözümün en doğru çözüm olduğuna inanıyoruz. Şu anda coğrafi zemine dayalı iki bölge oluştuğuna göre federal bir biçimde ülkemizi, Ada'mızı yeniden bütünleştirmek en doğru harekettir, diye düşünüyoruz. Federasyonun niye en iyi çözüm şekli olacağı sorulacak olursa, bunun birçok nedeni yanında, Türklerin ve Rumların tezlerine yakın tek çözüm şekli olduğu görülür. Bu birinci neden, ikincisi, bugüne kadar varılan bütün mutabakatlarda Birleşmiş Milletler Sarayı yanında uluslararası sözleşmelerde ve iki toplumun doruk görüşmelerinde iki tane önemli 'dorum anlaşması' var. Liderler arasında yapılan bu 'dorum anlaşmalarında', uluslararası kararlarda federasyon öngörülmüştür. Ve bütün bunların oluşturduğu Kıbrıs sorununun çözümüne zemin teşkil edeceği, çok geniş çevrelerce kabul edilen eski Birleşmiş Milletler Genel

Sekreteri Butros Gali'nin hazırladığı 'Gali fikirleri dizisi' ortaya çıkmıştır. Bütün bu mutabakatların, gelişmelerin birleştirilmesi Türk ve Rumların ayrı ayrı düşüncelerinin biraraya getirilmesiyle oluşmuştur. Dolayısıyla, biz Cumhuriyetçi Türk Partisi olarak 'Gali fikirler dizisi' zeminindeki çözümü destekliyoruz.

Şu anda Cumhurbaşkanı Denktaş da bunu savunur görünmektedir. Oysa, daha önce 'Gali fikirler dizisine' karşı kampanya yaparak seçim kazanmıştı. Şu anda (ben bu fikirler dizisini kabul ediyorum) demesinin mümkün olmadığını bilen Sayın Denktaş, kendisi buna sahip çıkar görünmektedir. Bizim en önemli özelliğimiz, Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin 'Gali fikirler dizisini', Kıbrıs sorununun çözümünü ve federasyon istemini, samimiyetle savunmamızdır.

Diğerleri, yaklaşımlarında samimi değildirler. Esas hedefleri, ayrılığı devam ettirmektir. En önemli özellikleri dışa başka, içe başka ve dönem dönem değişik tavırlar takınmalarıdır. Bazen federasyon demektedirler, bazen konfederasyon demektedirler. Bazen iki ayrı devlet temelinde çözüm, bazen de Türkiye ile entegrasyon, hatta ilhak, demektedirler. Dolayısıyla, böylesine yalpalayan bir politika izlerseniz, dünyada da itibar görmezsiniz. Sonuç olarak da, dünya bizi anlamıyor, dersiniz. Aslında bizim Cumhuriyetçi Türk Partisi olarak politikamızda böyle yalpalamalar yok, elbetteki politikamız günün koşullarına göre çeşitli yanları değerlendirilerek günün koşullarına uydurulmaktadır ama, genel hatları ile çizgisi federasyondur. Barış, iki toplumun siyasi eşitliğine dayalı bir çözüm biçiminde devam etmektedir.

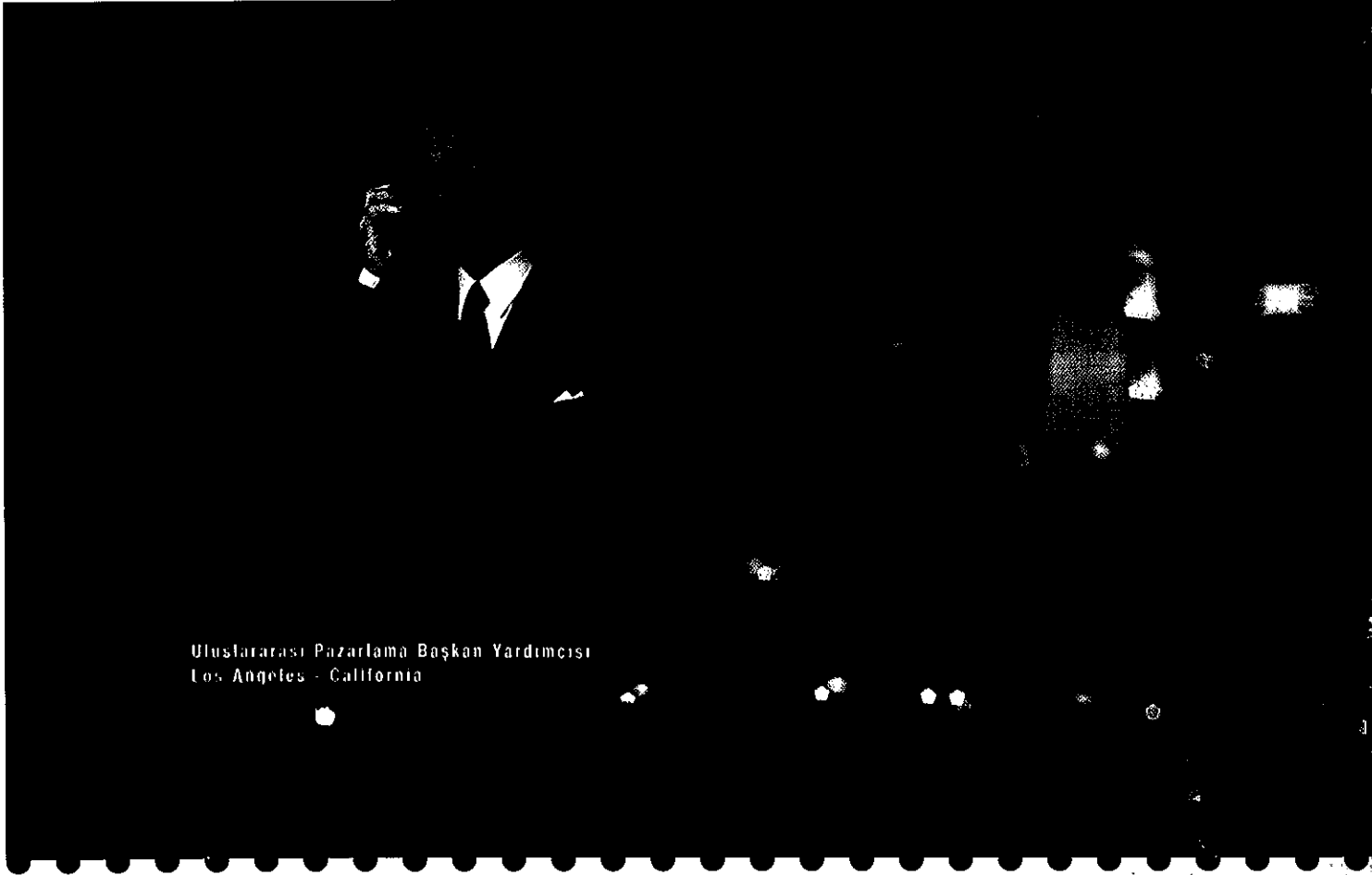
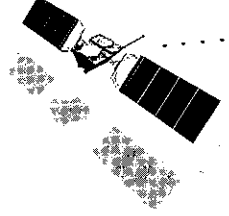
- Tabloya baktığımızda, siyasal, ekonomik, kültürel, demokratik ve mali olarak Türkiye'ye çok büyük ölçüde bağlı bir ülke görüntüsü ortaya çıkıyor. İşte biraz önce sizin de zikrettiğiniz gibi, KKTC, o kadar bağlı ki, Türkiye'de yaşanan ekonomik sorunlar katlanarak yaşanıyor ve sermayesi büyük ölçüde Türkiyelileşiyor. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Türkiye'den çok mu etkileniyor sizce?

- Türkiye'nin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile ilgili çıkarları bence buranın kaynaklarını sömürmek değil, olmamalı da. Çünkü, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki kaynakların binlercesi Türkiye'de var. Böyle bir şey olmamalı. Bence Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki en önemli çıkarı stratejiktir, Akdeniz'deki

çıkarlarıdır yani. Lozan Antlaşması'na karşın iki ülkenin, Türkiye ve Yunanistan'ın, birbirine karşı olan düşmanca yaklaşımları nedeniyle, Ege adaları silahlanmıştır. Kısacası, Türkiye, Batı'dan kuşatılmıştır. Kuzey, Doğu, Güneyi ise malumdur. Bir tek sıcak denizlere açılma alanı vardır, o da Kıbrıs'tır. Türkiye açısından Kıbrıs'ın stratejik önemi yadsınamaz ve bunu da anlayışla karşılıyoruz. Yalnız burada yapılması gereken şeyin, Türkiye'nin şu anda yaptığı şey olmadığına inanıyoruz. Öncelikle Kıbrıs'a yönelik nüfus aktarılması, Kıbrıs'a yönelik bir entegrasyon politikası uygulanması, burada yıllarca 'taksim' tezi savunan Kıbrıs Türk liderliğinin etkisi ile olmaktadır. 'Taksim' hayalleri hep yaşanmıştır. 1974 yılında resmi tez olarak federasyon ortaya atıldığında, bu tezin ileride bir Türkiye ile birleşmeye yol açacak bir ara formül olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Nitekim, adım adım bu politika sürdürülmeye çalışılmaktadır. Örneğin, Ecevit'in girişimi de bu örneklerdendir. Sayın Ecevit, bugün entegrasyonu, hatta, özerklik antlaşmasını bize uygun görüyor ve Türkiye'ye bağlı bir Kuzey Kıbrıs yaratmaya çalışıyor. Bence, Türkiye'nin çıkarları Kıbrıs'ta bir çözümünden yanadır. Çünkü, Öncelikle, Türkiye'nin Güneyinde dost bir ülkeye ihtiyacı var. Güneydeki dost ülke, iki ayrı devletin tescil edilmesi ile de elde edilemez. Güneyinde egemen bir ılımlı Cumhuriyet'in topraklarına füze yerleştirilmesi, topraklarında Yunanistan'a üs vermesi hiçbir güç tarafından engellenemez. Hele bir anlaşma yapıldıktan sonra, Türkiye ve Yunanistan ve bütün dünya, iki ayrı devleti kabul ettikten sonra, Güney Kıbrıs'ın Türkiye'ye yönelik silahlanmasına hiç kimse engel olamaz. Halbuki, Türkiye Ege'den de sarıldığına göre, en büyük ihtiyacı Türkiye'nin güneyinde silahsız bir dost ülkenin bulunmasıdır. Bunun güvencesi bir federasyondur. Federasyonda da siyasal eşit kanat olarak Kıbrıslı Türklerin varlığı geçerlidir. Kıbrıslı Türklerin federasyondaki varlığı, Federal Kıbrıs'ı, Türkiye'ye karşı tehdit teşkil etmeyecek bir biçimde tutabilir. Türkiye bu konudaki tutumunu er ya da geç düzenleyecektir. En büyük sıkıntı, Kıbrıs sorununu iç politika malzemesi olarak kullanma eğilimleridir. Bu da böyle olunca çok ciddi sorunlar ortaya çıkıyor, Kıbrıs'ı barışa ulaştırma ve katkıda bulunma konusunda hükümetler ciddi zayıflet yaşamaktadırlar.

- Teşekkür ederiz.

**GLOBALSTAR, 100 ÜLKEYİ AŞAN
ABONELİK AĞI İLE
BU İŞADAMINA DÜŞLEDİĞİ PAZARLARA
ULAŞMA OLANAĞI SAĞLIYOR!**

Uluslararası Pazarlama Başkan Yardımcısı
Los Angeles - California

Daha önce ulaşılmaz olan engin, el değmedik pazarlar... Artık anında, basit ve tek bir hareketle telefonunuzun diğer ucunda! İş hayatınız için bunun ne demek olduğunu bir düşünün. İşiniz ne olursa, nerede olursa olsun, Globalstar ile her yere ulaşabilirsiniz! Globalstar, alçak yörüngeli 48 uydudan oluşan evrensel bir haberleşme sistemi. CDMA teknolojisi, basit bir mobil telefonla bile ses, faks ve verinin parazitsiz, şaşırtan netlikte iletilmesini sağlıyor. Üstelik diğer uydu sistemlerine göre çok daha ekonomik! Ayrıca tüm telefon sistemleriyle de uyum sağlıyor. İşte, Globalstar'ın dünya çapında heyecan yaratma nedenleri...

LORAL • QUALCOMM • AIRTOUCH • ALCATEL • ALENIA • DACOM • DAIMLER-BENZ AEROSPACE • ÉLSAG BAILEY

**BU İŞADAMINA İSE
DÜŞÜNDE BİLE GÖREMEDİĞİ
PAZARLARA...**

Piring Tüccarı
Bali - Endonezya

Globalstar, Loral Space & Communications ve Qualcomm liderliğinde, 12 uluslararası telekomünikasyon ve uzay-havacılık kuruluşunca oluşturulan bir konsorsiyum. Globalstar... Geleceğin iletişim aracı. Dış dünya ile bağlantı kuramamak artık tarihe karışıyor! Ayrıntılı bilgi almak için; 1-408-473-5750 (US) no.lu fakstan veya Internet <http://www.globalstar.com> adresinden bize ulaşabilirsiniz.

TÜM DÜNYAYI KONUŞTURACAĞIZ.
FRANCE TELECOM • HYUNDAI • SPACE SYSTEMS / LORAL • VODAFONE

Globalstar

Hiçlikle etnosentrizm kısılcacında

Özgürleşmeci bir çıkış arayışı*

Ali Bizden

Ne orası, ne burası: Yeşil Hat. Kuzey de değil, güney de; Türk de değil, Rum da. 1960'lı yıllarda alevlenen çatışmaların iyice belirginleştirdiği yanyanalık çizisidir aslında Yeşil Hat. Köylerde, kasabalarda ve şehirlerde hep yanyana olagelen, sokakları, mahalleleri ayrı olan Kıbrıslı Türklerle⁽¹⁾ Kıbrıslı Rumlar, birlikteliğin hep yanyana olan türünü yaşayageldiler.

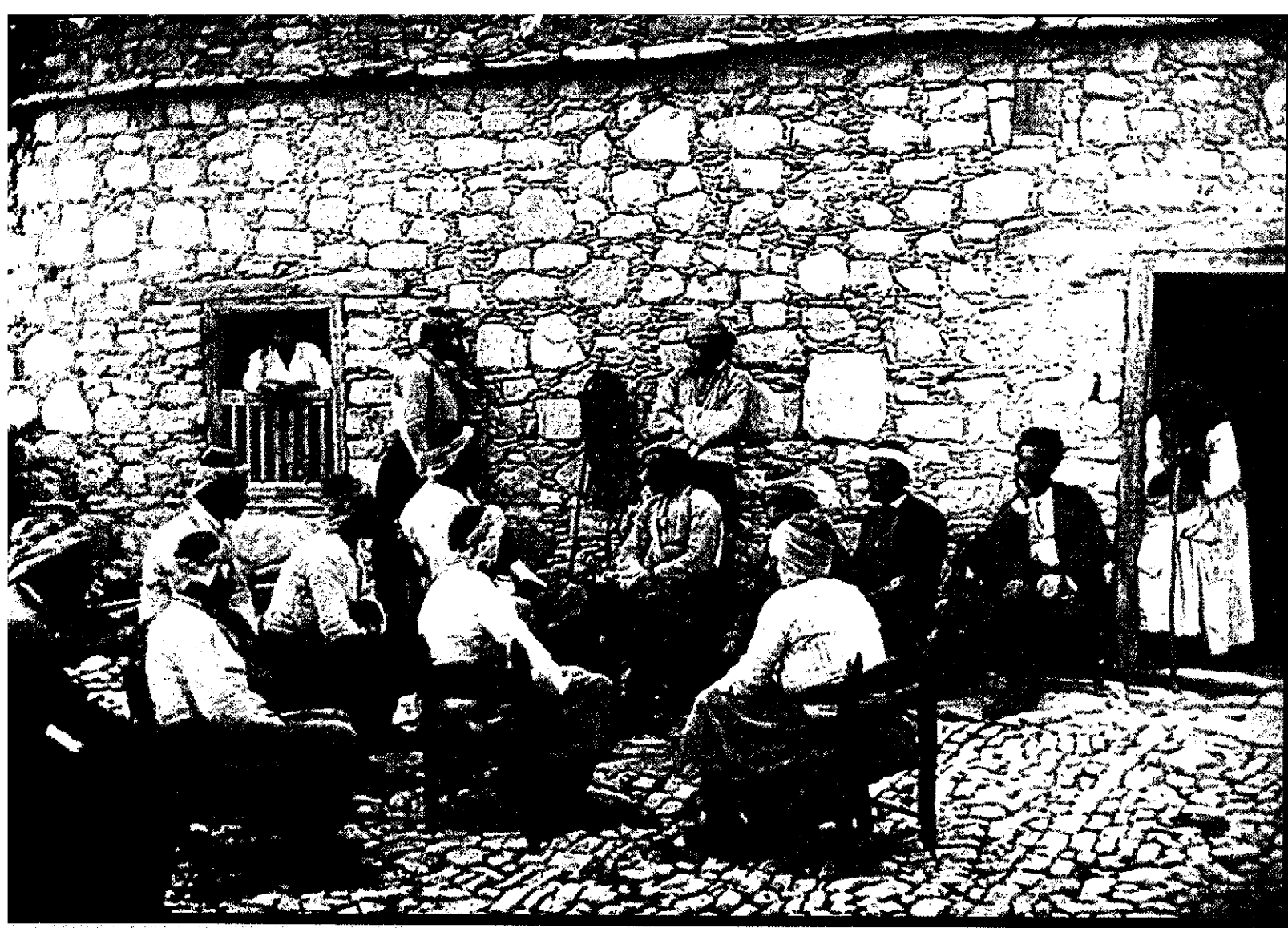
Bugün bile, 1974 öncesinin Kıbrıslı Rum-Kıbrıslı Türk evlilikleri, hatıralardan silinmeyip derin izler bırakacak keredede, marjinalliğini yitirmiş değil. Ortalık yerde bir aşk varsa, Kıbrıslı Türkler hala, erkeği Kıbrıslı Türk olan aşkları hatırlarlar hala. Tıpkı Kıbrıslı Rumlar'ın, erkeği Kıbrıslı Rum olan aşkları hatırlıyor oluşlarındaki gibi. Velhasıl, bu Yeşil Hat fenomeni, yanyanalığın, bir başka deyişle hemhal olamamanın, bir doz artırıldığında ise ayrılığın özeti; her türlü ilişki ve ilişkisizliğe sinmiş, içine işlemiş bir sembol. Bir diğer yanıyla da birlikteliğin, iççeliğin mümkünlüğüne dair deneyimlerin yaşandığı bir mekan.

İhlali, içindeki ölme ve öldürme, askersizleştirilmesi tartışmalarının erkeksi vurgusuyla gündeme gelen Yeşil

Hat, en son "pop konseri sahnesi" olarak kullanıldı. Çağdaş bir ritüel, konser; hem de başlangıcından hitamına, Yeşil Hat'ın sembolize ettiği hallerin tümünü barındıran bir iç döküş töreniyle dikkatleri topladı. Önemsizleştirilip küçümsenmeye, anlamsızlaştırılmaya çalışıldığı kadar, büyük mana ve önemler atfedilerek abartılan bu toplu iç döküş töreni, sadece bu ikili bakışa maruz kalmasıyla ele alınacak olsa bile, Kıbrıs meselesine ilişkin 2 ütopyanın ve 2 açmazın mihenk taşı olarak rahatlıkla kullanılabilir: birliktelik yanlılarının, Yeşil Hat'ın içinde yaşayan Kıbrıslı Türk-Kıbrıslı Rum kolektifleri üzerine kurdukları ütopyaları bir yanda; ayrılıkçıların, Yeşil Hat'ta yaşantılanan ayrılığı meşrulaştırıcı anlamlarla yüklenmeye açık, geçmiş deneyimleri temel alan ölme ve öldürmeler üzerine inşa edilen ütopyaları bir yanda. Her ikisi de Yeşil Hat deneyimlerini, kendi öykülerini inşa etmede malzeme olarak kullanıyor.

Bu satırlarda, özgürleştirici/çoğulcu bir kimlik tasavvurunu mümkün kılacak arayışla, Kıbrıs meselesine ilişkin problematiğimin köşe taşlarını özetle yerleştirmeye

* Çalışmanın tamamlanması sürecindeki eleştiri ve katkıları için Sevdâ Alankuş-Kural'a teşekkür ederim.

ve bu çabada, kolektif kimliğe ilişkin temel bir kabul-
den yola çıkacağız: kolektif kimliklerin inşa edilen be-
şeri gerçeklikler olduğu, tamamlan(a)mazlığı ve geçmi-
şin yanlış okumalarından devşirilen malzemeye kurul-
duğu kadar, geleceğe dair projelerin, kolektif kimliğin
inşa sürecinin temel belirleyici unsurlarından biri oldu-
ğu. Böylesi bir çaba gösterirken, Kıbrıs meselesinin çö-
zümüne ilişkin 2 temel bakışı ele alacağım; Bağımsız
KıTC (ciddi bir TC'ye entegre olma, ilhak potansiyeli
de içeren cinsten bir 'bağımsızlık'), Kıbrıslırumlarla
birliktelik (federasyon/AB üyeliği). Öncelikle Kıbrıs'ın
yakın geçmişinin, hatta bugününün bir panoramasını
kurgulayarak işe başlamak yararlı olacak.

Tarihe değini

Kıbrıslıtürklerle Kıbrıslırumlar arasındaki en derin fark,
siyasal kimlik talepleri⁽²⁾ ve bu taleplerin eşzamansızlığı,
örtüşmezliğidir. Kıbrıs'taki Türk etnik kimliğinin talep-
lerinin Rum etnik kimliğinkinin karşısı olmaktan öte-
ye gidememişliği hatırd tutulduğunda, söz konusu et-

nik kimliklerin siyasal projelerinin de, bu eşzamansızlık
ve temel hareket noktalarının karşılığı nedeniyle, birbi-
rinden alabildiğine uzak oluşları, birbirleriyle örtüş-
mezlikleri anlaşılır.

Yunanistan'ın Osmanlı İmparatorluğu'ndan bağım-
sızlığını kazanmasını izleyen yıllarda, Kıbrıslırumlar
arasında da, Yunanistan'ı anavatan olarak görme eğili-
mi, özellikle seçkinler arasında yaygınlık kazanmaya
başladı. Modern Yunan devletinin doğuşunda ortaya çı-
kan siyasal/kültürel seferberliğin, devletin 'ilk' sınırları
dışındaki etnik ve dil bakımından Elen toplumlara dü-
zenlediği siyasal/kültürel seferberliğin kamçılmasıyla,
Kıbrıslırum toplumu dil ve geleneklerinin de yardımı-
yla, 'ulusal bir kimlik' oluşturmaya başlamıştı.⁽³⁾ Kızılyü-
rek, ait olma duygusu/ideolojisi olarak biçimlenen
Kıbrıs Elen ulusçuluğunun, siyaset/kimlik özdeşleşmesi
yaratığının, "anavatan Yunanistan" ile birleşmenin, si-
yasetten çok kimlik olarak anlaşıldığının altını çizer. Bu
siyaset/kimlik özdeşleşmesi, ulusun siyasal projesi olan
Enosis'i benimsemeyenlerin dışarıklığı sayılmasını daya-

**Köylerde, kasabalarda
hep yanyana olagelen,
sokakları, mahalleleri ayrı
olan Kıbrıslı Türklerle
Kıbrıslı Rumlar, birlikteliğin
yanyana olanını yaşadılar.**

tır ve bu dayatma, Kıbrıslı Türkleri dışlayarak, Kıbrıslı Türk ayrılıkçılığına mesnet oluşturdu.

Bu dönemde, Kıbrıslı Türkler Osmanlı millet sistemi içinde müslümanların rolü, statüsü ne idiyse onu işgal etmekteydiler. Kıbrıslı Rumlar'ın var olan siyasal iktidara alternatif bir talep olgunlaştırmaya başlamalarına karşın, Kıbrıslı Türkler'in böyle yeni bir arayışa ihtiyaç duymalarını gerektirecek koşullarda olduklarını söylemek, doğru olmaz. 1918 yılında, Kıbrıslı Rumlar'ın ülkenin Yunanistan'a ilhakını talep eden çıkışlarına mukabil toplanan "Meclis-i Milli"de alınan kararda; kendilerini "Kıbrıs Müslümanları", "ahali-i müslüme" olarak tanımlayan seçkinler, İngiliz sömürge yönetiminden bir "istirhamda" bulunurlar: "Cezirenin eski sahib-i meşruu olan Hilafet-i İslamiye ile Saltanat-ı aliye-i Osmanîye'yi cami bulunan Devlet-i aliyemize terk ve iadesi yegane amal-i milliyemiz olmak suretiyle temenni ve isticram eyleriz." Bu talebin isticram ve temenni düzeyinden öte ol(a)mamasının bir açıklaması, dayanağı olmalı: Ada'da söz sahibi olan Kıbrıslı Müslüman seçkin-

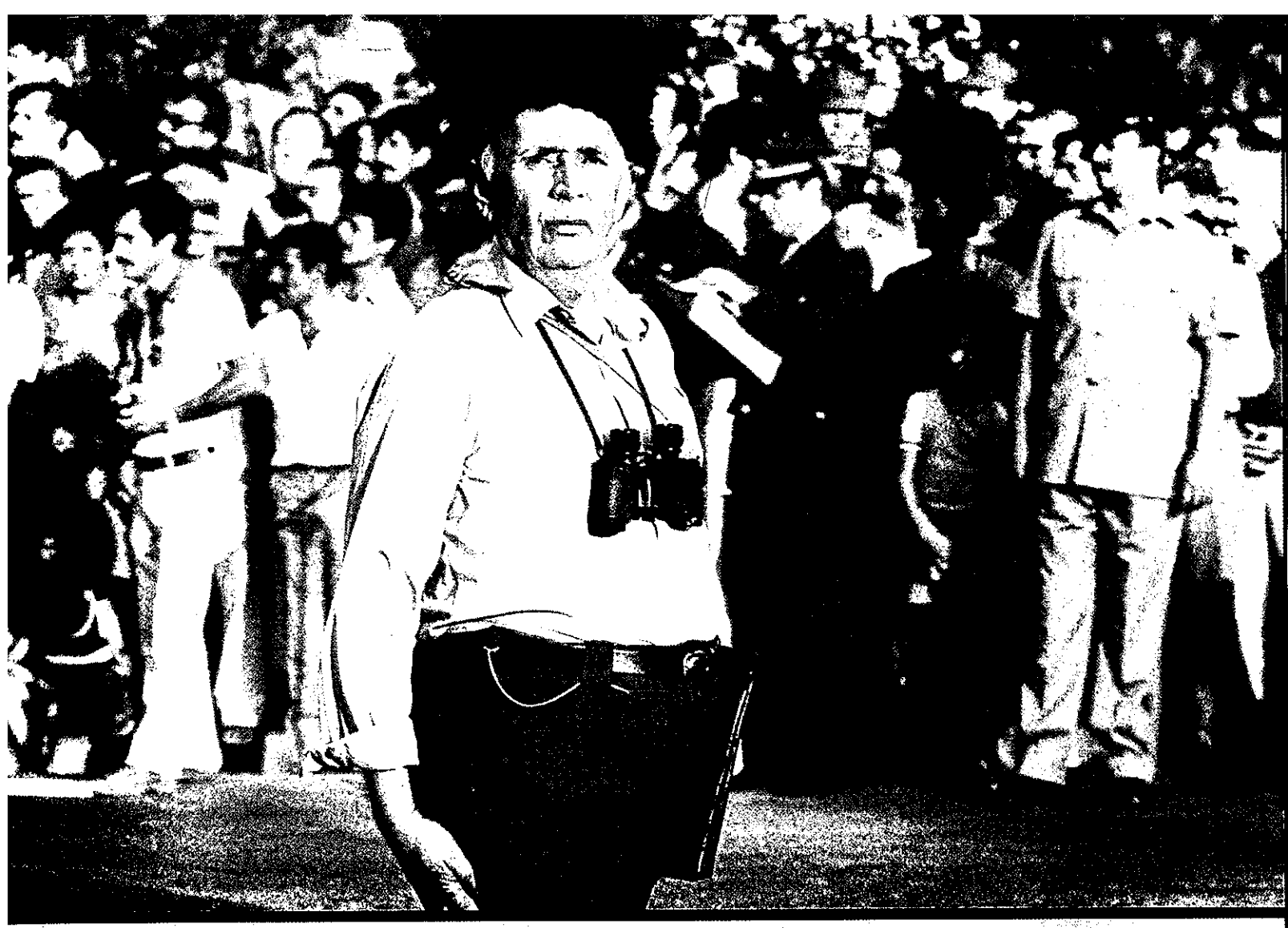
lerin, İngiliz sömürge yönetimiyle doğrudan ve özerk iktidar ilişkilerinin bulunması.⁽⁴⁾ İngiliz sömürge idaresi dönemindeki idari düzenleme, Kıbrıslı Rumlar'ın yönetim aleyhindeki çıkışları, isyanlarının ardından daha da belirginleşen haliyle, ülkedeki iki etnik kimliğin karşı karşıya gelmesinin koşullarını olgunlaştırdı. İdari düzenlemeler, Kıbrıslı Türk seçkinlerinin yönetimle olan özerk iktidar ilişkilerini daha bir pekiştirdi; Kıbrıslı Türkler'in İngiliz yanlısı tutumları bu şartlarda ele alındığında, bu vaziyet alışı, Kıbrıslı Rumlarla karşı karşıya kalınması sürecini iyice hızlandırdığını saptayabiliriz.

1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası, hak ve ödevleri Ada'daki iki ana etnik kimliğe dahil olma temel mantığıyla yazılınca, Türk ve Rum olmanın dışında, Kıbrıslı olmak gibi tüm Kıbrıs'a dair bir kimliğin söz konusu bile edilmemesinin hiçbir somut dayanağı kalmıyordu. Kıbrıs Cumhuriyeti ile birlikte iki etnik kimliğin seçkinlerinin siyasal davranışlarını belirleyen temel dürtü, çoğulcu toplumsal yapıyı bozmak ve tikel "ulusçu zafer" peşinde koşmak oldu.⁽⁵⁾ Bu tikel koşuşturmaların gelip dayandığı nokta ortadadır. Kıbrıs'ın siyasal haritasına gözetmek bile, ülkedeki 2 etnik

kimliğin karşı karşıya kaldığını; ayrışmanın billurlaşması öncesinde ve billurlaşması sonrasında, bu sürece hangi siyasi aktörlerin katkı sağladığı, sonuçtan da kimlerin nemalandığını görmek açısından çok yararlı olacaktır: arada bir yerlerde İngiliz egemen askeri üsleri, güneydeki Yunanistan askeri varlığı, kuzeydeki Türkiye askeri varlığı. Askeri varlıktan öte, anavatan-yavruvatan söyleminin özellikle Türk milliyetçiliğine yaptığı 'katkılar'da, vaziyetten ideolojik nemalanmanın boyutunu teşkil ediyor.

Bağımsız KKTC

1983 yılında ilan edilen KKTC'nin ilelebet payidar kalması, Kıbrıs meselesine önerilen çözümlerden biridir. Statükoyu nihai barış durumu olarak kabul eden bu yaklaşımı savunanlar, KKTC'yi "Kıbrıs Türkleri'nin ulusal kurtuluş ve bağımsızlık mücadelesinin tacı" olarak nitелеmekte; federal bir çatıyı, statükodan -ulusal kurtuluş ve bağımsızlık mücadelesinin zirvesinden- geriye gidiş olarak kabullenmektedirler. Ancak KKTC'nin ilamını izleyen 14 yılda,⁽⁶⁾ ortada çok net bir durum var: Bu-

günkü dünya konjonktüründe, KKTC'nin ilelebet yaşaması mümkündür ancak ekonomik, siyasal ve askeri anlamda bağımsız⁽⁷⁾ olması mümkün değildir.

Bağımsız KKTC projesinin temel handikabı, dillendirildikçe, somutlaştırılmaya çalışıldıkça, KKTC'nin Türkiye Cumhuriyeti'ne daha da bağımlı kılınmasıyla sonuçlanacak adımlar dışında, herhangi bir seçeneğinin olmamasıdır. Bu seçeneksizliğin iktidar ortağı olmakla bile aşılmasının olası olmadığı son somut delili, geçtiğimiz yıl sona eren CTP-DP koalisyon hükümetleri dönemindeki uygulamalardır.

Bağımlılık yapısaldır; iyileştirme çabaları, var olan yapıdaki malzeme ve sınırlılıklara mahkum olduğundan, var olan ilişki yapısını yeniden üretmekten öteye gidemez. Gidişat, Kıbrıslı Türkler'in hep eksik⁽⁸⁾ ve ezik kalması, hiçleşmesi yönündedir: fasit bağımlılık daire si böyle si bir projeye kırılamayacağından Kıbrıslı Türkler, kendi özgöl varlıklarını inkarla, "sadece Türküz" deyip, kendilerini kendileri dışında birşeye, Türklüğe, indirgeyerek tanımlanmak durumunda kaldıklarından, dış refe-

rans karşısından hep geri kalmaktan, "eksik Türk" kalmaktan kurtulamayacaklardır.

Eksiklik ve ezikliğin somutlaştığı nokta, anavatan-yavruvatan söylemidir. Ana-yavru ilişkisinde eksiklik/eziklikten kurtulmak ancak, yavrunun olgunlaşıp kişiliğini ortaya koyarak, kendi gibi yaşamaya başlayarak tercihlerini bu temel üzerinden belirlemesi/yaşamasiyla mümkündür. Anavatan-yavruvatan söyleminin, bağımsız KKTC projesi çerçevesinde böyle bir şansı yoktu. Şanssızlık, bağımlılığın yapısal olmasından da öte, eksiklik ve ezikliğin, özgöl varlığını reddederek hiçleşmektir. (Kıbrıs'ta Türk milliyetçisi olmak tam da böyle birşeydir) Bir adım öteye geçildiğinde ise (Kıbrıs Türk ve Kıbrıslı Türk milliyetçiliğinde olduğu üzere) kendi içine kapanıp etnosentrik bir halet-i ruhiyeye bürünüerek saldırganlaşmakla sonuçlanmış olmasıdır.

Federasyon-AB

Meselenin çözümüne ilişkin ikinci proje, ülkede federal bir devletin kurulmasıdır. 1974 dönemecinin hemen ar-

dından, ülkenin federal bir çatı altında yeniden birleştirilmesi, resmi Türk tezi olarak uluslararası camiaya kabul ettirilmişti. Ancak aradan geçen yıllar, ülkenin federal bir çatı altında birleştirilmesinin "pek de o denli kolay olmadığını destekleyen" emareleri ortaya çıkardı; Kıbrıs'ın hakim ayrılıkçı söylemi bu emareleri, bolca kullanıyor.

Geçtiğimiz yaz, Yeşil Hat'ta kanlı günler yaşandı. Göndere tırmanan, salyangoz toplayan, kulübede nöbet tutan insanlar, Kıbrıslı Türklerle Kıbrıslı Rumlar, öldürüldü. Taşlar atıldı, molotof kokteyller ikram edildi. Kiliselerde ölümlerin ardından ayinler düzenlendi, camilerde cenaze namazları kılındı. Gazeteler kanlı manşetler attı, ekranlardan oturma odalarımıza günlerce kan sızdı. Bu kan kokusu içinde, "bunlarla mı barış" diye soruldu defalarca. Yanıtı da soranlar verdi: hayır, bunlar eli kanlı katiller! Her iki kesimin, hem güneyin hem de kuzeyin hakim söylemi, sınır olaylarını ve cinayetleri, kendi söylemlerinin haklılığını, kaçınılmazlığını, alternatifsizliğini destekleyen kanıtlar olarak kutsadı. Halbuki tam tersi de söylenebilir, daha insani gayeleri olanlar sorabilirdi: Bu kanların akmasının nedeni, kutsanan statüko değil mi? O halde, kurtulunması gereken statüko değil mi?

Doğrudan ilişki olmaksızın, sabık ve de bir ihtimal müstakbel- ortağıyla, ebeveyninin anıları ve medya dolayımıyla tanış olan Kıbrıslı Türk/Kıbrıslı Rum nesiller, birbirlerini hızla korkunçlaştırma meyilli bir gidişat içindeler. Gidişatın katalizörü ise, medyadır. Medya dolayımıyla tanış olan nesiller, medya-siyaset ilişkisinden kaynaklanan yapısal yanlışlık sorunlarının ayırıcılığı olmadığı sürece, ötekini korkunçlaştırma kolay kolay eleştirilemez, gidişat tersine çevrilemez. Medyanın ayna işlevi gördüğü mitinden hareketle, karşı tarafın medyadan aksettirildiğinin aynı olduğu kabulüne dayanan bu ötekini korkunçlaştırma yönündeki gidişat, tarafların biraraya gelmesi önünde büyük bir engel teşkil etmektedir.

Ertelemecilik/acz

Siyasal kimlik talebini, özellikle 1960 sonrası dönemde, ortaya koyan Kıbrıslı Rumlarla, böylesi çıkışları daha yeni yeni yapmaya kalkışan⁽⁹⁾ Kıbrıslı Türkler'in eş ve eşit ko-

şullarda biraraya gelmesinin, mevcut kimlik talepleri açısından, mümkün olamayacağı ortadadır. Biraraya gelmek için eş ve eşit olmanın beklenmesini öneriyor değilim. Ancak bunu önermemem, eş ve eşit koşulların biraraya gelindikten sonra, kendiliğinden oluşacağını öneriyor olduğuma delalet etmez: eş ve eşit koşullar için temel olan, "hemen/şimdi birşey yapmak" gerekliliğidir.

İki etnik kimlik arasındaki en derin fark olduğunu öne sürdüğümüz "siyasal kimlik taleplerinin örtüşmezliği ve bu taleplerin eşzamansızlığı", Kıbrıslı Türklerle Kıbrıslı Rumlar'ın kimlik talepleri açısından, hemen, bugünkü halleriyle -veya birşey yapmaksızın- eş ve eşit koşullarda biraraya gelmesinin imkansızlığının temel dayanağıdır. Kıbrıslı Rumlar'ın, en azından bahse konu gelenekleri sayesinde, Kıbrıslı Türkler'den daha Kıbrıslı olduklarını iddia etmenin büyük bir handikap yaratmayacağı kanaatini taşıyorum.

Kıbrıs'taki Türk kimliği, 1974 sonrasında Türkiye'ye

bağımlılığın iyice belirginleşmesine, anavatan kurgusunun hiç de tasavvur edildiği gibi olmadığını anlaşılmasına değin, Kıbrıslılığa coğrafi bir yerleşiklik hali, posta adresliğinden öte bir anlam yüklemekten kaçınmıştır, hakim söylem bundan halen şiddetle kaçınmaktadır. Ancak bir yandan bağımlılığın iyice görünür olması, alenileşmesi, öte yandan da 1974 sonrasında anavatanın aslında yeni bir öteki olacak denli dışarıllık olduğunu görülmeye

si/böyle kabul edilmesiyle yeni bir söylem kurulmaya,⁽¹⁰⁾ kendini kabul ettirip meşruiyet kazanarak hakimiyetini tesis etmeye çalışmaktadır. Ancak bu söylemin de yerine geçmek istediği söylemle ortak bir açmazı vardır.

Kıbrıslı Türkler'in ve Kıbrıslı Rumlar'ın temel açmazlarının ertelemecilik olduğunu iddia ediyorum. Kıbrıslı harekete geçmek için hep -den sonrasını bekler.⁽¹¹⁾ KKTC'nin ilelebet payidar kalmasını savunan yaklaşım, işlerin yolunda gitmediğini teslim eder; herşeyin yoluna girmesi için KKTC'nin tanınması gerektiğini dillendirir. Federasyon isteyenler de, gidişatın ancak müstakbel Federal Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduktan sonra düzeleceğini savunurlar. Bu iki yaklaşımın ortak paydası sadece bu ertelemecilikleri değildir: Biri KKTC'nin tanıtılmasını, Türkiye'nin yerine getirmesi zorunlu bir görevi olarak görür ve kısık sesle, "Türkiye yeterince çaba harcamıyor" diye yakını.

**AB üyesi bir Kıbrıs'ta
Kıbrıslı olmak,
bölünmüş bir Kıbrıs'ta
Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum
olmaktan çok daha
mümkündür.**

Dünya Kalitesinden Dünya Liderliğine

AKSA, İPLİK, ÖRME, DOKUMA VE HALICILIK SEKTÖRLERİNİN HAMMADDESİ AKRİLİK ELYAF ÜRETİMİNDE, TEKNOLOJİSİ, KALİTESİ VE KAPASİTESİYLE DÜNYANIN 3. BÜYÜK KURULUŞUDUR. DÜNYA STANDARTLARINDAKİ ÜRETİMİYLE ISO 9002 BELGESİ'Nİ ALMAYA HAK KAZANAN AKSA, GÜMRÜK BİRLİĞİ'NE ENTEGRE OLABİLMEK İÇİN HAZIRLIKLARINI TAMAMLAMIŞTIR. ÜÇLÜ SORUMLULUK ÖDÜLÜNÜ ALAN AKSA, BU ANLAMDA HAKLI BİR GURURU TAŞIMAKTADIR. AKSA'NIN İÇ PİYASAYA GERÇEKLEŞTİRDİĞİ SATIŞLARIN % 50'Sİ, AYRICA KATMA DEĞERLERİ YÜKSELTİLEREK İLERİ SANAYİ ÜRÜNÜ OLARAK İHRAÇ EDİLMEKTEDİR. ÜRETİME OLDUĞU KADAR ÇEVREYE DE ÖNEM VEREN AKSA, ÜRÜNLERİNİ ABD, AVRUPA, BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU, ORTADOĞU VE UZAKDOĞU ÜLKELERİNE SÜREKLİ ARTAN ORANLARLA İHRAÇ ETMEKTE, AKRİLİK ELYAFTA TÜRKİYE'NİN LİDERLİĞİNİ BÜTÜN DÜNYAYA KANITLAMAKTADIR.

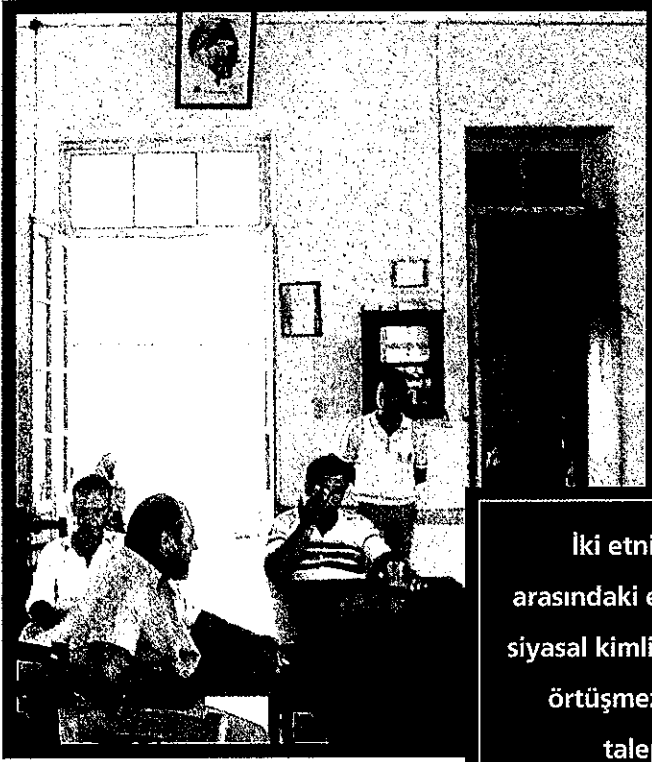

AKSA AKRİLİK KİMYA SANAYİİ A.Ş.

İdare Merkezi: Miralay Şefikbey Sok. No: 15-17 Ak Han Kat: 6

80090 Taksim - İstanbul Tel:(0212) 251 45 00 - 251 90 00 Faks:(0212) 251 45 07

Fabrika: PK 115 Yalova -Tel:(0226) 353 25 45

**İki etnik kimlik
arasındaki en derin fark,
siyasal kimlik taleplerinin
örtüşmezliği ve bu
taleplerin
eşzamanlılığıdır.**

Diğeri, müstakbel federal Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasının ancak BM, AB, ABD, vd.'leri tarafından kullanılacak inisiyatifle mümkün olduğunu söyler, bunu içselleştirir. Bir yandan ertelemecilik, ikinci ortak payda ise acz.

Çıkış?..

Buraya kadar yaptığımız tesbit ve iddialar ortadayken, "çıkış yok mu" sorusunun yanıtının peşine düşmeyi göze almanın pek de kolay olmadığını itiraf etmeliyiz. Ancak buraya kadarki tespitlerin, çıkışı bulmamıza yardımcı olacağı ortadadır. Tespitler, yazının en başında, mihenk taşı olarak kullanılabileceğine değinilen Yeşil Hat fenomeninden hareket edilerek değerlendirilirse, bir yerlere varmanın mümkün olacağı açıktır. Bu kanaatin kuramsal çerçevesini, postmodern radikal demokrasi tartışması oluşturuyor:

Siyasetin varlık nedenini, "çeşitlilik, çoğulluk ve çatışmada" gören radikal ve çoğulcu demokrasi, demokratik devrimi derinleştirmek, çeşitli demokratik mücadeleleri birbirine bağlamak aralarında demokratik eşdeğerlilikler yaratabilmek için, farklı grupların kimliklerini dönüştürecek yeni bir ortakduyuya (common sense) gereksinim

duyar.⁽¹²⁾ Bu ortakduyu sayesinde her grubun talebinin öbürlerinininkiyle demokratik eşdeğerlilik ilkesi uyarınca eklemlenebileceğini belirten Mouffe, meselenin söz konusu güçlerin kimliklerini dönüştürme meselesi olduğunu altını çizer. Temel kabulü ise "merkezsizleşmiş ve detotalleştirilmiş fail olarak özne teorisi/farklı özne-konumlarının eklemlenme tarzlarındaki daimi açıklık ve muğlaklık derecesi"dir. Bu açıklık ve muğlaklık derecesi, yeni kimlik tasavvurlarına açık kapı bırakır. Radikal demokrasi anlayışında kimlikler düzleminde süren mücadelede, kimlikler arası eşdeğerlilik ilkesinin belli açmazlarla karşı karşıya olduğunu belirten Mouffe, kimlikler arası yer değiştirmelere (kimlikler arası gezintiye) dayandığı belirtilen kamusal alandaki bu devinimin,

kimliklerin birbirine üstünlük sağlaması ile değil, yurttaşlık ortak paydasında belli kabullenişler çerçevesinde bir eşdeğerlilik anlayışıyla yürütüldüğünü ortaya koymaktadır: "Demokratik güçler hegemonyasının olanaklı hale getirilmesi amacıyla, ortak politik kimliklerin radikal demokratik yurttaşlık ekseninde tanımlanması gerekir. Bu ortak demokratik yurttaşlık kimliği, radikal demokrasinin liberal demokra-

si rejiminin prensiplerinde yer alan kolektif kimlikler anlayışının radikal demokratik yorumudur: özgürlük ve eşitlik. Böyle bir yorumda önkoşul, özgürlük ve eşitlik prensiplerinin farklı sosyal ilişkiler ve cinsiyet, sınıf, ırk, etnik grup, cinsel tercih vb. konumlanan kimliklerde (subject positions) gerçekleşmesidir."⁽¹³⁾

Mouffe'un kavramsal açımlarıyla büyük ölçüde örtüşen bir çerçevede, "yeni zamanlarda kimlik/demokrasi problemi"ni tartışan Kural,⁽¹⁴⁾ günümüzde yeni kolektif kimlik taleplerinin hoşnutsuzların, muhalefettekilerin kimlikleri olduğunu belirtir. Kural, mevcut olanın kendi-sonrasına zorlanması gerekliliğine değinerek, "ortak çıkarları belirleyecek müzakerelerin; tarafların her birinin kendi tabularını tartışmaya hazır, eşitler olarak ve bir yurttaşlık üst-kimliğini belirlemek gönüllülüğü taşıyarak biraraya gelenler olmaları halinde" uzlaşmalarla sonuçlanmasının mümkün görüldüğü belirterek; çok-kültürlülüğe uygun bir çoğulculuğun yeni kolektif kimlikler üzerine değil, onların üstünde bir politik proje gerçekleştirilebildiğinde sağlanabileceğinin altını çizer.

Kıbrıstürkler ve Kıbrıslırumlar için, etniklikten sıyrılıp yeni bir siyasal proje çerçevesinde yeni bir kimlik tasavvuru oluşturmak mümkün müdür? Ertelemecilik ve aczden kurtulmayı dert edinen, anavatanlarla devam eden yapısal bağımlılık ilişkisini aşmayı amaçlayan, aynı zamanda da ülkede inisiyatif ele alıp dış aktörlerin belirleyicilik katsayısını en aza çekerek özgürleşmeyi temel hedef olarak tanımlayan bir çıkış olabilir mi? Kıbrıstürkler ve Kıbrıslırumlar'ın ülkelerine ilişkin, kendilerine, geleceklere, hiç yoktan bugünlerine dair siyasalarında/politikalarında, birbirlerini "karşı taraf/öteki" olarak değil, birbirlerini tamamlayan kolektivite içinde eş ve eşit görüp yaşantılayabilecekleri bir siyasal kimlik talebinin temelini oluşturma potansiyelini içeren sıkıntılar, tikanıklıklar oldukça somuttur, ortadadır. Peki, böyle bir kimlik talebinin siyasal projesi ne olabilir?

Öncelikle teslim edelim ki, Kuzey Kıbrıs-Güney Kıbrıs ayırımına dayanan her söylem, Kıbrıs meselesine ilişkin önerisini etnik kimliklerin ayrışmışlığı üzerine kurmak zorundadır; etniklikten başka dayanağı olamaz.

Kimlik tanımlarının etniklik kısıkcından kurtulamaması, siyasal kimlik taleplerini de etnikliğin kısılcına mahkum bırakmaktadır. Etniklik temelindeki siyasaların kronik açmazı ise, ilk adımda 'bağımsızlık', ikinci adımda yapısal bağımlılık, etnosentrizm ve hiçleşmektir.

En başta, var olan etniklik kısıkcındaki kimlikler ve bunların siyasal projeleri olan ayrılıkçılık bir yana bırakılmalı. Bir adım ilerlendiğinde, öyle bir siyasal proje ortaya konulmalıdır ki, Kıbrıstürklerle Kıbrıslırumlar, kimliklerinin Kıbrıslılık payandasına, Türklük ve Rumluk yarılarından daha fazla vurgu yapabilsin; bunun -1960 Anayasal düzenindeki aksine- somut dayanağı olabilsin. Mevcut olanın (Kıbrıs Türkü/Rum/Kıbrıstürk/Kıbrıslırum) kendi-sonrasına zorlanması, tam da bu noktada somutlaşır. Böylesi bir projeyle, mevcut kimlikler birbirlerine üstün ve birbirlerini hoşgören çoğunluk olmayı aşmalı, çoğulcu ve özgürleştirici bir açılıma, radikal demokratik yurttaşlığa yönelmelidir. Havadaki kalan bu önerileri, somutlaştırmaya çalışalım: Kıbrıs'ı kuzeysiz ve güneysiz, bir bütün olarak ele almak,

metindeki tesbit ve önerilerin özgürleşmeci bir çıkış arayışı için dayattığı temel bir zorunluluktur. Yeşil Hat, bu anlamda tüm Kıbrıs'ı kapsayacak bir deneyim mekanını olarak kabul edilebilir:

19 Mayıs'taki konserde, ne kuzey ne de güney olan Yeşil Hat'ta Kıbrıslı Türklerle Kıbrıslı Rumlar kavgasız gü-rültüsüz biraraya gelebildi. Aynı tarihte güneyde çatış-mayla sonuçlanan bir "Rum konser" düzenlendi. Yine aynı gün kuzeyde, konsere karşı saldırgan bir "Türk ey-lem" yapıldı. Kuzey-güney ayrımı üzerine kurulan si-yasal projelerin akibetinin, kuzey ve güneydeki 19 Ma-yıs deneyimlerinden farklı sonuçlanma ihtimalinin çok düşük olduğu söylenebilir: Kuzey-güney ayrımı, "öte-ki"ni korkunçlaştırıyor, kendini içe kapatıyor, saldırgan-laştırıyor. Oysa ki kimliklerin ortak payandası Kıbrıslılı-ğa vurgu yapmaya müsait mekanlarda ne içe kapanma, ne de saldırganlaşma oluyor; böyle bir tasavvurda kimse kimsenin karşısı değil; eş ve eşiti.

Avrupa Birliği'nin, devletin yerini alacak yeni bir bağlılık odağı haline gelmemiş olması, bir Avrupalı kimliğinin yaratılmasının ulusal ya da bölgesel kimlik-leri silmeyeceği; daha çok ortak merkezli kimlik çevre-leri yaratacağı, her birinden değişik zamanlarda yararlanacağından⁽¹⁵⁾ hareketle, Kıbrıslılık ile Avrupalılık üst kimliğinin Kıbrıs meselesinin haline özgürleşmeci bir açılım sağlayabilirliğine dair ne söyleyebiliriz?

Kıbrıslılığ, sadece Kıbrıs ile sınırlı bir siyasal projeyle hakim kimlik kılmak pek zor. Kıbrıslılığ içinde eş ve eşit olarak barındırabilecek düzeydeki tek proje, Avrupa Bir-liği seçeneği gibi görünüyor. Bu bağlamda AB üyesi bir Kıbrıs'ta Kıbrıslı olmak, bölünmüş bir Kıbrıs'ta, Kıbrıslı-türk ve Kıbrıslı Rum olmayı aşır Kıbrıslı olmaktan çok da-ha mümkün, federal bir Kıbrıs'tan ise daha mümkündür.

Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar için, özgürleştirici/çoğulcu radikal demokratik bir üst kimlik olarak Av-rupalılık ciddi bir siyasal proje seçeneğidir. Ancak Avru-palılık üst kimliğinin, Avrupalılığ Kuzey Kıbrıs'ta ha-kim söylem kılmaya çalışanlar⁽¹⁶⁾ tarafından bir lütuf, nimet olarak görülüyor olması, ülkedeki hakim zihni-yetin acz içindeliğinin, ertelemeciliğinin hakimiyetini, yeni siyasal proje tercihinde de sürüyor olduğuna dela-let ediyor. Bir diğer temel açmaz olan ertelemeciliğin aşılması, inisiyatifin ele alınması, ilk açmazın da aşılabi-lik olduğuna önemli bir iş'ar olarak değerlendirilebilir.

Kıbrıs meselesinin haline ilişkin kronik tikanıklık,

mesele, egemenlik ve etnosentrizm parametreleri bir yana bırakılıp özgürleşme, yeni bir evrensel-tikel ek-lemelenmesi temelinde kuzeysiz-güneysiz tek Kıbrıs he-defiyle yeniden tanımlandığında, ertelemecilik ve acz vaziyeti aşarak bir açılım kazanabilir.

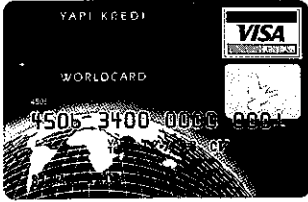
Ali Bizden

Gazi Üniversitesi İLEF Araştırma Görevlisi

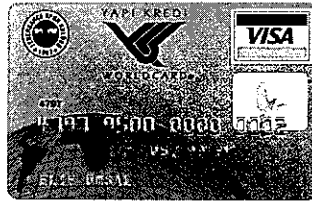
Dipnotlar

- 1- Kıbrıs Türkü/Kıbrıslı Türk yerine "Kıbrıslı Türk", Kıbrıs Rumu/Kıbrıslı Rum yerine "Kıbrıslı Rum" yazımını, Mehmet Yaşın'dan yine ödünç aldım.
 - 2- "Siyasal kimlik talebi" kavramını, kültürel-etnik kimliğin, "siyasal düzeyde taleplere mesnet oluşturacak anlamlar yüklenerek kullanılması" sınırlılığında ele alıyorum.
 - 3- Kızılyürek, N. (1993) Ulus Ötesi Kıbrıs. Kassulitis: Lefkoşa.
 - 4- Yaşın, M. (1994) Kıbrıslı Türk Şiir Antolojisi. YKY: İstanbul.
 - 5- Kızılyürek, N. (1993).
 - 6- Oran, B. (1995) "Globalleşme Bağlamında Kıbrıs Sorunu." Söylem. s.1. ss:16-20.
 - 7- Bağımsızlık, karşılıklı ilişkilerde mutlak eş ve eşitliği değil, dengeli bir ilişkiyi içeriyor.
 - 8- "Eksikliği", kimliklere özcü bir bakışı onaylama anlamında değil; özgül varlığını yok sayıp, ayrılaşmayı amaçlayan tercihin, ayrılaşmak istediğinin aynısı olamayış halinden kaynaklanan vaziyetine gönderme yapan bir anlamda kullanıyorum.
 - 9- Siyasal kimlik talebinin, halihazırda bağımlı bulunan özneye karşı yapılması halinde anlamlı olabileceği, özgürleşme potansiyelini ancak bu durumda barındırabileceği temel kabulünden hareket ettiğimizde; Kıbrıslı Türkler'in siyasal kimlik taleplerini ancak, yapısal türünden bir bağımlılık ilişkisi içinde oldukları Türkiye'ye yöneltmelerinin anlamlı olabileceğini söylemeliyiz.
 - 10- Alankuş-Kural, S. (1995) "Kıbrıs sorunu ve Kıbrıslı Türk kimliği." Birikim. s.77. ss:27-38.
 - 11- "-den sonrasını beklemek"i; inisiyatifin ele almamak, atılması gereken bir adım olduğunu bilip, "ama hele bir bizim dışımızdakiler bir adım atsın da..." diyerek, "-den sonra" söyleminin, yerinde sayma bahanesini meşrulaştırmak amacıyla kullanılıyor.
 - 12- Mouffe, C. (1993) "Radikal demokrasi: Modern mi, postmodern mi?," Modernite versus Postmodernite, Mehmet Küçük (der.). ss: 182-196. Vadi: Ankara
 - 13- Mouffe, C. (1992) "Democratic Citizenship and the Political Community." Dimensions of Radical Democracy. Mouffe, C. (ed.). ss: 236-237. Verso: London.
 - 14- Alankuş-Kural, S. (1995) "Yeni hayali kimlikler ve yurttaşlar demokrasisi." Birikim. s.71-72. ss:86-101.
 - 15- Guibernau, M (1997) 20. Yüzyılda Ulusal Devlet ve Milliyetçilikler. Domanic, N. (çev.). Sarmal: İstanbul.
 - 16- Kıbrıs'ın AB üyeliğine olumlu yaklaşan Kıbrıslı Türkler'in büyük çoğunluğunun AB'ı yeni bir anavatan olarak görüyor olmasını endişe verici buluyorum.
- Böylesi bir bakış, mevcut koşullarda ne kadar da "muhalif" görünse de, hakim söylemin Türkiye'yi anavatan, Kıbrıs'ı yavruvatan olarak kabulünde özetlenen anlayış, bir başka boyutta -AB boyutunda- kuruyor oluşu nedeniyle hakim söylemle aynı açmazların (yapısal bağımlılık/ertelemecilik/en önemli de acz) parametrelerine sıkıştığı kanaatindeyim.

WORLDCARD Bİ'TANEDİR.

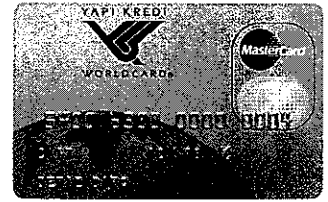
Worldcard VISA Classic

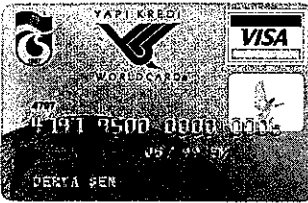
Fenerbahçe Amblemlı Worldcard VISA Premier

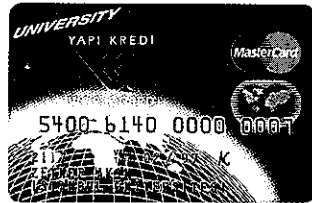
Trabzonspor Amblemlı Worldcard VISA Classic

Worldcard MasterCard Gold

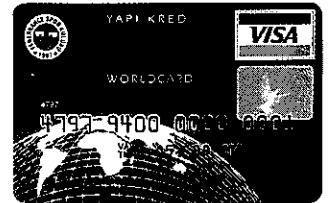
Trabzonspor Amblemlı Worldcard VISA Premier

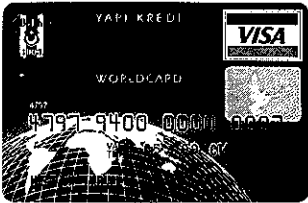
University Worldcard MasterCard

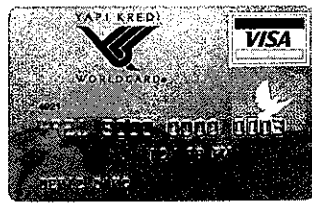
Beşiktaş Amblemlı Worldcard VISA Premier

Fenerbahçe Amblemlı Worldcard VISA Classic

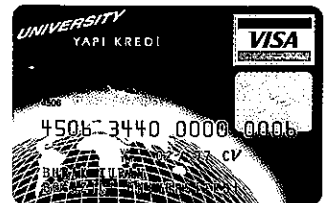
Beşiktaş Amblemlı Worldcard VISA Classic

Worldcard VISA Premier

Worldcard MasterCard Standard

University Worldcard VISA

Yapı Kredi'de herkes için bir Worldcard vardır.

Worldcard
Yapı Kredi'nin kredi kartıdır.
Fark burada.

Burası Yapı Kredi. Fark burada.

YAPI KREDİ
"hizmette sınır yoktur"

KIBRIS SORUNU

Dış politikanın değişmeyen gündem maddesi

Faruk Sönmezoğlu

Kıbrıs sorunu, II. Dünya Savaşı sonrası diplomasi-
sinde yer alan tüm Türk diplomatlarının kariyerleri-
nin bir noktasında mutlaka karşılaştıkları bir sorun-
dur. Ülkenin Yunanistan ile olan ilişkilerinin son 45
yılında, giderek artan bir biçimde belirleyici olmuş-
tur. Yine Yunanistan'ın Avrupa ile ilişkilerinin yo-
ğunlaşması ile doğru orantılı olarak, Türkiye'nin
başta İngiltere olmak üzere bu ülkelerle ilişkilerinde
de Kıbrıs sorununun ele alındığını görmekteyiz. Gü-
ney Kıbrıs yönetiminin Avrupa Birliği'ne başvurması
ile bu olgu daha çarpıcı bir nitelik kazanmıştır. Bu-
nunla birlikte, konunun, ülkenin dış politikasının sa-
dece Yunanistan veya Avrupa ülkelerine ilişkin boyu-
tunda yer aldığı da söylenemez. Türkiye'nin ABD ile
olan ilişkilerinde de, en azından 1964, 1967, 1974
krizleri, 1975-1978 silah ambargosu ve ABD'deki
Yunan lobisinin Türkiye-ABD ilişkileri çerçevesinde-
ki bir çok konuyu bu sorun ile ilişkilendirme çabala-
rıyla, Kıbrıs sorunu, çok büyük bir önem taşımıştır.

Uluslararası sistemin iki kutuplu bir görünüm ar-
zettığı ve Soğuk Savaş'ın yoğun bir biçimde sürdüğü

yıllarda, özellikle Türkiye'nin konuyu bu global
mantık içerisinde görmesiyle sorun, iki ülke arasın-
da ciddi bir sürtüşme oluşturmazken, 1964 krizi ve
"Johnson Mektubu" ile birlikte durum değişmiştir.
Bu yıllardan sonraki dönemde Türk-ABD ilişkilerinin
en önemli katalizörünün Kıbrıs sorunu olduğunu
söylemek bir abartma sayılmamalıdır. Madalyonun
öbür yüzü de pek farklı değildir. 1960'lardan itiba-
ren Türkiye'nin farklı bloklarda yer aldığı Sovyetler
Birliği ile olan ilişkilerinin de, çok önemli ölçüde,
doğrudan veya dolaylı olarak Kıbrıs sorunundan et-
kilendiği söylenebilir. Türkiye, uzun yıllar hemen
hemen tereddütsüz desteklediği ve lider ABD tara-
fından belirlenen blok politikasının zaman zaman
kendi ulusal çıkarlarıyla uyuşmayabildiğini, dolayı-
sıyla, kendisinin de buna uygun politikalar geliştir-
mesi gerektiğini yine Kıbrıs sorunu aracılığıyla gör-
müştür. Böylece, Sovyetler Birliği ile olan ilişkilerin-
de bu çerçevede önemli değişikliklere gitmiştir.

Konunun Türk dış politikasına etkisi bu kadarla
da bitmez. Türkiye'nin Ortadoğu ve İslam ülkeleri-

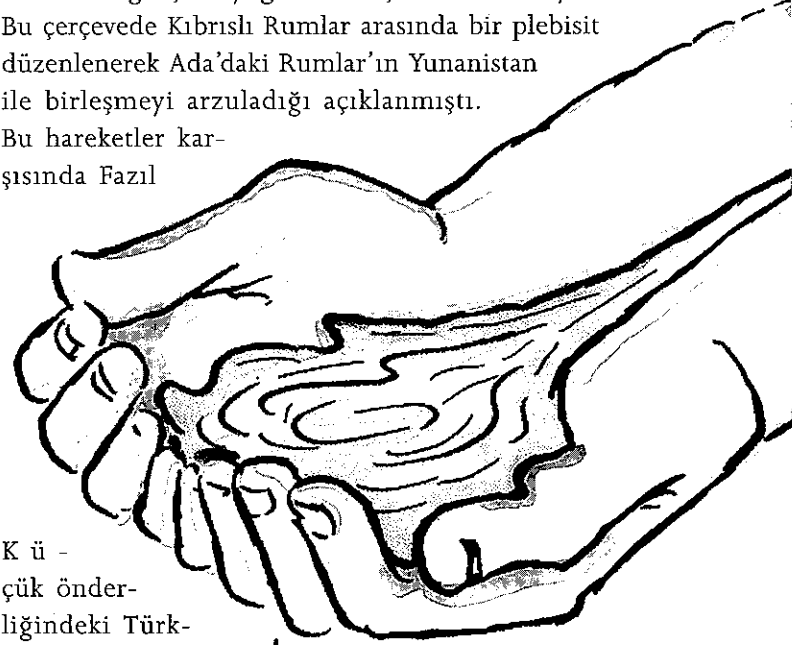
ne yönelik politikası da Kıbrıs sorunundan önemli ölçüde etkilenmiştir. Kıbrıs konusundaki tezlerine uluslararası platformlarda pek destek bulamayan Türkiye, Ortadoğu ve daha genel olarak İslam ülkeleri ile dayanışmayı arttırarak, bu ülkelerin uluslararası platformlarda konuya ilişkin olarak kendi tezlerine yakın bir tutum almalarını sağlamaya çalışmıştır. 1967 Arap-İsrail Savaşı'ndan itibaren sürekli bir biçimde Arap ülkeleri yanında yer almasına rağmen, Türkiye, söz konusu ülkelere pek fazla bir destek de sağlayamamıştır.

Sorunun nedenleri

Sorunun çağdaş görünümü esas olarak, II. Dünya Savaşı sonrasında şekillenmiştir. İngiltere, savaş sırasında, Ada'nın Yunanistan'a bırakılabileceği yolunda çeşitli açıklamalar yaparak, Yunanlıların kendi yanlarında daha moralli bir biçimde mücadele etmelerini sağlamaya çalışmıştır. Fakat, savaş sonrasında durum değişmiştir. İngiltere'nin Mısır'daki askeri varlığını giderek sona erdirmek durumunda kalması, 1954 yılına gelindiğinde Kıbrıs Adası'nı bu askeri varlığın yeniden konuşlandırılabilmesi stratejik bir üs konumuna getirmişti. Başlangıçta, İngiltere'nin Ada'yı terketmesine daha sempatik bakan ABD de bu gelişmeler üzerine, henüz kendisi doğrudan Ortadoğu politikası içerisinde yer almak istememesi nedeniyle, İngiltere'nin bölgedeki askeri varlığının, bu Ada'ya kaydırılmasına onay verdi.

Yunanistan hükümeti, konuyu İngiltere ile iyi ilişkiler çerçevesinde halletme yönündeki çabalarını sürdürdü. Bu arada Kıbrıslı Rumlar da harekete geçmişler, Başpiskopos Makarios, sorunu, BM Genel Kurul gündemine aldirmek için girişimlere başlamıştı. İngiltere'nin Ada'ya bağımsızlık vermek niyetinde olmadığını kesin bir şekilde anlaşılması üzerine, Yunanistan hükümeti sorunu, "İngiliz sömürgeciliğine karşı bir kendi kaderini tayin çabası" olarak BM Genel Kurulu gündemine getirmişti. 1955 yılında Albay Georgios Grivas liderliğindeki Rumlar, EOKA (Kıbrıslı Savaşçıların Ulusal Örgütü) adlı örgütü kurarak, Enosis amacını gerçekleştirmek üzere İngiliz yönetimine karşı silahlı eylemlere başlamışlardır. Ki-

lise de bu girişimi yoğun bir biçimde destekliyordu. Bu çerçevede Kıbrıslı Rumlar arasında bir plebisit düzenlenerek Ada'daki Rumlar'ın Yunanistan ile birleşmeyi arzuladığı açıklanmıştı. Bu hareketler karşısında Fazıl

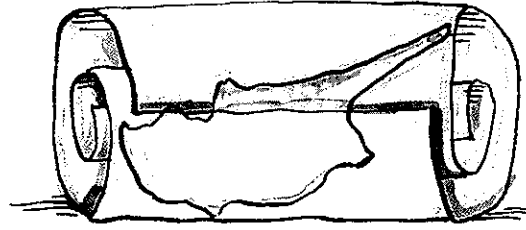
K ü - çük önderliğindeki Türkler de Ada'nın Türkiye'ye verilmesini ya da bölünmesini istemeye başladılar. Giderek genişleyen çatışmalar sonucunda gerçekleştirilen diplomatik temaslar, 1959 Zürih ve Londra Antlaşmaları'nın imzalanması ile sonuçlandı. Bu zeminin oluşmasında, NATO'nun Güneydoğu Kanadı'nın iki üyesi olan Türkiye ve Yunanistan'ın karşı karşıya gelmesinden endişelenen ABD'nin, araya girerek ağırlığını koymasının büyük rolü olmuştur. Böylece, 16 Ağustos 1960'dan başlayarak, bağımsız bir devlet olan Kıbrıs'ın bütünlüğü, Türkiye, İngiltere ve Yunanistan tarafından garanti edilmiştir.

Anayasa'yla kurulan denge

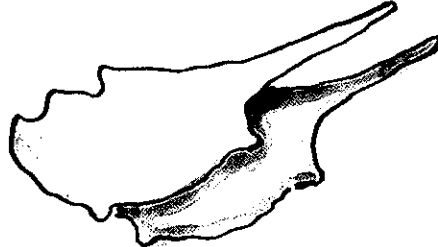
1960 sistemi ile oluşturulan Kıbrıs Cumhuriyeti ve bu Cumhuriyet'in anayasası, her yönü ile Ada'daki iki farklı etnik grup arasında kurulan bir dengeyi yansıtmaktaydı. Örneğin, kamu kuruluşları, ordu, belediyeler gibi farklı kesimlerde görev alacak personelin ne kadarının Rum, ne kadarının Türk olacağı bu ana-

yasada belirtilmekteydi. Ve de o yıllarda, Ada nüfusunun yaklaşık % 18'ini oluşturan Türkler, yukarıda belirtilen görevlerde yaklaşık % 20 ile % 40 arasında bir temsil oranı elde etmekteydiler. Ayrıca, oluşturulan yasama ve yürütme mekanizmasının işleyişi ile ilgili olarak da, birçok konuda karar alınabilmesi için, basit bir çoğunluk hesabının ötesinde Türk tarafının rızası da aranmaktaydı. Cumhuriyet kurulduktan sonra devlet aygıtına fiilen hakim olan Rum yönetimi tarafından hiçbir zaman tam olarak uygulanmayan bu anayasal düzende Türk tarafının bu konumu, konunun bir Türkiye-Yunanistan sorunu olduğunu ve de bu çerçevede Türkiye'nin ağırlığını göstermekteydi. Yine bu devletin uluslararası konumu da

özel bir görünüm arz etmekteydi. Her şeyden önce, 1955 Avusturya modeline benzer bir formülasyonla yeni kurulan bu devletin anayasal statüsü, İngiltere, Türkiye ve Yunanistan tarafından bir 'garanti antlaşması' ile garanti altına alınmış, ayrıca bu yeni devlet, sözkonusu ülkeler ile bir de 'ittifak antlaşması' imzalamıştı. Anayasa'da yer alan bu unsurlar yasama organı tarafından değiştirilemezdi. Yeni Cumhuriyet askeri, ittifaklara giremez, hiçbir ülke ile birleşemezdi. Bütün bunlar, 1960'da kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin aslında öyle "tam anlamıyla egemen" bir devlet olmadığına göstergeleriydiler. Eğer, genel hukuk anlayışında olduğu gibi, uluslararası hukukta da en yüce ilke, en yüce değer pacta sunt servanda (ahde vefa/anlaşmalara sadakat) ise, bu, böyleydi. Bu ne-

GERÇEKÇİ...

ADİL...

KALICI...

denle de Kıbrıs'ın kaderi, Türkiye ile Yunanistan arasındaki, Kıbrıslı Rumlar ile Kıbrıslı Türkler arasındaki ilişkilere bağlıydı. Ada'nın bunun dışında bir konum, kimlik ve kadere sahip olduğunu iddia etmek hiç bir açıdan gerçekçi değildir.

1963 sonlarında, Makarios'un yerel yönetimler ve maliye ile ilgili konularda önerdiği on üç maddelik anayasa değişikliği önerisi, Türk tarafı ve Türkiye tarafından reddedildi. Bunun ardından, Türkler'e yönelik saldırılar arttı. 1963 Noel'inde Rum kuvvetleri ve milisleri bazı Türk köylerine saldırılarda bulundular. Sayıca az olan ve askeri mekanizmanın dışında bırakılmış olan Türkler, bu çatışmalarda daha fazla zarar gördüler. Bu gelişmeler üzerine, Türk uçakları Ada'nın üze-

rinde ihtar uçuşları yapmış, saldırıların durmaması üzerine Türk hükümetinin Ada'ya çıkarma yapma girişimi, son anda, dönemin ABD Başkanı Lyndon Johnson'un, ABD tarafından kendisine verilen silahları bu şekilde kullanamayacağına ve olası bir Sovyet müdahalesine karşı NATO'nun Türkiye'ye yardım etmeyebileceğini bildiren mektubu, dönemin Başbakanı İsmet İnönü'ye göndermesi ile durdurulmuştur. Bunun ardından, Ada'daki Türk tarafı, Kıbrıs devlet aygıtından tamamen çekilerek topluluğunu belirli bölgelerde yoğunlaştırma çabalarına başlamış, Lefkoşa bir ateşkes hattı ile ikiye bölünmüştü. Mart 1964'te de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Ada'ya bir Barış Gücü gönderilmesini kararlaştırmıştır.

Benzer bir kriz, 1967 yılında da yaşanmıştır. Grivas'ın önderliğindeki EOKA'cıların Türk tarafına yönelik saldırılarının yoğunlaşması üzerine Türkiye, yeniden ve kararlı bir biçimde duruma müdahaleye yönelmiş, Yunanistan'daki "Albaylar Cuntası"na Türk tarafının yerine getirilmesinde ısrar ettiği talepler iletilmiştir. ABD, bu defa tavizi Türk tarafından alamayacağını bilerek, Yunanistan'a baskı uygulamış ve içinde bulunduğu siyasi yalnızlık dolayısıyla ABD'ye bağımlı durumda bulunan Atina askeri yönetimi, Türkiye'nin tüm taleplerini kabul etmiştir.

EOKA yine sahnede

1967-1974 yılları arasında Ada'daki olaylar genellikle Kıbrıslı Türkler aleyhine gelişmiş, EOKA'nın yeniden sahneye çıkması gerginliği daha da arttırmıştır. Makarios ile arası giderek bozulan Atina askeri yönetiminin desteği ile yeniden Ada'ya gelen Grivas, 1971 yılında EOKA-B adlı örgütü oluşturmuştur. Ardından, 15 Temmuz 1975'te bu örgütün liderlerinden Nikos Sampson, Atina tarafından yönlendirilen ve Ada'daki Atina yandaşı askeri ve yarı askeri güçlerce de desteklenen bir darbe ile Makarios'u devirerek Kıbrıs Elen Cumhuriyeti'ni ilan etmiştir. Ada'daki anayasal düzenin değiştirildiğini ve muhtemelen bir süre sonra da Enosis'in gerçekleştirileceğini gören Türkiye, Garanti Antlaşması'nın işletilmesini sağlamak için harekete geçmiş, dönemin Başbakanı Bülent Ecevit konuyu İngiliz yetkililerle görüşmek için Londra'ya gitmiştir. İngiltere'nin Ada'daki duruma birlikte müdahaleye yanaşmaması üzerine Türkiye, Garanti Antlaşması'nın IV. Maddesi'nin kendisine tanıdığı "tek başına harekete geçme" hakkını kullanmaya yönelmiş, bu çerçevede 20 Temmuz 1974 tarihinde Ada'ya asker çıkarmıştır. 22 Temmuz'da varılan ateşkes anlaşması sonrasında İngiltere, Türkiye ve Yunanistan arasında gerçekleştirilen Birinci ve İkinci Cenevre Görüşmeleri'nde de bir çözüme varılamayınca, Türk Silahlı Kuvvetleri, hareketin ikinci bölümünü gerçekleştirerek 14-16 Ağustos tarihinde Ada'da bugün çizilmiş olan sınırlara ulaştılar.

Bu dönemden itibaren Türk tezi, hareket öncesindeki hukuki yapının değiştirilmesi üzerine kurul-

muştur. Nitekim, 13 şubat 1975 tarihli Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin kuruluş bildirisinde de nihai amacın, Kıbrıs Rum topluluğu ile iki-bölgeli bir federasyon çerçevesinde birleşmek olduğu söylenmekte ve temel maddeleri anlaşmalarla belirlenmiş bulunan 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın, bu özelliklere sahip bir federal yapıyı öngörecektir biçimde değiştirilmesine kadar geçecek süre için bu yola başvurulduğu belirtilmektedir. Öte yandan, Türkiye'nin BM Daimi Temsilcisi İlter Türkmen, 20 Şubat'ta, konunun, Güvenlik Konseyi'nde görüşülmesi sırasında yaptığı konuşmada, "Kıbrıs'ta iki-topluluklu ve iki bölgeli bir federasyon oluşturulması ve uluslararası anlaşmalarla sağlanan mevcut garantilerin korunmasının tartışılmayacağını" belirtiyordu. Bütün bu ifadeler, 1974 yazında ortaya çıkan yeni durumun ardından Türk tarafının, 1960 statüsünün Türkiye'ye sağladığı "Ada'daki mevcut düzeni koruma" imkanına sahip çıkmakla birlikte, bu düzenin kendisini iki-topluluklu ve iki-bölgeli bir coğrafi federasyon oluşturulması yönünde bir revizyona tabi tutmak gerektiğini savunmaya başladığını göstermektedir.

Bu gelişmeler sırasında Atina'daki askeri yönetim devrilerek, yerine Konstantin Karamanlis'in liderliğinde sivil bir yönetim gelmiş, olaylar sırasında Ada'dan kaçmayı başaran Makarios da yeniden Cumhurbaşkanı olarak Ada'ya dönmüştür. Uluslararası alanda, ilk başlarda Türkiye'ye pek fazla karşı çıkma olmamış, hatta Sovyetler Birliği örneğinde olduğu gibi destek bile gelmiş iken, ikinci hareketin ardından bu durum değişmiştir. Sovyetler Birliği'nin amacı, Ada'daki Komünist Partisi/AKEL ile işbirliği içinde bulunan, NATO'ya pek sıcak bakmayan, Bağlantısızlar Grubu ve Doğu Bloku ülkeleri ile yakın ilişkileri olan Makarios yönetiminin devamının sağlanmasıydı. Dolayısıyla, Sovyetler Birliği açısından, bu yönetimin yeniden işbaşına gelmesine yardımcı olacak 'Birinci Harekat' olumlu bir gelişmeydi. Bu amaçtan uzaklaşarak Ada'da bir NATO üyesi olan Türkiye'nin etkisinin artması ve giderek Ada'nın bir başka NATO üyesi olan Yunanistan ile bu ülke arasında paylaşılması anlamına gelen 'İkinci Harekat' ise olumsuz bir gelişmeydi. ABD'deki Ni-

xon-Kissinger yönetiminin dış politikası açısından Türkiye'nin, 'İkinci Harekatı' kendi başına olumsuz bir gelişme değil, hatta Sovyetler Birliği ile sıcak ilişkileri olan Makarios'un etkisini azaltacağı, Ada'da ikisi de NATO üyesi olan Türkiye ve Yunanistan'ın ise etkilerini arttıracacağı düşünüldüğünde, olumlu bir gelişmeydi. Buradaki tek sorun, harekatin doğrudan bir Türkiye-Yunanistan savaşına neden olması ikilemiydi. Dönemin ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'in da bu görüşlere çok yakın olduğu, zaten bu nedenle de Yunan lobisinin boy hedefi haline geldiği bilinmekteydi. Fakat, Yunan lobisinin

Yahudi Kongre üyelerinden Benjamin Rosenthal ambargo kararının baş savunucularından olmuştur. Ambargo kararı 1975 yılında uygulamaya konmuş ve 1978 yılında sona ermiştir.

Ambargonun sonuçları

Türk tarafının bu gelişmelere yönelik tepkisi iki düzeyde olmuştur. Ambargo kararının ardından, Ada'daki taraflar arasında sürdürülen görüşmelerden bir sonuç alınamamasının da etkisiyle, Kıbrıs Türk tarafı, 13 şubat 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin kurulduğunu ve Rauf Denktaş'ın da devlet

Yunanistan'ın, Avrupa ile ilişkilerinin yoğunlaşmasıyla doğru orantılı olarak, Türkiye'nin başta İngiltere olmak üzere bu ülkelerle ilişkilerinde de Kıbrıs sorunu ele alındı. Güney Kıbrıs'ın AB'ye başvurması ile bu olgu, daha çarpıcı bir boyut kazandı.

daha fazla etkileyebildiği, ABD yasama organı olan Kongre'de daha fazla başarılı olması nedeniyle, bu organın Türkiye aleyhine yönlendirilmesi, Türkiye'nin ABD dış yardımı ile sağladığı silah ve teçhizatı, bu ülkenin dış yardım kanununa aykırı olarak amaç dışı kullandığı iddiasıyla bu ülkeye (İsrail aynı yasa ile sağladığı silahları istediği gibi kullanırken) ambargo uygulanması yolunda bir karar alındı. Bu kararın alınmasında, Yunan lobisinin tüm imkanlarını kullanarak giriştiği büyük Türkiye karşıtı kampanyanın rolü olmakla beraber, başka bazı faktörler de etkili olmuştur. Her şeyden önce, Kongre üyelerini "dış politikadan anlamayan kişiler" olarak küçümseyen Kissinger'a, Kongre'de duyulan olumsuz duygular Yunan lobisinin işini kolaylaştırmıştır. Öte yandan, Kongre'de hep önemli bir etkiye sahip olan Yahudi lobisi de, o yıllarda Türkiye'nin Arap ülkelerini ve Filistinliler'i kayıtsız şartsız desteklemesinden duyduğu rahatsızlık nedeniyle, bu konuda Yunan lobisine bir ölçüde destek vermiş, önde gelen

başkanı olduğunu ilan etmiştir. Öte yandan, Ankara da, Türkiye'deki ABD üslerini tamamen kapatmakla beraber faaliyetlerini durdurmuş, zaman içinde, ABD ambargosunda gerçekleştirilen gevşetmelere paralel olarak faaliyetlere kademeli olarak izin vermeye başlamıştır. Yine bu dönemde, aynen 1964 Johnson Mektubu'nun ardından sözkonusu olduğu gibi, Sovyetler Birliği ile olan ilişkilerde bir canlanma görülmüş, hatta dönemin başbakanlarından Bülent Ecevit, ambargonun devam etmesi halinde, Sovyetler ile siyasi bir yakınlaşmanın bile sözkonusu olabileceği anlamına gelen açıklamalar yapmıştır. Başkan Jimmy Carter'ın gayretleriyle ambargo, 1978 yılında kaldırılmıştır.

Öte yandan, 8 Haziran 1975 tarihinde Kıbrıs'ın Türk kesiminde yapılan bir referandum ile KTFD'nin anayasası büyük bir çoğunlukla kabul edilmiştir. Yine bu sıralarda BM Genel Sekreteri'nin "iyi niyet girişimi" çerçevesinde, 28 Nisan 1975 tarihinde başlayan görüşmelerin üçüncü turunda, tarafların temsilcileri

olan Rauf Denktaş ve Glafkos Klerides, iki kesimli gevşek bir federasyon temelinde anlaşır görüşmek-teydiler. Nitekim taraflar toprak sorununu çözmeye yönelik haritaları karşılıklı olarak teati etme konu-sunda anlaşmışlar, fakat Rum kamuoyunun yoğun tepkisi karşısında Klerides, böyle bir anlaşma olmadı-ğını açıklamak durumunda kalmıştır. 8-10 Eylül 1975 tarihinde New York'ta yapılan başarısız dör-düncü turun ardından, 17-21 şubat 1976 tarihinde gerçekleştirilen beşinci tur görüşmeler sırasında Denktaş ile Klerides "altı haftalık bir süre içinde, Kıb-rıs meselesinin bütün yönlerini kapsayan yazılı öne-riler teati etmeyi, durumun sınırlar ve toprak taleple-riyle ilgili yönlerinin yanı sıra anayasal yönünü de inceleyecek özel komiteler kurulmasını" kabul ettiler. Klerides, bu anlaşmanın bazı noktalarından Makari-os'u haberdar etmemiş, bu durum ortaya çıktığında da görevinden istifa etmek zorunda kalmıştır.

Bu toplantı dizisinden bir sonuç alınamamasının

ardından, 27 Ocak 1977 tarihinde, BM Genel Sekre-teri'nin Özel Temsilcisi Perez de Cuellar'ın da katılı-mıyla Denktaş ve Makarios arasında bir toplantı ya-pılmış, bunun ardından 12 Şubat'ta Genel Sekreter Kurt Waldhaim'in da hazır bulunduğu ikinci bir zirve gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda iki lider, daha son-ra yapılacak toplantılara temel oluşturmak üzere dört paragraftan meydana gelen bazı genel ilkeler saptadı-lar. Sonradan "dört yol gösterici ilke" (Four Guideli-nes) olarak adlandırılan bu metinde yer alan ifadeler-de, hangi temel amaçlarda bir anlaşma olduğu, hangi konuların taraflar arasında tartışmaya açık bulunduğu ve bu tartışmaların hangi noktalar dikkate alınarak yapılması gerektiği belirtilmekteydi. Zirvede varılan anlaşma gereği topluluklar arası görüşmeler, 31 Mart 1977 tarihinde Viyana'da başlamış, Türk tarafı anaya-sa konusundaki önerilerini sunmuştur. Bunun ardın-dan Lefkoşa'da temsilciler düzeyinde sürdürülen gö-rüşmelerden somut bir sonuç elde edilememiştir.

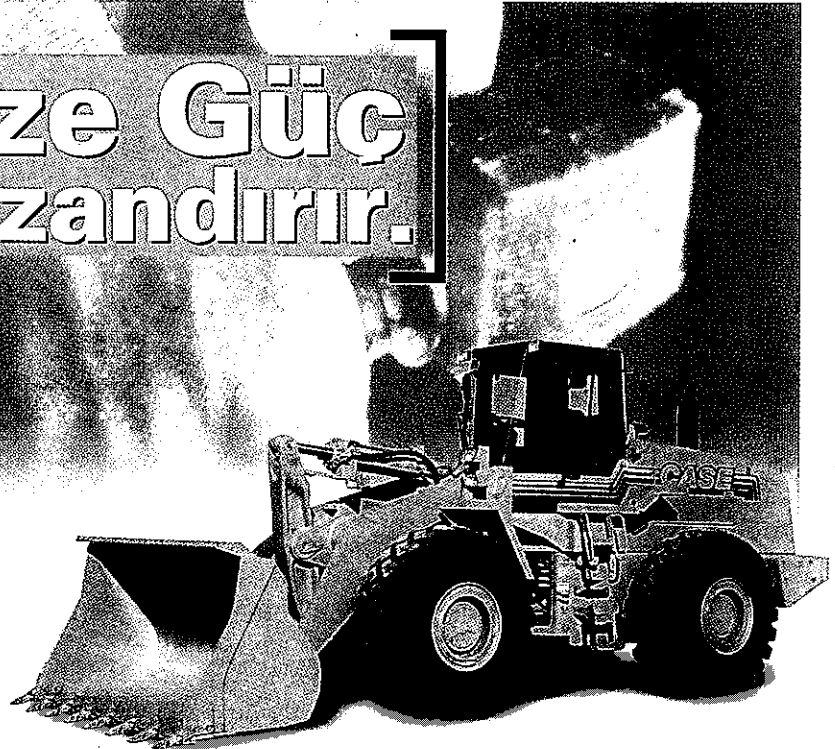
"Daha İyi Bir Tercih"

**Size Güç
Kazandırır.**

Aradığınız Yükleyici Şimdi Türkiye'de!

Güç koşulların iş makinası. CASE, ÇUKUROVA ZİRAAT güvencesiyle şimdi Türkiye'de! İş makinelerinde "daha iyi bir tercih" olan CASE, artık şantiyelerde sizin için çalışacak. Geniş bir ürün yelpazesinde hizmet veren CASE, gücünüze güç, paranıza para katacak... Yurda yayılmış servis ağı ve yedek parça olanakları ile CASE tam aradığınız gibi bir yükleyici...

921 B	821 B	721 B
Motor Gücü 285 HP (SAE)	Motor Gücü 190 HP (SAE)	Motor Gücü 157 HP (SAE)
Kapça Kapasitesi 3.6-4.3 m³	Kapça Kapasitesi 2.8-3.45 m³	Kapça Kapasitesi 2.1-2.6 m³
Çalışma Ağırlığı 23.570 kg.	Çalışma Ağırlığı 17.640 kg.	Çalışma Ağırlığı 13.740 kg.

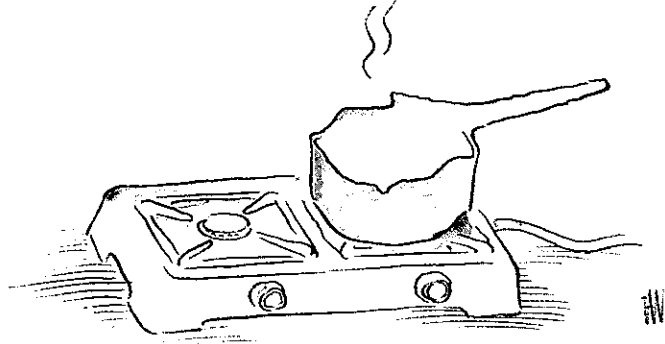

ÇUKUROVA
ZİRAAT

GENEL MÜDÜRLÜK: Çevreyolu Cad. No:2 34020 Bayrampaşa-İstanbul
Tel: (0 212) 567 27 10/9 Hatı Telex: 31202 CZET TR Fax: 0 212 570 59 59
ANKARA OFİS: Cinnah Cad. No: 73/9 06550 Çankaya-Ankara
Tel: (0 312) 442 11 02/3 Hatı Fax: (0 312) 442 11 34

CASE

1978 yılı ile birlikte BM Genel Sekreteri'nin topluluklar arası görüşmeleri yeniden başlatmak için girişimlerde bulunmasının ardından, 15 Ocak'ta Denктаş ve Kipriyanu bir araya gelmiş, bu toplantıda, bir

minde, Türk tarafı lideri Rauf Denктаş ile sırasıyla, Spiros Kipriyanu, Yorgos Vasiliu, Glafkos Klerides arasında gerçekleştirilen çok sayıda temas başarısızlıkla sonuçlandı. 1984 yılında yürütülen görüşmeler

1974'deki yeni durumun ardından Türk tarafı, 1960 statüsünün sağladığı "Ada'daki mevcut düzeni koruma" imkanına sahip çıktı. Bu düzenin, iki-topluluklu ve iki-bölgeli bir coğrafi federasyon oluşturulması yönünde bir revizyona tabi tutulması gerektiği savunulmaya başlandı.

süre sonra Türk tarafının "kapsamlı ve somut" öneriler sunması kabul edilmiştir. Türkiye'den Mümtaz Soysal'ın da katkılarıyla bu öneriler hazırlanmış ve 13 Nisan 1978'de Genel Sekreter tarafından da "somut ve özlü" bulunmuştur. Türk tarafının önerilerinde esas olarak her iki tarafın hür iradesi ile anlaşması zemininde, iki-topluluklu, iki-kesimli bir federal devlet oluşturulması öngörülmekteydi. Türk tarafı ayrıca harita üzerinde de bazı öneriler getiriyordu. Rum tarafı önerileri "bütünüyle kabul edilemez" olarak nitelemiş ve reddetmiştir.

Bu girişimdeki başarısızlığın ardından BM Genel Sekreteri'nin yaklaşık bir yıl süren çabaları sonucunda taraflar 18-19 Mayıs 1979 tarihlerinde Lefkoşa'da Genel Sekreter'in gözetiminde bir araya gelerek sonuçta ünlü "On-Nokta Anlaşması"nı (Ten Point Agreement) ortaya çıkardılar. Bu anlaşmaya göre, topluluklar arası görüşmelerde çerçeveyi "Makarios ve Denктаş'ın 12 Şubat 1977'de saptadıkları ilke kararları ve Kıbrıs sorunu ile ilgili BM kararları" oluşturulacaktı. Bununla birlikte görüşmelerin yeniden başlaması kolay olmadı.

1980'li yıllarda BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar, 1990'lı yıllarda da Butros Butros Gali'nin gözeti-

sonucunda, 1985 yılı Ocak ayında Denктаş ile Kipriyanu BM Genel Sekreteri ile birlikte New York'ta bir araya geldiler, Genel Sekreter'in taraflara danışarak hazırladığı belgeyi, Denктаş kabul ettiyse de Kipriyanu imzalamaktan son anda vazgeçti. Daha sonra, 1988 Eylül ayından 1989 yılı yazına kadar, Denктаş ile Kıbrıs Rum tarafının yeni lideri Yorgos Vasiliu arasında sürdürülen ikili görüşmelerden de bir sonuç alınamamıştır. Bu dönemde Kıbrıs Türk tarafı, topluluklar arasındaki görüşmelerde bir ilerleme sağlanabilmesi için bir çerçeve öneri geliştirerek Genel Sekreter'e sundu. Bu çerçeveye göre, çözüm için üzerinde bir anlaşma sağlanması gerekli görülen noktalar şöyle özetleniyordu: iki topluluğun siyasal eşitliği, iki halkın ayrıca kendi kaderini belirleme hakkının tanınması, iki halkın ayrı dinsel ve ulusal kimliklerinin bulunduğu kabulü. Bunun ardından 1990 yılı Şubat ayında Denктаş ile Vasiliu arasında New York'ta yapılan görüşmelerde Vasiliu, Türk halkının ayrı bir kendi kaderini belirleme ve kimlik arzusunu kabul etmeyince görüşmeler tıkan- dı. Bu arada Yunanistan'da ortaya çıkan siyasal kriz sonucunda PASOK ve Papandreu iktidardan düşmüş,

yerine Yeni Demokrasi Partisi ve başbakan olarak da onun lideri Konstantin Mitçotakis gelmiştir.

1990 yılı Mart ayında Kıbrıs sorununu ele alan BM Güvenlik Konseyi 649 sayılı kararı kabul etti. Türk tarafının siyasal eşitliğinden söz eden karar Genel Sekreter'in iyi niyet girişimi çabalarına ilişkin tanımlamalar da getirmekteydi. Bu sırada KKTC'de, önce Denktaş yeniden cumhurbaşkanı seçilmiş, ardından ülkenin siyasal gündemini karıştıran seçimler yapılmıştır.

AB'ye üyelik için başvuru

Bu sırada, 1990 yılı Temmuz ayında Kıbrıs Rum Yönetimi, tüm Ada'nın adına Avrupa Topluluğu'na üyelik için başvurdu. Türk tarafı bu girişime tepki gösterirken BM Genel Sekreteri de Rum tarafının bu girişimini eleştiriyordu. Fakat bu tepkiler, AT Bakanlar Konseyi'nin 1990 yılı sonbaharında Rum başvurusunu normal bir süreç içerisinde değerlendirmeye başlamasını engellemedi.

27 Mart 1991 tarihinde BM Güvenlik Konseyi'ne bir rapor sunan Genel Sekreter de Cuellar, tarafların üzerinde anlaştıkları veya anlaşmaya çok yaklaştıkları noktaları açıkladı. Bu sıralarda ortaya atılan ilginç tezlerden birisi de, Türkiye Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın "dörtlü konferans" (Türkiye+Yunanistan+Kıbrıs Türk Tarafı+Kıbrıs Rum Tarafı) önerisi olmuştur. Yunan tarafının bu teklife cevabı "Dokuzlu Konferans" oldu. (yani Özal'ın "dördü"ne ilave olarak Güvenlik Konseyi'nin "beşi") ABD'nin önerisi ise "beşli konferans"tı. (Özal'ın "dördü"ne ilaveten, Kıbrıs Cumhuriyeti) Sonuçta, ABD ve BM Genel Sekreteri "dörtlü konferans" önerisini benimseyerek yaz boyunca bu tür bir toplantı için gereken zemini oluşturmaya çalıştılar. Fakat, gerek Yunanistan'ın isteksizliği, gerekse Türkiye'nin seçim atmosferine girmesi nedeniyle bu toplantı yapılamadı.

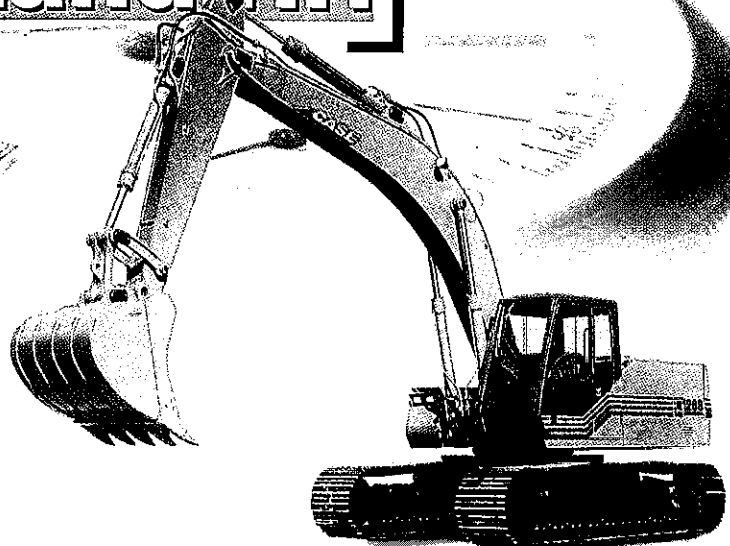
BM Güvenlik Konseyi, 11 Ekim 1991 tarihinde Genel Sekreter de Cuellar'ın raporunu destekleyen

"Daha İyi Bir Tercih"

Size Zaman Kazandırır.

Şantiyelerinde az zamanda çok iş yapmak isteyenler... Zaman paradır diyenler. Boşuna dertlenmeyin! Şimdi şantiyenizde, "daha iyi bir tercih" sizin için çalışacak. ÇUKUROVA ZİRAAT güvencesinde satışa sunulan CASE iş makineleri; Mini-Yükleyici'den tutun da, paletli veya tekerlekli Ekskavatörlere kadar, geniş bir ürün yelpazesinde hizmet veriyor. Yurda yayılmış servis ağı ve yedek parça olanakları ile CASE, size zaman kazandırır.

• CASE ekskavatörler 9.7 ton ile 37.2 ton arasında çalışma ağırlığına sahiptir.

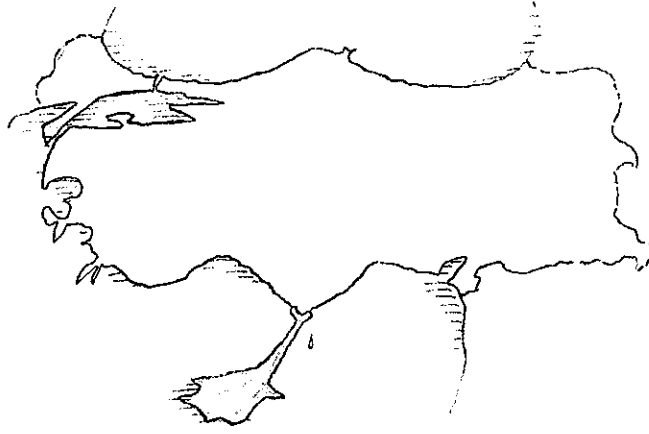
ÇUKUROVA
ZİRAAT

GENEL MÜDÜRLÜK : Çevreyolu Cad. No.2 34020 Bayrampaşa-İstanbul
Tel: (0 212) 567 27 10 (8 Hat) Telex: 31202 CZET TR Fax: (0 212) 576 59 59
ANKARA OFİS : Cinnah Cad. No: 73/9 06550 Çankaya-Ankara
Tel: (0 312) 442 11 02 (3 Hat) Fax: (0 312) 442 11 34

CASE

716 sayılı kararı aldı. Karar, söz konusu uluslararası toplantının yapılamamasından duyulan üzüntünün belirtilmesiyle başlıyordu. Günümüzde uluslararası kamuoyunun soruna bakışındaki temel noktalara işaret eden bu genel nitelikli karara göre;

a) Kıbrıs Cumhuriyeti

lerdendi. Bunun ardından, BM Güvenlik Konseyi 750 sayılı kararla, BM Genel Sekreteri'nin de katılacağı "dörtlü toplantı" öneriyordu. Bunun ardından Denktaş ve Vasiliu New York'a çağrıldı. Gali, önce her iki liderle ayrı ayrı görüşecek, görüşler birbirine yaklaştıktan sonra birlik-

Kıbrıs'ta herhangi bir olayın çıkmadığı dönemler uzadıkça, konunun uluslararası alanda unutulacağı ve bunun da Türk tarafına yarayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle Rumlar, Ada'da, tarafları ayıran sınırın sorun yarattığını kanıtlamak amacındalar.

ti'nin bağımsızlığı, egemenliği ve toprak bütünlüğü korunmalı;

b) Ada'nın tamamının veya bir bölümünün bir başka ülke ile birleşmesi, her türlü ayrılma ve bölünme dışlanmalı;

c) İki toplumlu ve iki bölgeli bir federasyon içinde tarafların refah ve güvenliğini sağlayacak yeni bir anayasa yapılmalıydı. Cuellar, Kıbrıs ile ilgili son raporunu 19 Aralık 1991'de Güvenlik Konseyi'ne sundu. Rapor bir yandan "egemenliğin bölünmezliği"nden söz ediyor, diğer yandan da sonuçta ulaşılabilecek anlaşmanın her iki toplumun ayrı ayrı onayına sunulmasından söz ederek dolaylı da olsa her iki tarafın "kendi kaderini tayin hakkı"nı kabul ediyordu.

1992 yılında Butros Gali, Genel Sekreter olmasının ardından konuya ilişkin raporunu sundu ve sorunun çözümü açısından bir zemin oluşturabileceğini düşündüğü bir "Fikirler Dizisi"ni ortaya attı. Siyasal eşitlik, ulaşılabilecek bir sonucu her iki tarafın da kabulü, tek egemenlik ve tek uluslararası kişilik temel fikir-

te toplanılacaktı. Fakat, görüşmeler sırasında Gali, Denktaş'a çok baskı yapmaya ve ortaya koyduğu bir haritayı kabule zorlamaya başladı. Bu haritada Türk tarafına % 28.2'lik bir toprak bırakılıyor ve Güzelyurt bölgesi Rumlar'a veriliyordu. Bu teklifi kabul etmeyen Denktaş da kendi haritasını ortaya attı. Bu haritada da Türk tarafına % 29+ toprak bırakılıyor ve Güzelyurt Türk tarafında kalıyordu. Bir süre sonra görüşmeler tıkanınca Gali, kendi haritasını raporuna ekleyip Güvenlik Konseyi'ne sundu ve Konsey 26 Ağustos'ta kabul ettiği 774 sayılı karar ile bu haritayı resmileştirdi. Ardından 26 Ekim'de görüşmelerin sonu başladıysa da yine bir sonuç alınamadı ve 7 Kasım'da görüşmeler sona erdi. Ardından BM Güvenlik Konseyi bir öncekine benzeyen 789 sayılı kararı aldı.

1993 yılı başlarında Kıbrıs Rum tarafında Glafkos Klerides iktidara geldi. Bunun üzerine, 1993 yılı Mart ayında New York'ta bir Denktaş-Klerides görüşmesi gerçekleşti ise de bir sonuç alınamadı. BM Genel Sekreteri, yine "fikirler dizisi" temelinde sür-

dürülecek görüşmelerde bir başarı elde edilebilmesi için önce taraflar arasındaki karşılıklı güvensizliği aşmaya yönelik "güven artırıcı önlemler" gerektiğini açıklamıştır. Ardından, 1994 yılının Şubat'ından, Haziran'ına kadar bu zeminde görüşmeler sürdü. Sonuçta Türk tarafı, taraflar arasında güven arttırmaya yönelik bir anlaşma imzalamaya hazır olduğunu ilan etti ise de Rum tarafının tutumu yüzünden böyle bir anlaşma gerçekleştirilemedi.

18-31 Ekim 1994 tarihleri arasında, BM Genel Sekreteri'nin yönlendirmesiyle Denktaş ile Klerides arasında resmi olmayan bazı temaslarda bulunuldu. Bununla birlikte, Rum tarafının Avrupa Birliği üyeliği konusunu gündemde tutması nedeniyle bu çabalardan da bir sonuca ulaşılamadı. 20 Ocak 1995 tarihinde Rauf Denktaş, on dört maddelik yeni bir barış planı ile Rum tarafını önkoşulsuz bir şekilde görüşmelere başlamak üzere masaya çağırdı. Türk tarafı, kendilerinin "geçerli bir çözüm için toprak" görüşüne karşı olmadıklarını açıklayarak, Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne üyeliği konusunun taraflar arasında bir çözüme ulaşılmasının ardından ele alınabileceğini belirtti. BM çevrelerinin de içerisinde "olumlu unsurlar" bulunduğuna işaret ettiği bu görüşler, 21 Ocak'ta Glafkos Klerides tarafından yapılan yazılı bir açıklama ile reddedildi. Bu durum, Kıbrıs Rum tarafının esas stratejisini AB üyeliği üzerine kurduğunu gösterdi.

Rum tarafının Kıbrıs sorununun çözümünü ikili görüşmelerden AB zeminine kaydırmaya çalıştığının ortaya çıkmasının ardından Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, 28 Aralık 1995 tarihinde bir Ortak Deklarasyon yayınladılar. Bu deklarasyonun temel mesajı, Yunan tarafının AB'ye üye olma aracılığı ile sorunu bir oldu-bitti noktasına getiremeyeceği, Türkiye'nin buna izin vermeyeceğiydi. Taraflarca yayınlanan bu deklarasyonda Türk tarafının konuya ilişkin tutum ve tezleri sergilendikten sonra, 1959 Londra ve Zürih Anlaşmaları gereği Kıbrıs'ın, Türkiye ve Yunanistan'ın üye olmadıkları herhangi bir siyasi ya da ekonomik birliğe katılamayacağı hatırlanmakta, bu tür konuların ancak Kıbrıs'ta nihai bir çözümün ve Türkiye'nin örgüte girmesinin ardın-

dan ele alınabileceği görüşü savunulmaktadır.

Son dönemde konuya ilişkin olarak başlıca iki gelişme ortaya çıkmıştır: Kıbrıs'taki sınır gösteri ve çatışmaları ile Kıbrıs'a yerleştirilmesi söz konusu olan Rus yapısı S-300 füzeleri. 1996 yılı Ağustos ayında Rum motosikletlilerin giriştikleri sınır delme girişimleri ile belirginleşen sınır çatışmaları, ölümler, Ada'daki ortamı gerginleştirmiştir. Bu gerginliğin bir nedeni olarak Kıbrıs Rum tarafındaki "aşırılar" gösterilebilirse de, bu gelişmelerin esas olarak Kıbrıs Rum Yönetimi'nin siyasi bir tercihi olduğu söylenebilir. Gerçekten de, soruna görüşmeler yolu ile bir çözüm bulunamayan Kıbrıs'ta siyasi ve askeri anlamda herhangi bir olayın çıkmadığı dönemler uzadıkça; bu durumun Ada'daki statükoyu pekiştireceği, konunun uluslararası alanda unutulacağı ve bunun da Türk tarafına yarayacağı düşünülmektedir. İşte bu nedenle Rumlar, Ada'nın sakin olmadığını, tarafları ayıran sınırın sorun yarattığını kanıtlamak amacındadırlar.

Bölgede gerginliği arttıran son gelişme ise Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Ada'ya Rus yapısı S-300 füzelelerini getirme çabaları olmuştur. Rum yönetimine göre, Türkiye'nin hava gücüne karşı bir önlem olan bu silahlar, menzilleri dikkate alındığında sadece savunma silahı niteliğinde olmayıp aynı zamanda Türkiye'nin bazı güney bölgelerini de vurabilme imkanına sahiptirler. Henüz Ada'ya getirildiklerine dair bir bilgi bulunmayan bu silahların Kıbrıs Rum tarafına satışını Rusya Federasyonu'na yönelik girişimlerle önlemeye çalışan Türkiye, hem Kıbrıs Rum tarafını destekleyen hem de paraya ihtiyacı olan bu ülkeyi iknada başarılı olacak gibi gözükmemektedir. Bileşmiş Milletler Genel Sekreterliği ve ABD'nin de bu silahların Ada'ya gelmesine karşı olduğu bilinmektedir. Kıbrıs Rum Yönetimi'nin bu girişimden esas amacının ise bu silahların getirilmemesi için Türkiye'nin de Ada'daki kuvvetlerini geri çekmesinin sağlanması olduğu söylenebilir. Sonucun ne olacağını gelecek günler gösterecektir.

Prof. Dr. Faruk Sönmezoğlu

I.Ü. İktisat Fakültesi

Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

Dönüm noktalarıyla Kıbrıs kronolojisi

Yakup Beriş

1571-1878: Kıbrıs'ta Osmanlı egemenliği

Kıbrıs, bu tarihler arasında Osmanlı egemenliğinde kaldı. 1571'den bu yana da Ada'nın nüfusunu iki ulusal topluluk oluşturdu: Ortodoks Rumlar ve Türkler. Osmanlı İmparatorluğu, Ada'nın bu ikinci ulusal unsurunu, Anadolu'dan Ada'ya yolladığı Türkleri ve Ada'nın fethine katkısı olan askerleri, Venediklilerden boşalan topraklara yerleştirerek oluşturdu

1878: Kıbrıs'ta İngiliz "geçici" yönetimi başlıyor

Osmanlı Devleti, Rusya'ya karşı diplomatik desteğin bedeli olarak Kıbrıs'ı, İngiltere'nin "geçici yönetimi"ne bıraktı. Ancak İngiltere, Ada'da bir koloni yönetimi kurarak 1960'a kadar Kıbrıs'tan çıkmadı. Kıbrıslı Türkler ve Rumlar, "Kıbrıslı" olmaktan ziyade, Rum ve Türk kimliklerini koruyarak "Kıbrıs Ulu-su"nun oluşmasını engellediler.

1923: Ada'da İngiliz egemenliği

Türkiye tarafından tescil ediliyor

Türkiye, Lozan Anlaşması ile Kıbrıs üzerindeki haklarından vazgeçerek, Ada'nın egemenliğinin, İngiltere'ye geçmesini kabul etti. Türkiye, 1950'lerde konunun Yunanistan tarafından uluslararası alana çıkartılmasına kadar siyasal açıdan Kıbrıs'la ilgili görünmedi.

1954: Yunanistan, Kıbrıs'ı

uluslararası sorun haline getiriyor

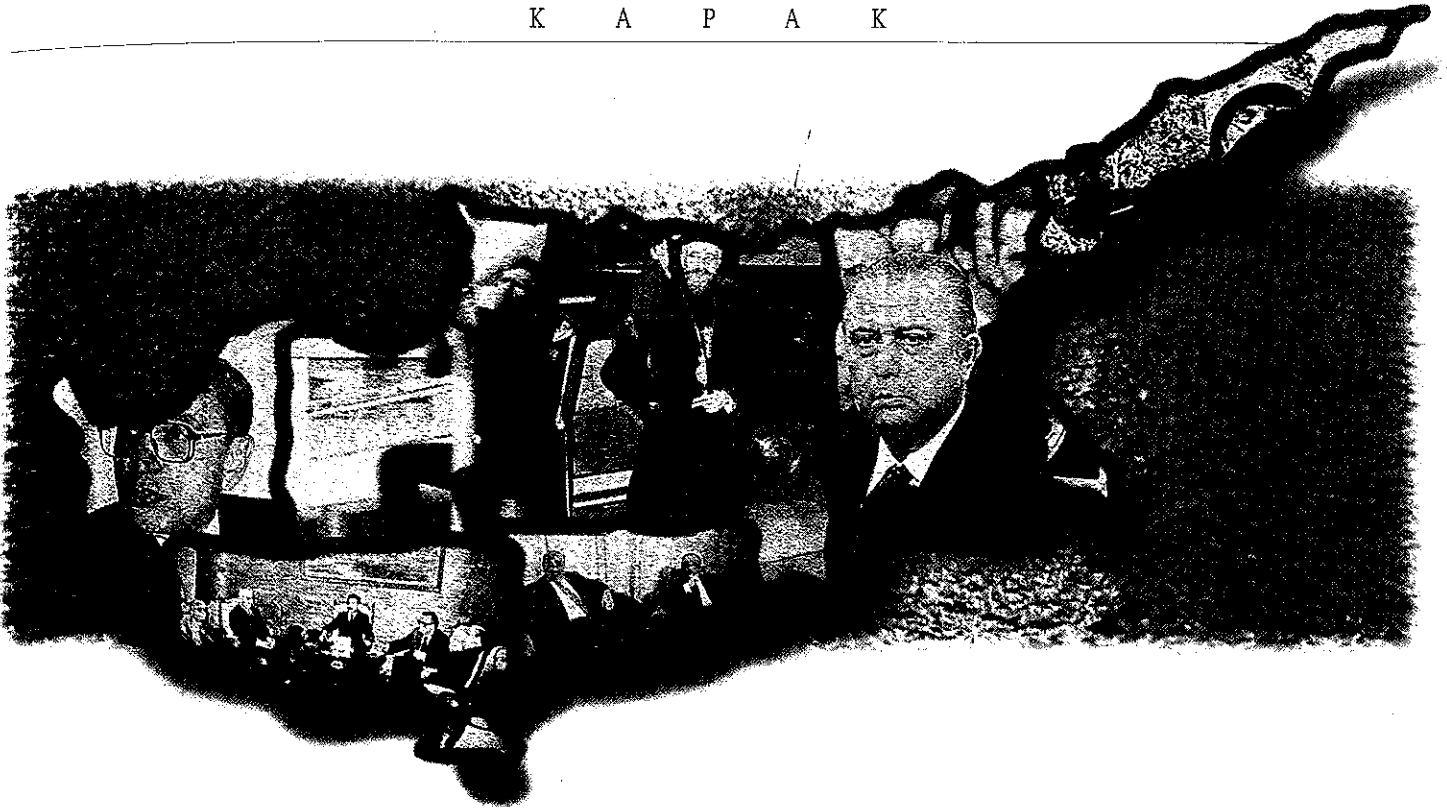
Yunanistan, 1950'lerin başından itibaren Kıbrıs ile ilgileneceğini belli etti. ABD'nin Yunanistan'a Kıbrıs konu-

sunda açık destek sözü vermesi, Yunanistan'ın 1954'te konuyu BM Genel Kurulu'na götürmesini sağladı.

1959-60: uluslararası anlaşmalarla

Kıbrıs Cumhuriyeti kuruluyor

Zürih ve Londra Anlaşmaları ile bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti kuruldu. 1960 Kıbrıs Anayasası'nın koşulları, 1959'da Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanan Zürih Anlaşması ile ortaya çıktı. Bu anlaşmaya Kıbrıs'taki iki halkın temsilcileri de paraflarını koymadılar. Anlaşmanın temel hükümleri daha sonra 1960 Anayasa'sının hangi yapıda bir devlet oluşturacağını ve iki toplumun iktidarı nasıl paylaşacaklarını açıkça düzenledi. Ardından, 1960'ta imzalanan üç çok taraflı anlaşma, yani, Kurucu Anlaşma, Garanti Anlaşması ve İttifak Anlaşması, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında imzalandı. Kıbrıs adına ise, iki toplumun temsilcileri bu anlaşmalara ayrı ayrı imza koydular. Eski sömürgeci İngiltere elinde birkaç üs tuttu. Garanti Anlaşması ile İngiltere, Türkiye ve Yunanistan, birlikte ve ayrı ayrı, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü, güvenliğini ve anayasal düzenini garantileri altına almış oldular. 1960 Kıbrıs Anayasası, anılan üç anlaşma ile aynı gün yürürlüğe girdi ve bu üç anlaşma anayasanın içinde yer alarak, "anayasa hükmünde" kabul edildi. 1960 Kıbrıs Anayasası, iki toplumun eşitliği prensibine dayanarak, egemenliğin, iki toplum tarafından birlikte kullanılmasını benimsi-

yordu. Anayasa'ya göre, kendi toplumları tarafından seçilmek kaydıyla Cumhurbaşkanı Rum, yardımcısı Türk olacak ve ikisinin de "veto yetkisi" olacaktı.

1963: Kıbrıs "fiili" olarak ikiye bölünüyor

30 Kasım 1963'te Makarios, Yunanistan'dan anayasanın onüç temel maddesinin değiştirilmesini istedi. Kıbrıs Türkleri ve Türkiye, Türk toplumunu azınlık durumuna düşürecek nitelikte olan bu istekleri reddettiler. Bunun ardından Türkler, karışık yerleşim bölgelerinden ve Rumların kolayca vurabilecekleri köylerden çıktılar. Bunların büyük bir bölümü Lefkoşa'nın Türk kesimine sığındı. Ada halkları böylece daha 1963'te ayrılmış oldu. Rumlar, meşru yetkilerini kullandıklarını öne sürerek Makarios'un istediği onüç anayasa değişikliğini yaptılar. 1963 sonlarından başlayarak, devletten dışlanan Türklere karşı Rum yönetimi bir de ambargo uygulamaya başladı. Kıbrıs Türk halkı, kendisini ayrı yasama, yürütme ve yargı organlarıyla yönetmeye başladı ve Ada'da iki halkın birbirinden ayrılmış iki yönetimi oluştu.

1964: ünlü Johnson mektubu

Türkiye'ye gönderiliyor

1 Ocak'ta Makarios, İttifak ve Garanti Anlaşmaları'nı feshettiğini açıkladı. 27 Mart'ta BM Barış Gücü Kıbrıs'ta görev yapmaya başladı. Türk Başbakanı İsmet İnönü, Haziran ayı başlarında Kıbrıs'a müdahale etmeye karar verdi ve bu kararı 4 Haziran'da ABD'ye du-

yurdu. 5 Haziran günü, hem Türk-Amerikan ilişkilerini hem de Türk dış politikasını derinden etkileyecek olan ünlü Johnson mektubu, ABD tarafından Türkiye'ye gönderildi. Bu mektubun ardından Türkiye, Kıbrıs'a kapsamlı bir müdahalede bulunmadı. Ancak 1964 Ağustos ayı başlarında Erenköy bölgesine hava harekatı gerçekleştirildi. Türkiye'nin hava akınları sırasında da 12.000 kişilik Yunan kuvveti Kıbrıs'a yerleşti.

1967: Yunanistan'da

Albaylar Cuntası darbe ile yönetime geliyor

21 Nisan 1967'de bir grup albay Yunanistan'da bir darbe yaparak yönetime el koydu. Albay Grivas (Yunanistan'da iç savaş sırasında da sağcı bir örgütün lideriydi) ve Ada'daki Yunan kuvvetleri, büyük bir saldırıya geçti. Türkiye buna jetleriyle Kıbrıs üzerinde ihtar uçuşları yaparak karşılık verdi. Bunun üzerine ABD, bu defa Albaylar Cuntasına baskı yaptı. 30 Kasım'da varılan anlaşmaya göre, Türkiye'nin müdahale hazırlıklarını durdurması karşılığında Yunanistan, 1964'te Ada'ya soktuğu 12.000 kişilik kuvveti ve General Grivas'ı geri çekecekti. Makarios, 1967 ertesinde Kıbrıs Türklerinin do-laşım özgürlüklerini kısıtlamaya son verdi ve ambargoyu gevşetti. 28 Haziran 1969'da toplumlararası görüşmeler başlatıldı ve başarısız da olsa 6 yıl sürdürüldü.

1974: Türkiye, Ada'ya müdahale ediyor

Yunanistan'ın destek ve direktifi ile 15 Temmuz günü Kıbrıs'ta, Makarios'a karşı bir darbe düzenlendi. Maka-

rios kaçtı ve cuntanın seçtiği kişi olan Nikos Sampson, Cumhurbaşkanı oldu. Türkiye'de Ecevit hükümeti, Garanti Anlaşması'nın işletilmesine karar verdi. 20 Temmuz sabahı hareket başladı. Barış hareketi, Yunanistan Cuntasının sonunu getirdi. Paris'ten çağrılan Karamanlis, yeniden bu ülkeyi yönetmeye başladı. Kıbrıs'ta Nikos Sampson yönetimi çöktü ve Kıbrıs Rum Temsilciler Meclisi Başkanı Glafkos Klerides, Rum toplumunun önderliğine getirildi. 25 Temmuz'da Cenevre'de bir konferans toplandı. 30 Temmuz'da konferans bittiğinde taraflar çok az konuda görüşbirliği sağlamışlardı. İkinci Cenevre Konferansı 8-13 Ağustos'ta toplandı ve konferans, başarısızlıkla son bulurken, 14 Ağustos sabahı ikinci Barış Harekatı başladı. İki gün sonra, ateşkes yürürlüğe girmeden, Türk kuvvetleri bugün KKTC topraklarını oluşturan bölgeyi denetimi altına aldı.

1975: Kıbrıslı Türkler KTFD'yi ilan ediyor

13 Şubat'ta, Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni kurdular. Aynı yıl içerisinde bir de nüfus mübadelesi gerçekleşti. Bu mübadele ile Kıbrıs'ın Güney kesimindeki Türkler, kuzey kesimine; kuzey kesimindeki Rumlar da güney kesimine geçti. Nüfus mübadelesi BM gözetiminde gerçekleşti. Çeşitli kaynaklara göre bu tarihten günümüze kadar, Türkiye'den Ada'ya 30-40 bin civarında Türk yerleşimci gönderilmiş durumda.

1977-79: Kıbrıs'ta toplumlararası Doruk Anlaşmaları imzalanıyor
1977 Denктаş-Makarios ve 1979 Denктаş-Klerides ile Doruk Anlaş-

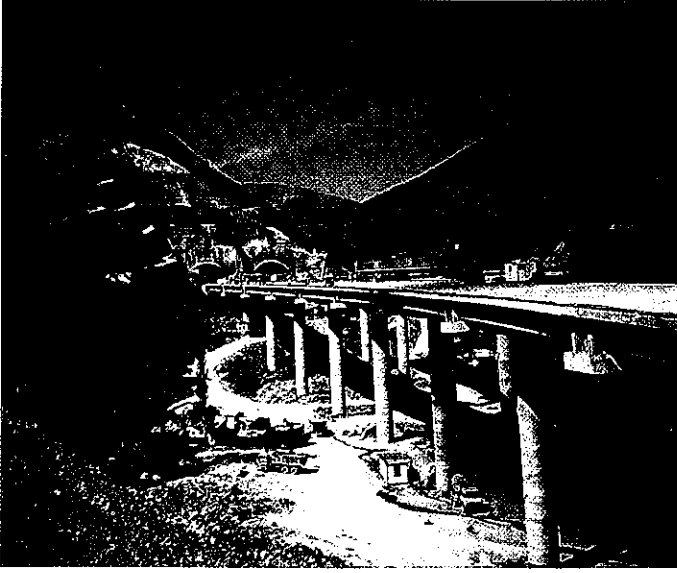
maları imzalandı. Bu anlaşmalarla, Kıbrıslı Rumlar ilk kez iki kesimli, iki toplumlu federal bir çözümü benimsiyordu.

1982: Başbakan Papandreu Kıbrıs'ı uluslararası platformlara taşımaya çalışıyor

Papandreu, 1981 Ekim'inde Yunanistan'daki seçimleri kazandıktan hemen sonra, Şubat 1982'de Kıbrıs'a gitti ve buradaki konuşmasında "Kıbrıs'ın Helenizmin bir parçası" olduğunu söyleyerek, Kıbrıs sorunu ile ilgili bütün tarafların katılacağı bir "uluslararası konferans" toplanması gerektiğini ekledi. BM Genel Kurulu, Rum tarafının başvurusu üzerine Ada'daki "işgal ordusu"nun derhal çekilmesini ve mültecilerin "isteğe bağlı olarak" geri dönmelerini tavsiye eden kararını aldı. Bunun üzerine KTFD Meclisi, 17 Haziran'da radikal bir adım atarak "Kıbrıs toplumunun self-determinasyon hakkı"na ilişkin bir karar aldı.

1983: KKTC kuruluyor

15 Kasım 1983'te, KTFD Meclisi, KKTC adında bağımsız bir devlet kurulduğunu dünyaya ilan etti. KKTC'nin kurulması, Rum tarafının, Yunanistan'ın ve Batılı devletlerin yanı sıra BM Güvenlik Konseyi'nin de tepkisini çekti. Güvenlik Konseyi, 18 Kasım'da aldığı bir kararla bağımsızlık kararını kınadı. Türkiye'ye yakın bazı devletler KKTC'yi tanımanın eşğine gelmişlerdi ki, ABD ve İngiltere'nin baskıları ile bu kararlardan vazgeçtiler. 13 Mayıs 1984'te de BM Güvenlik Konseyi 550 sayılı kararı ile KKTC'nin ilanını ayrılıkçı bir hareket olarak tanımladı.

1956'dan günümüze...

inşaat ve mühendislik : Tekfen İnşaat ve Tesisat A.Ş. * Tekfen Mühendislik A.Ş. * Tekfen İnşaat A.Ş. * Tekfen İmalat ve Mühendislik A.Ş. * Hallesche Mitteldeutsche Bau A.G.

sanayi : Toros Gübre ve Kimya Endüstrisi A.Ş. * Akdeniz Gübre Sanayii A.Ş. * Mıs Süt Sanayii A.Ş. * Tekfen Endüstri ve Ticaret A.Ş. * Birleşik Aydınlatma Sanayi ve Ticaret A.Ş. * Karaca Giyim Sanayi ve Ticaret A.Ş. * Nitro - Mak Makine Kimya - Nitro Nobel Kimya Sanayii A.Ş. * Thomson Tekfen Radar Sanayi ve Ticaret A.Ş.

ticaret : Tekfen Dış Ticaret A.Ş. * Fentex International Corp. * Toros Gübre ve Ziraî İlaç Pazarlama A.Ş. * Tekfen Gıda ve Tüketim Maddeleri Pazarlama A.Ş. * Tekfen Tarımsal Üretim ve Pazarlama A.Ş. * Temar İnşaat Tesisat Malzemeleri Ticaret ve Sanayi A.Ş. * Tekzen Pazarlama, İthalat, İhracat, Ticaret ve İnşaat Malzemeleri Yatırım A.Ş. * A.T.İ. Dış Ticaret, Turizm, Yatırım ve Pazarlama A.Ş.

hizmet : Toros Uluslararası Nakliyat ve Denizcilik A.Ş. * Toros Terminal Servisleri A.Ş. * Teknik Servis ve Ticaret A.Ş. * Fentur Servis ve Turizm A.Ş. * Fenser Servis ve Ticaret A.Ş. * Tekfen Sanayi Yatırımları A.Ş. * Tekfen Hava Taşımacılığı A.Ş. * Tekfenbank-Tekfen Yatırım ve Finansman Bankası A.Ş. * İsviçre Hayat Sigorta A.Ş. * Tekfen Sigorta ve Aracılık Hizmetleri A.Ş. * Tayseb-Toros Adana Yumurtalık Serbest Bölge Kurucu ve İşleticisi A.Ş.

TEKFEN HOLDİNG A. Ş.

Tekfen Sitesi, Etiler 80600 İstanbul
Tel.:0(212)265 93 55(4 hat) Fax.:0(212)265 94 20

1987: Kıbrıs Rum yönetimi AB konusunda ilk adımlarını atıyor

22 Mayıs'ta AB ve "Kıbrıs", 18 aylık görüşmeler sonucunda Gümrük Birliği Protokolü başlattı. Ocak 1988'de Anlaşmanın tüm Ada'yı kapsamasına karar verildi.

1983-91: görüşmeler süreci

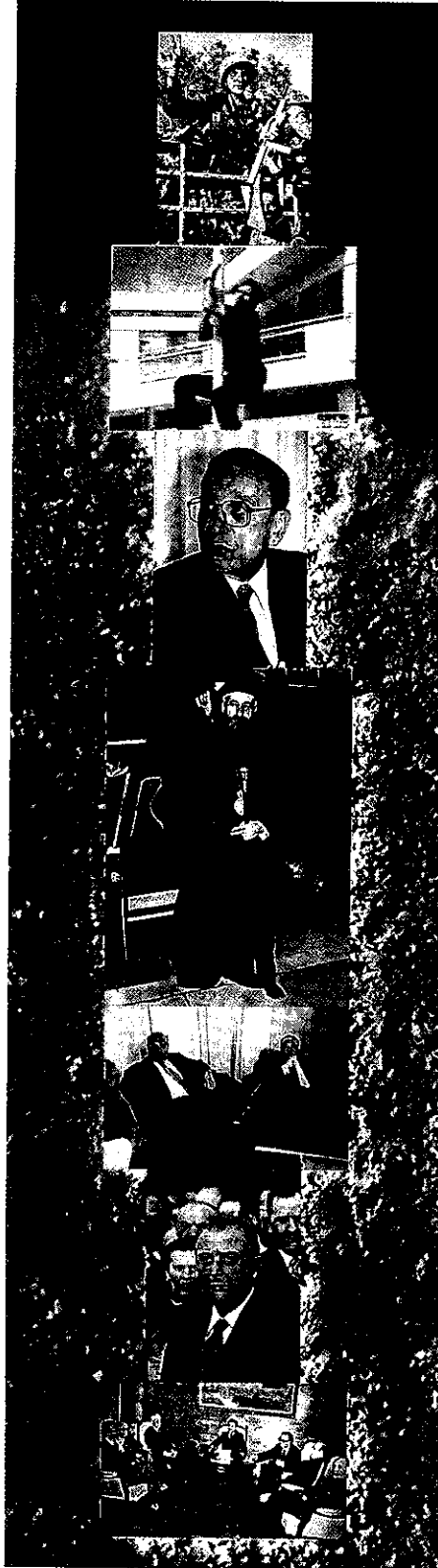
KKTC'nin kurulmasından sonra toplumlararası görüşmeler yeniden başladı. KKTC kurulurken, 1977-79 Doruk Anlaşmalarına atıfta bulunularak, iki toplumlu, iki kesimli federal bir çözüme kapılar açık bırakılmıştı. Görüşmeler sürecinde; New York'ta 17 Ocak 1985'te ve 29 Mart 1986'da BM Genel Sekreteri'nin hazırlamış olduğu "Kıbrıs Üzerine Anlaşma Taslağı", Ada Türkleri tarafından kabul edilip, Rumlar tarafından reddedildi. 1990'daki New York Zirvesi de başarısızlıkla sonuçlandı.

12 Mart 1990:

BM Güvenlik Konseyi Türkiye'nin arzuladığı kararı alıyor

BM Güvenlik Konseyi, bu tarihte 649 sayılı kararını aldı. Bu kararla BM, Ada'daki her iki tarafı da, iki taraf için de kabul edilebilir bir çözüm bulma yolunda çaba göstermeye çağırıyordu. Aynı karar böyle bir çözümün iki toplumlu, iki kesimli bir anlayışa sahip olması ve çözümün siyasi olarak iki eşit toplum liderinin direkt görüşmeleri yoluyla sağlanması gerektiğini vurguladı. Kararın, Kıbrıs Sorunu'nu 1974'te değil de, 1960'lara hatta öncelerine dayandırması bir başka önemli nokta idi.

1991: Özal, Türkiye'nin Kıbrıs görüşmelerine ilişkin tavrına değişiklik getiriyor

Turgut Özal, 1991'de Kıbrıs konusunda bir "dörtlü konferans" toplanmasını önererek, o güne kadar sorunun iki toplum arasında görüşülmesi gerektiğini savunagelmış olan Türkiye'nin bu anlayışına da değişiklik getirdi. Özal'ın önerisine göre Kıbrıs sorunu; KKTC, Kıbrıs Rum Yönetimi, Türkiye ve Yunanistan arasında ele alınmalıydı. 28 Haziran 1991'de BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar, BM Güvenlik Konseyi'ne sunduğu raporda Türkiye'nin önerdiği Dörtlü Doruk Toplantısı'nı kabul ettiğini belirtti.

1992: Gali Fikirler Dizisi

100 paragraftan oluşan BM Fikirler Dizisi, tarafların onayına sunuldu. New York'ta sürdürülen görüşmelerin ardından, BM Genel sekreteri Gali, toprak düzenlemeleri ve anayasal konuların tümünü kapsayacak bir paket anlaşma hazırladı. Türk tarafı 100 paragraftan 91'ini onayladığını açıkladı. Rum tarafında ise, Kıbrıs Rum lideri Yorgos Vasiliu paketi onaylarken, daha sonra iktidara gelen Glafkos Klerides ile bu pakete karşı çıktı.

1992-1994: GAÖ Paketi

BM Genel Sekreteri'nin girişimleri çerçevesinde iki toplum arasında ortak anlaşma zemininin oluşturulması amacıyla 'Güven Arttırıcı Önlemler Paketi' düzenlendi. ABD'nin de yoğun bir şekilde destek verdiği Paket'e Rum tarafı karşı çıkınca Paket, 1994 yılında rafa kaldırıldı.

1990-1995: AB, Kıbrıs konusunda tavır belirliyor

1990 Temmuz'unun ilk haftası içinde Kıbrıs Rum Yönetimi "Kıb-

rıs" adına AB'ye üyelik için başvurdu. BM'nin ve Türk tarafının uyarılarına rağmen topluluk 11 Eylül 1990'da bu başvurunun normal süreç içinde değerlendirilmesini kararlaştırdı. AB, Haziran 1993'te Kıbrıs'ın tam üyelik için gerekli şartları taşıdığını belirten görüşünü yayınladı. 1994 ve 1995 yıllarında da Korfı, Essen, Cannes ve Madrid'te AB, açıkça topluluğun genişlemesinin ilk adaylarının Malta ve "Kıbrıs Cumhuriyeti" olduğunu belirtti.

1993: Yunanistan, Rum kesimine destek veriyor

Yunanistan ve Kıbrıs Rum kesimi arasında Ortak Savunma Doktrini imzalandı.

1996: toplumlararası şiddet olayları yaşanıyor

Kıbrıs Türkleri,

1963 yılında Makarios'un

Yunanistan'dan Anayasa'nın

bazı maddelerinin değişmesini

istemesi üzerine azınlık

durumuna düşmemek için

karışık yerleşim bölgelerinden

ayrıldılar. Böylece daha

1963 yılında iki halk

birbirinden koptu.

3 Haziran'da bir Kıbrıslı Rum asker, BM denetimindeki bölgede bir Kıbrıslı Türk asker tarafından vurularak öldü. 11 Ağustos 1996'da Kıbrıslı Rum motosikletçiler, Yeşil Hat'ı geçmeye kalkışınca Kıbrıslı Türk göstericiler ve Türk askerleri ile çatıştı. 70'ten fazla kişi yaralandı. Bir Kıbrıslı Rum öldü. 14 Ağustos 1996'da Kıbrıs'ta Derinya bölgesinde Türk güvenlik güçleri, Türk bayrağını indirmeye kalkışan bir Rum gencine ateş açtı. Rum genç hayatını kaybetti. 8 Eylül 1996'da Güney Kıbrıs tarafından açılan ateş sonucu bir Türk askeri öldü, biri yaralandı. 13 Ekim 1996'da Kıbrıs Türk kesimine geçen bir Rum, Kıbrıslı Türk askerlerince öldürüldü. 6 Şubat 1997'de Kıbrıslı Türk ve Rumlar birbi-

rine ateş açtı. Ölen ya da yaralanan olmadı.

1997 ve S-300 füze krizi

1997 yılı Kıbrıs açısından olaylı başladı. 4 Ocak'ta Kıbrıslı Rumların, Rusya'dan S-300 yerden havaya 150 km. menzilli füze alımına ilişkin anlaşmaya imza koyması uluslararası arenayı ve dolayısıyla hassas Türk-Yunan ilişkilerini karıştırdı. Türkiye, Kıbrıslı Türklerin güvenliğini tehdit edecek herhangi bir gelişmeye göz yummayacağını açıkladı. Anlaşmanın duyurulduğu ilk günlerde Kıbrıslı Rumlar, uluslararası platformdan da büyük tepki aldı. ABD, Kıbrıslı Rumların yanlış yolda olduğunu söyledi. İngiltere ve BM de anlaşmaya sert tepki gösterdi. Ancak daha sonra, Türkiye Savunma Bakanı Turhan Tayan ve Dışişleri Bakanı Tansu Çiller'in füze rampalarını vurma tehditleri bir anda uluslararası kamuoyunu Türkiye'nin karşısına geçirdi. Önce Rumların, daha sonra da Rusya'nın, füzelerin 16 aydan önce Kıbrıs'a yerleştirilemeyeceğini açıklamalarından ve yoğun diplomasi trafiğinden sonra kriz yatıştı ama bitmedi. Kıbrıs Rum Meclisi'nin anlaşmayı onaylamasıyla 16 aylık süre işletildi. Kriz sonrasında Türk tarafındaki yaygın kanı ise, krizin, daha öncekilerde olduğu gibi Rum tarafının ortamı gerginleştirerek uluslararası kamuoyunun dikkatini Ada'ya çekerek "Ada'nın silahsızlandırılması" konusunu gündeme getirmeyi amaçladığı şeklindeydi.

20 Ocak 1997: Türkiye ve KKTC ortak deklarasyonu

Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, ortak bir deklarasyon yayınlarak, çeşitli konularda işbirliğinin önerildiği ortak bir metin üzerinde anlaştıklarını açıkladılar.

24 Şubat 1997: AB, Kıbrıs'ın

AB üyeliğine ilişkin geleneksel tavrını değiştiriyor

Bu tarihte AB, Kıbrıs'ın AB'ye tam üyeliğine ilişkin geleneksel tavrını değiştirerek, Kıbrıs'ın AB'ye tam üyeliğinin gerçekleşebilmesi için Ada'da önce siyasi bir çözümün şart olduğunu açıkladı ve Yunanistan da bu açıklamaya tepkilerini bildirdi. AB, ilk defa topluluğa tam üyelik konusunda Kıbrıs Türklerinin de dikkate alınması gerektiğini, tam üyelik görüşmelerine Ada Türklerinin de katılması gerektiğini belirtmek suretiyle net bir şekilde ifade ediyordu. Yunanistan Dışişleri Bakanı Theodoros Pangalos, bu açıklamala-

rın hemen ardından, AB'nin Doğu'ya doğru genişlemesini veto edeceğini açıklıyordu.

Mart 1997: diplomasi trafiği hızlanıyor

1997 yılı başlarında Clinton'un bu yılı "Kıbrıs Yılı" ilan etmesinin ve BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın 1993 yılından beri direkt görüşmelerde bulunmayan iki toplum liderinin 1997 yılının ilk altı ayı içerisinde masaya oturacağını açıklamasının ardından, uluslararası diplomasi trafiği hızlandı. 11 Mart'ta, İngiltere Kıbrıs Özel Temsilcisi Hannay, Denktaş ve Klerides ile ayrı ayrı görüşerek, iki toplum lideri arasındaki görüşmelerin birkaç ay içerisinde BM Genel Sekreteri'nin kararıyla başlayacağını açıkladı. Mart ortalarında Yunanistan, Türkiye'ye karşı bilinen sert tutumu-

BM'nin, yeni öneri paketi, özellikle "egemenlik" ve "eşitlik" konularındaki anlaşmazlıkların aşılmasını amaçlıyor. Son olarak da, ABD eski Dışişleri Bakan Yardımcısı Holbrooke'un, Kıbrıs Özel Temsilcisi olarak atanması yakın geleceği daha önemli hale getirdi.

nu yumuşatmaya başladı. Apeldoorn'daki AB Dışişleri Bakanları toplantısında Pangalos, Kıbrıs'ın Hristiyan ve Müslüman toplumların birarada yaşamasına en güzel örneği oluşturabileceğini vurguladı. Kıbrıs'ta bir çözüme ulaşılabileceğine dair benzer bir açıklamayı da Turkish Daily News'e, Kıbrıs Rum Cumhurbaşkanı Vasiliu yaptı. Ayrıca Yunan savaş uçaklarının daha önceden planlandığı şekilde Kıbrıs üzerindeki uçuşlarını yapmayacağını açıklaması, Kıbrıs'ta havayı bir parça daha yumuşattı.

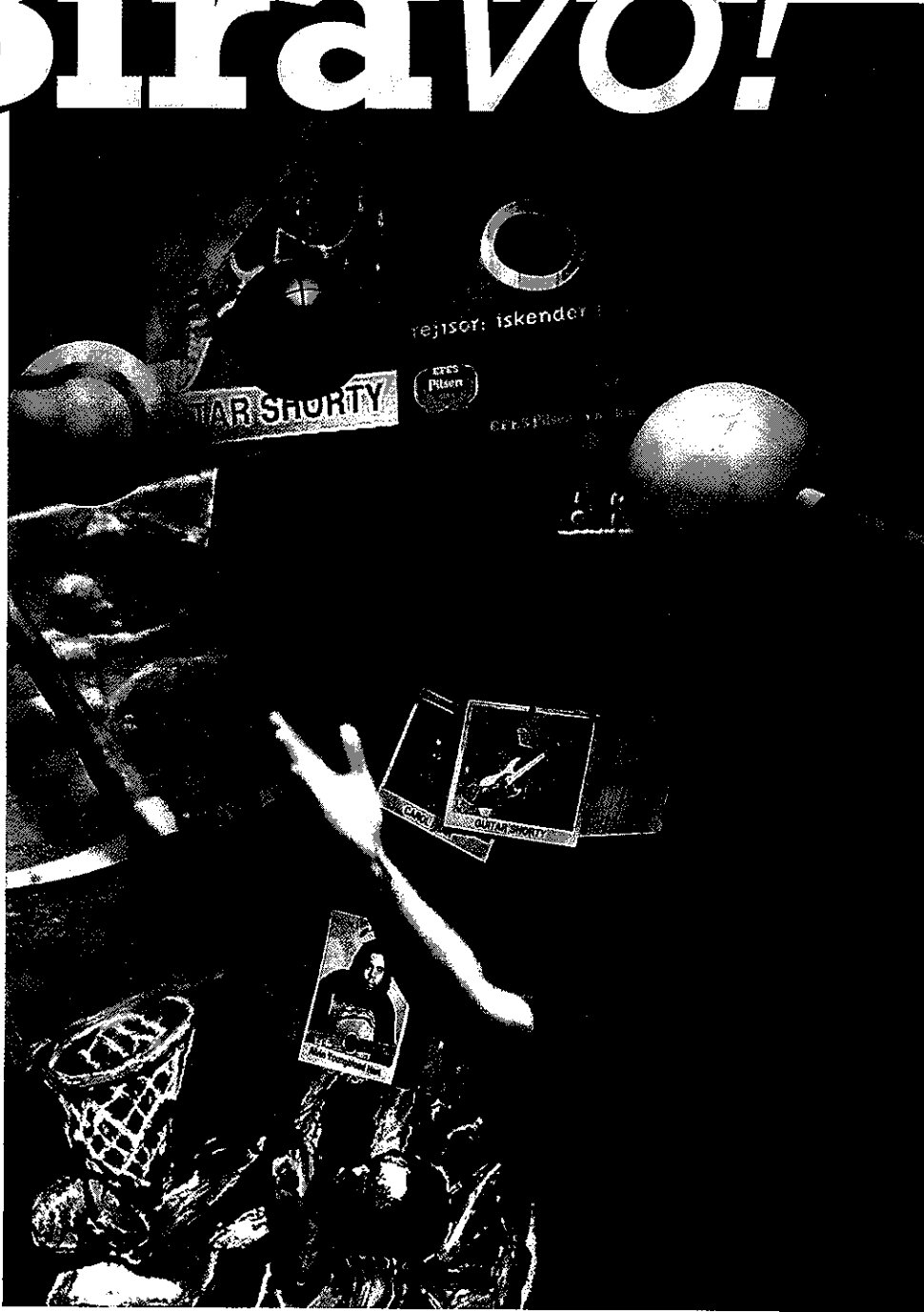
Nisan-Mayıs 1997: Rusya ağırlığını koyuyor

10 Nisan 1997'de Denktaş ile BM Genel Sekreteri Kofi Annan, 9 Nisan'da İsviçre'nin Cenevre kentinde biraraya geldiler. Göreve gelişinden bu yana Denktaş'la

ilk kez görüşen Annan, iki toplum arasında güven ortamı yaratmak amacıyla bir dizi "iyi niyet önlemi" sundu. 1994'te Rum tarafının reddetmesiyle Güven Arttırıcı Önlemler Paketi rafa kaldırılmıştı. 20 Nisan 1997'de, 1974'ten bu yana ilk kez 500 kadar Kıbrıslı Türk, Güney Kıbrıs'ta bulunan Hala Sultan Tekkesi'ni ziyaret etmek için Ledra Palas geçiş noktasından güneye geçti. Ziyaretler, BM genel sekreterinin iyi niyet girişimleri çerçevesinde, hükümetler dışı organizasyonlar ile gerçekleşti. 28 Nisan 1997'de, Paskalya nedeniyle 127 Kıbrıslı Rum, Türk tarafındaki Karpaz'daki Apostolos Andreas Manastırı'ndaki ayine katılmak üzere KKTC'ye geçti. Aslında 700 olması gereken sayı, Kıbrıs Rum kesiminin verdiği listedeki 3 kişiye KKTC yetkililerinin güvenlik gerekçesi ile itiraz etmesi sonucu ziyaretin Rum yetkilileri tarafından iptal edilmesi sonucu 127'ye düştü. 30 Nisan günü Kıbrıs'ın, BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi temsilcisi arasındaki görüşmelere konu olması, yoğunlaşan uluslararası Kıbrıs diplomasisinin önemli bir adımını oluşturdu. Daimi beş üye, BM Genel Sekreteri'nin iki ay içerisinde gerçekleştirilecek Denktaş-Klerides direkt temaslarına önderlik etmesi fikrini desteklediğini açıkladılar. Kıbrıs konusunu Güvenlik Konseyi'nde görüşmeyi isteyen, Kıbrıs Rum kesimine füze satması konusunda eleştirilen Rusya idi. Ancak toplantının sonuçlarından dikkat edilmesi gereken bir nokta, Kıbrıs'ta "statüko"nun "kabul edilemez" olduğu ve Ada'da kalıcı bir çözüme ulaşılması gerektiğinin yinelenmesi oldu. Ayrıca BM, Ada'da uzlaşmaya varmak amacıyla yeni önerilerin bulunduğu bir öneri paketi hazırladı. Paket, özellikle "egemenlik" ve "eşitlik" konularındaki anlaşmazlıkların aşılmasını amaçlıyor. BM Genel Sekreteri Kofi Annan, iki liderin Haziran ayının ikinci yarısında biraraya geleceğini açıkladı. Son olarak da, ABD eski Dışişleri Bakan Yardımcısı Richard Holbrooke'un Başkan Clinton tarafından Kıbrıs Özel Temsilcisi olarak atanması önümüzdeki ayları Kıbrıs için daha önemli hale getirdi.

Yakup Beriş
Araştırmacı

Biravo!

Efes Pilsen'in spora, kültüre, sanata verdiği destek
artarak devam edecek... Sportmence yarışmanın,
hayatı güzelleştirmenin, hayattan tat almanın heyecanını
sizlerle paylaşmak için.

EFES Pilsen

Güzel bir dünyanın içeceği

Yakın dönem tarihimizden bir Kıbrıs sayfası

Dörtlü zirvenin perde arkası

Erol Mütercimler

Yıl 1992, Aralık ayı. Hürriyet Gazetesi'nde Mesut Yılmaz ile Turgut Özal arasında bir polemik yaşandı. Dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz, Cumhurbaşkanı Özal'ın, "Kıbrıs davasını çözülemez hale getirdi" türünden suçlamalarına yanıt vermek amacıyla, 11 Eylül 1991 günü Paris'te, Yunanistan Başbakanı Konstantin Mitçotakis ile yaptığı görüşmeye ilişkin tutanakları açıkladı ve kendisini gereksiz yere Mitçotakis'le kavga etmekle suçlayan Özal'ı susturmak istedi. Bu tartışmanın devamında 9 Aralık 1992 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde, yakın tarihin en önemli belgelerinden biri olan "Yılmaz-Mitçotakis Zirvesi"nin tutanakları açıklandı.

O gün Paris'te yapılan görüşmede Yılmaz ile Mitçotakis başbaşa görüşmüştü. Toplantıya zabıt tutmak için herhangi bir dışişleri yetkilisi de alınmadığı için, her iki taraf, kendi zabıtlarını kendileri tuttu. Bu kritik görüşmenin Yılmaz tarafından tutulan zabıtları kayıtlara şöyle geçti:

"Mitçotakis: (Görüşmeye neredeyse içi içine sığmayan, fevkalade memnun bir havada giriyor) Bugün tarihi bir gün. İlişkilerde yepyeni bir dönemin eşliğindeyiz. Gerçi, benim yaşıma artık ilerledi. Ama, bu başlangıç sizin siyasi geleceğinizi daha da parlak kılacak-

tır. Bugünün meyvalarını yarın siz toplayacaksınız. Bu ifadelerim, BM Sekreterliği'nce bana Kıbrıs konusundaki önemli ihtilaf noktalarının nihayet giderildiğinin bildirilmiş olmasından kaynaklanıyor.

Yılmaz: Siz, Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin akılcı bir dostluk ve işbirliği çerçevesine oturtulabilmesini bizim öteden beri isteyegeldiğimizi, Kıbrıs meselesinin gerçekçi bir zihniyetle adil ve kalıcı bir çözüme kavuşturulmasını da samimiyetle arzu ettiğimizi, izlediğimiz siyasetin bu yaklaşımımızın kanıtı olduğunu söylüyorsunuz. Bununla birlikte, BM yetkililerinin taraflarla vaki son temaslarının sonuçları hakkında mevcut bilgiler, maalesef başlıca ihtilaf noktalarının giderildiği yönünde değildir. Lütfen bana söz konusu görüş ayrılıklarının ne şekilde giderilmiş olduğunu anlatınız.

Mitçotakis: Herşeyden önce, toprak konusu, Güzel-yurt, Rum tarafına verilmek ve başkaca bazı ayarlamalar da yapılmak suretiyle halledilebilir.

Yılmaz: Ben Güzel-yurt'un Rum tarafına verileceği konusunda bir mutabakattan hiç haberdar değilim. Mesele, şu anda aklıma gelen Devlet Başkanlığı'nın dönüşümlü olarak deruhte edilmesi konusunu bir örnek

olarak vereyim. Bunun dışında başkaca ne gibi uzlaşmalara varıldı?

Mitçotakis: Dönüşümlü başkanlık söz konusu olamaz. Cumhurbaşkanı, Rum tarafından olacaktır. Ayrıca, Türkiye'nin Kıbrıs'ın AT'ye tam üyeliğine rıza göstermeniz, Washington'da yapılacak 9'lu (+ BM Genel Sekreteri) bir zirve toplantısı (bizim anlayışımız, böyle bir toplantının New York'ta ve 4'lü olarak yapılacağı yönünde idi) ile konunun henüz açıkça olabilecek daha az önemli yönleri üzerinde de mutabakat sağlayıp, meseleyi çözüme kavuşturabiliriz.

Yılmaz: Söylediğiniz bu şeylerden hayrete düştüm. Bunların her biri uzlaşılan noktalar değil, sadece bazı önemli uzlaşmazlık noktalarına ilişkin Rum-Yunan pozisyonlarıdır. Ben, Kıbrıs Türk tarafının bunları rıza gösterdiği yolunda bir bilgiye sahip değilim. Kaldı ki, Türkiye'nin de böyle tek taraflı bir çözüme rıza göstermesi söz konusu olamaz. Bu işittiklerimden, taraflara farklı bilgiler verildiği sonucunu çıkartıyorum.

Mitçotakis: Bende de bu kanaat uyandı ve canım sıkıldı. Bu görüşmeden sonra basına karamsar bir tablo yansıtılmasını istemiyorum. Bununla birlikte, görüşmeden çıkar çıkmaz, Başkan Bush'dan başlayarak, tüm ilgili çevrelere Türkiye'nin uzlaşmaz tutumunu şikayet edeceğim, yeni bir kampanya başlatacağım. Kıbrıs ihtilafı, belirttiğim esaslar dahilinde çözüme kavuşturulmadıkça, Türkiye'nin, Batı (özellikle AT) ile ilişkilerini ileri götürmesini engellemek için elimizden gelen herşeyi yapacağımızdan emin olabilirsiniz. Kıbrıs meselesi açık kaldıkça ikili ilişkilerde de herhangi bir iyileşme beklememek gerekir. Bir

Yılmaz'ın o dönemde Yunanistan Başbakanı Mitçotakis'le yaptığı görüşme çok olumlu geçmiş, uzlaşma yolunda önemli bir adım olarak görülmüştü

“dostluk ve işbirliği anlaşması”nın sonuçlandırılması ve bunun imzası için Türkiye'ye gelmem Kıbrıs'ta “çözüm”e ulaşılmasına bağlıdır. Ayrıca bu çerçevede Yunanistan'daki Türk azınlığın sesini de kesebileceğimizi, bağımsız adaylar için dahi % 3 seçim barajı getirebileceğimizi ve bu hususta kararlı olduğumuzu biliniz.

Yılmaz: Bu ifadelerinizden üzüntü duydum. Kıbrıs meselesinin ortaya

çıkışında olduğu gibi, yıllardır karşılıklı mutabakata dayalı bir çözüme kavuşturulamamış olmasında da Yunanistan'ın bu tek yanlı zorlamaları ve propagandist yaklaşımı başlıca etken olmuştur. Kıbrıs meselesine samimiyetle ve yaşayabilir bir çözüm aranması gerekir. Böyle bir çözüm ısmarlama olarak sağlanamaz. Ada'nın iki halkı tarafından birlikte oluşturulması gerekir. Zira -aksi bir an için tasavvur edilse dahi- tarafların rızasına dayalı olmayacak, böyle bir yapay çözüm, zamanla Türkiye ile Yunanistan'ı tehlikeli biçimde karşı karşıya getirebilecek yeni bir sürecin başlangıç noktası olabilir. Bu itibarla, iki anavatanın Ada'daki toplumları kendilerinin yaşayacakları; külfetlerini kabul edip, nimetlerinden birlikte istifade edecekleri sağlam ve adil bir çözümü birlikte üretmeye teşvik etmeleri gerekir. Biz, bu yapıcı anlayışımızı yıllardır tutarlı biçimde izlediğimiz siyasetle ortaya koyduk. Ancak, Yunanistan'ın tavrı için aynı şeyin söyleneceğini bir kez daha görmekten üzüntü duydum.

Yılmaz: Azınlıklar konusu ikili ilişkilerimizin çok dikkat edilmesi gereken bir yüzüdür. Sizin Türk azınlığa ilişkin ifadelerinizi üzüntüyle dinledim. Dünyanın, 'demokratik' olmak iddiasındaki hiçbir ülkesinde ba-

ğımsız bir adayın milletvekili seçilebilmek için % 3'lük ülke barajını aşması şartı yoktur. İnsanları ezmeye çalışmak Yunanistan'ı yüceltmez. Her halükarda Türkiye'nin, insanların ikili ve çok taraflı anlaşmalarla kazanılmış azınlık haklarının veya vatandaşlık haklarının çiğnenmesine göz yummayacağını bilmeniz gerekir."

Turgut Özal'ın talimatıyla gönderilen mektup

Turgut Özal, dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet K. Alptemoçin'e, ABD Dışişleri Bakanı James Baker'a mektup göndermesi için talimat verdi. 28 Mayıs 1991 tarihli mektupta, Kıbrıs konusunun çözümü için Türkiye'nin 'dörtlü konferans' önerdiği resmen bildiriliyordu. Sonuç olarak, 'dörtlü konferansın' muhatapları Kıbrıs Rumları ile Kıbrıs Türkleri ve Yunanistan ile Türkiye olacaktır. James Baker, bu mektuba 10 Haziran 1991 tarihinde yanıt vererek, "dörtlü toplantının Temmuz ya da Ağustos'ta düzenlenebileceğini" ifade etti. Baker, beşli toplantı öneren bir formül bildirerek, eğer toplantı olarsa "Kıbrıs Cumhuriyeti"nin de katılmasını önerdi. Toplantı, ABD, İngiltere, Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti temsilcileriyle yapılmalıydı.

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'a göre Paris'te yapılan "zirve" dörtlü toplantının önünü tıkamıştı. Öte yandan, ABD Başkanı George Bush'un Türkiye'ye 1991 Temmuz'unda yaptığı resmi ziyaret sırasında, Bush-Özal görüşmesine katılan Yılmaz'ın "dörtlü toplantı"yı sakıncalı bulduğunu söylemiş olması, Hürriyet'te sözünü ettiğimiz polemige yol açmıştı. Tutanak dikkatle okunduğunda, Cumhurbaşkanı ile Başbakan arasında, ülkenin en önemli (hayati sorun) sorunu hakkında ne büyük farklılık olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu tutanaklar ve Hürriyet'teki polemikler göstermektedir ki, uluslararası sorunlardan şansımız sayesinde kurtulmaktayız. Bu bağlamda Mesut Yılmaz, dörtlü toplantı için şunları söylüyordu: "... Dörtlü toplantı önerisinin içerisinde bir inisiyatif olduğu pek şüphelidir.. Talih-siz bir adım olmuştur. Bizim lehimizdeki gündem, böylelikle yine bizim tarafımızdan bulandırılmış; müzakerelerin yıllardır izlediği tabii mecradan (toplumlararası müzakereler) çıkartılması ve meselenin ister istemez üçüncü tarafların etkilerine daha fazla açılması sakıncası kendi ellerimizle yaratılmıştır. Gözlerin Tür-

kiye'ye daha fazla dönmesine, çözüm beklentilerinin Türkiye üzerinde yoğunlaşmasına kapı açılmıştır.

Bu mülahazalarla başından beri, inisiyatifimizin isabeti hususunda ciddi çekincelerim vardı. Ancak bana danışmadan ortaya atılmış bir fikir olduğu halde görev aldığım, güncelliğini koruyan bu resmi tutuma sahip çıkmayı devlet anlayışının icabı addettim. Yunanistan'ın hemen buna bir karşı öneri olarak ortaya attığı 9'lu toplantı fikri ise, eski ve aşikar nedenlerle zamanında reddedilmiş olan bir Sovyet önerisinin (1974) farklı mülahazalarla (Sovyetler işe kendileri de bir ucundan girebilmek istiyorlardı) güncelleştirilmiş bir versiyonudur. Amacı belli olan bu öneriyi, dörtlü toplantı önerisinin dejenere edilmesi anlamına gelecek bu öneriyi tereddütsüz reddettim."

Bu açıklama üzerine, Cumhurbaşkanı Turgut Özal, bir "Kıbrıs Dosyası" hazırlattı ve bu dosya 15 Aralık 1992 tarihinde Hürriyet'te yayınlandı. Özal'ın yorumlarına göre Yılmaz şu noktalarda hata yapmıştı: "Türk ve Yunan Başbakanları'nın Paris'te yaptıkları görüşme sonucunda dörtlü toplantının gerçekleşmesi olanağı ortadan kalkmıştır. Yılmaz, bu toplantıda bazı önemli noktalarda hala görüş ayrılıkları olduğunu vurgulamış, Başbakan Mitçotakis bunu hayretle karşılamış, bunun üzerine Başbakan görüş ayrılığı olan başlıca konuları sıralamıştır. Sonuç olarak, dörtlü toplantının ertelenmesi kararlaştırılmıştır. Burada önemli olan, yaklaşımlar arasındaki farklılık değişti, Yunanistan'ı dörtlü toplantıya çekmek ve konuları orada görüşmek gerekiyordu. Yapılan, toplantıya menfi yaklaşım, ayrılıklar vurgulayarak toplantının akamete uğramasını sağlamak olmuştur. Bu gelişmeler zaman içinde ABD'nin, Türkiye'ye karşı tutumunu etkilemiştir. Türkiye üzerindeki baskılar, özellikle BM Güvenlik Konseyi kararlarında kendisini belli etmiş ve Türkiye lehindeki olumlu ortamdan da istifade ederek, dörtlü toplantı ile inisiyatifi elinde tutma imkanını kaçırmıştır..."

Değerlendirme

"Türkiye Cumhuriyeti" siyasi tarihinde "Kıbrıs sorunu" hep çözüm bekleyen, uluslararası platformlarda Türkiye'nin karşısına çıkan/çıkarılan bir argüman olmuştur. Çoğu kez Türkiye'nin hayati sorunlarına da taleplerinde, "Kıbrıs sorununu çözün, ondan sonra..." yanıtlarıyla karşılaşılmaktadır.

Turgut Özal-Mesut Yılmaz çekişmesinde de görüldüğü gibi, iç politika arenasında da sürüşmeye yol açmaktadır. Bu olay/olaylar, ilk değildir, son da olmayacaktır.

Kıbrıs Adası konumu nedeniyle "Doğu Akdeniz" ticaret yolunu denetleyen jeostratejik bir kara parçasıdır. Soğuk Savaş döneminde ABD-SSCB güçleri arasında; bugünkü dönemde de kuzey-güney bloklar arasında bir

çekişme ve egemenlik alanı olma niteliğini sürdürecektir. Öte yandan, 21. yüzyılın "Pasifik Ekseni"nde belirleceğini hemen tüm stratejiler açıklamışlardır. Bunun öteki anlamı, boğazlar ve deltaların daha çok, önemli su geçit yolları olduğudur. Bu bağlamda bir değerlendirme yaptığımızda, Kıbrıs Adası'nın, 19. ve 20. yüzyıldaki önemini korumakta olduğunu söyleyebiliriz.

Bu kısa analizden de, Kıbrıs'ın yalnız Türkiye ve Yunanistan açısından ya da Kıbrıs Türk ve Rum toplumları açısından değil, dünya güçleri bağlamında da önemi tartışmasızdır. Bu nedenle de, ABD, İngiltere, Rusya gibi güçler, aktör olarak gözönünde bulundurulmaktadır.

Turgut Özal-Mesut Yılmaz çekişmesinde, hangisi haklı sorusunun analizinden daha çok, önerdikleri çözüm yol ve yöntemleri gerçekçi miydi, öteki aktörler tarafından kabul edilebilir miydi, diye bakmak gerekiyor. Bunun altını çizmemize karşın, Turgut Özal'ın 'dörtlü zirve' önerisinin, Kıbrıs sorununun ulusal çıkarıcı tez ve taleplerimiz doğrultusunda çözüm argümanları içermediğini değerlendirmekte yarar var. Aslında, bu karşılıklı beyanlarda, tezin ya da çözüm önerisinin "ulusal çıkarlarımız"a aykırılığı, örtüşüp örtüşmediği değil de, Mesut Yılmaz'ın,

Oysa Özal'a göre, iki Başbakan'ın Paris'te yaptıkları görüşme sonucunda dörtlü toplantının gerçekleşmesi olanağı ortadan kalkmıştı

"bana danışılmadan" alınmış bir karar saptaması üzerinde durulmaktadır. Tutanaklara göre Mitçotakis'in taleplerine bir göz gezdirmek gerekiyor:

- Toprak konusu, Güzelyurt Rum tarafına verilerek çözülür,

- Dönüşümlü başkanlık sözkonusu olamaz. Cumhurbaşkanı Rum tarafından olacaktır.

- Tüm ilgili çevrelere Türkiye'nin uzlaşmaz tutumunu, şikayet edeceğim,

ğim, yeni bir kampanya başlatacağım.

- * Kıbrıs ihtilafı, Yunanistan tezleri çerçevesinde çözülmedikçe, Türkiye'nin AB ile ilişkilerini engellemek için elinden gelen herşeyi yapacağım.

- * Kıbrıs'ta "çözüm" olmadıkça, Yunanistan'daki Türk azınlığın da sesini keseceğim.

Turgut Özal'ın varmak istediği sonucu anlamak zor olmamakla birlikte, bu dörtlü zirve gerçekleşseydi ne sonuç alınabilirdi? ABD, İngiltere ve Yunanistan'ın çözüm önerileri zaten bilinmekteydi. Bilinenlerden farklı ne getirilecekti. Hiç kuşkusuz, Türkiye'nin tezi desteklensin ya da onaylansın sonucu çıkmayacaktı. Olasılıklar artırılabilir. Bunun açılımı da, bu "sorunun" çözümünün ne denli zor olduğunu bir kez daha ortaya çıkarmaktadır.

Hem Alptemoçin'in mektubu, hem de M. Yılmaz'ın görüşme tutanakları gerçekten çok önemli belgelerdir ve o dönemin "dışışleri arşiviyle" birlikte değerlendirilmelidir. Önümüzdeki verilerden çıkardığımız sonuç ise şudur: Kıbrıs, Mesut Yılmaz'ın tavrıyla, günümüze daha büyük bir sorun olarak gelmekten son anda kurtulmuştur!

Erol Mütercimler
Araştırmacı-yazar

Kürt sorunu

Ulusların hayatında, özellikle kuruluş dönemlerinde çeşitli kurgulara başvurulduğu, bazen tarihin icat edildiği bilinir. Uluslaşma sürecinin kendi pratiği son derece zor, baskıcı, çoğulculuğu dışlayıcı bir uygulamalar dizisidir. Modern çağların bir ürünü olarak ulus kurma, siyasi kimliğini elde etmiş tüm toplumların elitlerinin kaçınılmaz şekilde gerçekleştirmeleri gereken bir siyasal projedir. Türkiye'nin çok uzun süredir en temel sorunu olma niteliğini taşıyan Kürt meselesini böyle bir bağlamda, karşılaştırmalı ve kavramsal olarak anlamaya çalışmak, konuyla ilgili tartışmaları sağlıklı bir zemine çekebilmek için de şarttır. Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyelerinden Kemal Kirişçi ve Gareth Winrow, İngiltere'de eşanlı olarak yayınlanan Kürt Sorunu* adlı kitaplarında, Türkiye'nin bu en çetrefil sorununu tarihsel ve karşılaştırmalı bir perspektiften inceliyorlar. Ortaya çıkan eser, ortalama okura zor gelebilecek kavramsal bölümleri de dahil olmak üzere, bu konuda yazılmış en nitelikli kitaplardan biri ve temel bir başvuru kaynağı olma özelliğini taşıyor.

Meselenin özü

Kirişçi ve Winrow'a göre Kürt sorunu Türkiye'de modern devlet kurma projesi ve ümmetten ulusa geçme sürecinin sonuçlarından biridir. Bu modernleşme projesinin itici gücünü Türk milliyetçisi seçkinler oluşturmuşlardır. Bunlar önceleri vatandaşlığa dayalı bir milliyetçilik anlayışını geliştirme yönünde hareket etmeye çalışmışlar ancak yeni bir devlet kurma ve ulus yaratma projeleri rejimi güçlü bir merkezileşmeye itmiştir. "Geleneksel Kürt seçkinlerinden bazıları, bu devlet inşası sürecine direnmeye" çalışmışlar, bunun sonucunda 1920 ve 1930'lu yıllarda bir dizi isyan çıkmıştır. En bilineni Şeyh Said'ininki olan bu isyanlar, Cumhuriyet'in modernleşme, merkezileşme ve laikleşme projelerine karşı gelişen muhalefetten güç almış ve isyanlarda dini motifler Kürt kimliğinin ayırdedici bir

özelliği olarak önplana çıkmıştır. İsyanların hemen hemen hepsi devlete yakın Kürt aşiretlerinin yardımıyla bastırılmıştır. Çok partili döneme geçilene kadar geçen sürede "merkezdeki yönetici seçkinler bölgenin ileri gelenleriyle çalışabilmişti." Bu arada da vatandaşlık esasına dayalı milliyetçilik anlayışı yerini etnisiteye dayalı ve dili önplana çıkaran bir milliyetçiliğe bırakmış, çeşitli uygulamalar ve 1934 İskan Kanunu'nun da yardımıyla ciddi bir asimilasyon politikası uygulanmaya başlanmıştı.

Kurtuluş Savaşı sırasında rahatlıkla kabullenilen Kürt kimliği bu politikalar sonucu bastırılmış "1930'larda Kürtlerin, Türk olduğunu kanıtlamak için yoğun çabalar harcanmıştı. Nitekim 1936'da, özel kanunla yönetilen Tunceli vilayetinin valisi General Abdullah Alpdoğan "Kürtler'in özünde 'dağ Türkleri' olduğunu öne sürdü." Çok partili döneme geçilmesiyle birlikte, ekonomik gelişmenin de katkısıyla pek çok Kürt, asimile olmuş, ancak gene modernleşmenin bir sonucu olarak, şehirlerde Kürt kimliğini ön plana çıkarabilecek yeni bir seçkinler grubu da oluşmaya başlamıştı. Sol siyasetin güçlendiği dönemlerde bu yeni seçkinlerin milliyetçi arayışları giderek kendini daha çok belli eder oldu. Yazarların Van Bruhessen'den alıntılardıkları gibi "Kürtlerin önemli bir kesiminin kendini algılama biçimini değiştiriyordu. Uzun süreden beri kendilerine Türk diyen insanlar, kendilerini yeniden Kürt olarak tanımlamaya başladılar."

Kürt sorunu, terör ve Kuzey Irak

Özellikle, 1984 yılında başlayan PKK eylemleri nedeniyle Türkiye'de bir Kürt sorunu değil salt bir terör sorunu olduğu yetkili çevrelerce sıkça savunulmuştu. Bu nedenle olsa gerek, DYP-SHP hükümetinin Başbakanı Süleyman Demirel'in "Kürt realitesini tanıyoruz" demesinin üzerinden yaklaşık altı yıl geçtikten sonra, terörle mücadelede önemli mevziler kazanılmışken ve 1995 itibarıyla

*Kemal Kirişçi-Gareth Winrow, Kürt Sorunu: Kökeni ve Gelişimi, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları 1997)

PKK büyük ölçüde kontrol altına alınmışken, Kürt realitesi konusunda belirgin bir adım atılmamıştır. Yazarlar, Güneydoğu bölgesiyle ilgili olarak PKK'nın faili olduğu şiddet olaylarını da içine alacak şekilde ürkütücü bir ekonomik ve sosyal maliyet tablosu çıkarıyorlar."1994'ün sonuna gelindiğinde, polis, özel tim ve köy korucuları da hesaba katıldığında 300 bin kişilik bir güvenlik gücü vardı." 1984-1995 yılları arasında ölü sayısı 20.181'i bulurken, 1994 yılı için tahmin edilen harcamalar 11 milyar doları buluyordu. PKK'nın öğretmenlere ve okullara yönelik saldırıları nedeniyle beş binin üzerinde okul kapalı kalıyor, çok tartışmalı köy koruculuğu sistemi içinde görev alanlar, uyuşturucu kaçakçılığı dahil pek çok kanunsuz işe bulaşıyorlardı. 1991-1994 yılları arasında faili meçhul cinayetlerde yüzlerce kişi öldürülürken, PKK ile mücadele gerekçesiyle binlerce köy ve mezra boşaltılıyor, yaklaşık iki milyon vatandaş göçe zorlanıyor, bunların göçtükleri şehirlerde ciddi toplumsal ve olası siyasal sorunlar birikmeye başlıyordu.

Türk siyasi sistemi çeşitli nedenlerle bu soruna sistemli bir şekilde eğilemiyor, SHP sayesinde Meclis'e giren HEP milletvekillerinin provokatif davranışlarıyla başlayan sertleşme DEP milletvekillerinin hapse atılmalarına kadar gidiyordu. Siyasi partiler, ne meseleye doğru teşhis koyabiliyorlar ne de çözüm üretme konusunda ciddi bir çalışma yapıyorlardı. Halbuki bu arada İKV ve TOBB gibi kuruluşlar, Sabancı gibi işadamları bölge ve sorunlarıyla ilgili raporlar yayınlıyorlardı. Kirişçi ve Winrow'a göre "PKK'nın Türkiye'deki Kürtler'in çoğunluğunun görüşlerini temsil etmekten uzak olduğu kabul edilir." Kürtler ise, genelde çok geniş bir yelpazeye yayılmış siyasi görüşlere sahiptirler. Ancak yazarlara göre "Kürt sorunu konusunda bütün fikir ve düşüncelerin, Türkiye'de açıkça ve özgürce tartışılabilmesini söylemek zordur. Bu durumun devamı, sadece her iki taraftan sertlik yanlısı olanların işine yarayacaktır."

Zaten çok karmaşık bir yapıya sahip olan Kürt sorununun daha da çetrefil kılan öge, işin uluslararası boyutudur. Körfez Savaşı'nın sonunda çıkan Kürt isyanının Irak güçleri tarafından bastırılmasıyla ortaya çıkan kriz sonucunda Türkiye, sığınmacıların dönebilmesi için Kuzey Irak'ta bir güvenli bölge kurulmasına ön ayak olmuş ve daha sonraları çok tartışılacak Çekiç Güç'ün konuşlandırılmasına da rıza göstermişti. Kuzey Irak'ta ne bağımsız

ne de federatif bir yapı görmek isteyen Türkiye, bu nedenle bölgedeki Kürt önderlerle de ikircikli bir ilişki kurmuştu. Kuzey Irak'taki boşluktan PKK'nın da yararlanıyor olması, Türkiye'yi bölgeye müdahale etme zorunda da bırakmıştı. Çekiç Güç konusunda ise Türkiye'deki "Sevr sendromu" depresiyor, Genelkurmay'ın yayınladığı bir kitapta "ABD, insan haklarını koruma bahanesiyle, Kuzey Irak'ta, sonunda, Türkiye'den toprak talep edecek bir Kürt devletinin kurulmasına yardım ediyor" diye yazılıyordu. Türkiye'nin toprak bütünlüğüne saygılı olduklarını ilan etmelerine rağmen terör ile Kürt sorununu ayırmak gerektiğini söyleyen ve Türkiye üzerinde insan hakları konusunda baskı kuran Batılı ülkelerden de kuşkulaniyordu. Örneğin, Cumhurbaşkanı Demirel, Fransız Dışişleri Bakanı Alain Juppe ile görüşükten sonra "Avrupa'nın siyasi çözüm taleplerinin, aslında ülkeyi bir kaos ve anarşiye sürükleyeceğinde" ısrar ediyor ve bunun "Kürtler'e özerklik verme çağrıları olduğunu" savunuyordu. Yazarların da doğru bir şekilde tespit ettikleri gibi "Kürt sorunuyla ilgili olarak, uluslararası baskı, bir yanda, Türkiye'nin daha fazla demokratikleşmesini teşvik edebilir. Fakat bu baskı diğer yandan, Türkiye'de muhafazakar bir ters tepki de yaratıyor."

Türkiye'deki tartışma ortamı gözönüne alındığında kitabın belki de en yararlı bölümü yazarların büyük bir ciddiyetle ele aldıkları çeşitli çözüm önerilerinin bulunduğu 7. bölüm. Ayrılma, ortaktoplumluluk, özerklik biçimleri, özel hakların sağlanması, daha fazla demokratikleşme ve çokkültürlülük seçeneklerini tüm olumlu ve olumsuz yanları tartışılıyor. Bask örneğini de gündeme getirerek vardıkları bir sonucu ise Kürt sorunu çözülsün bile terörün hiç değilse bir süre devam etmesinin beklenmesi gereğidir. Yazarlara göre "Türkiye'de daha fazla demokrasi isteyen Türkiye dışındaki yetkililer ve yorumcular, birçok radikal Kürt milliyetçisinin demokratik geleneklere saygı duymadığını bilmelidirler... (Buna karşılık) Türkiye'deki yetkililerin ve kamuoyunun siyasi tercihlerinin, Türk devletinin toprak bütünlüğünü ve istikrarını zayıflatmadan Kürtlerin kendi kimliklerini açıkça ifade edebilecekleri daha demokratik ve çokkültürlü bir topluma yönelip yönelmeyeceğini zaman gösterecek."

Solî Özel

Girne • Lefkoşa • Magosa

Nebil Özgentürk

Othello, bir "garip" Magripli askerdir... Akdeniz'in "korsanlar ve yalnızlar adası" Kıbrıs'a Venedik Başkomutanı olarak tayin edilir. "Erdem" ve "saygı"yı temsil etmektedir bu minik Ada'da Othello... Ancak, başkomutanlığını sürdürürken, "kör bir kıskançlığın peşine takılıp" karısı Dezdamona'yı kendisini aldattığını düşünerek hançerler. Oysa Dezdamona, bilmediği ve farketmediği bir entrikanın kurbanı olmuştur. Öyle ki, hançerlenmesine neden olacak "sevgili"nin, kendisini sevdiğini bile bilmemektedir Dezdamona.

Othello, sonradan öğrenir ki, karısı masumdur ve ölümü hak etmemiştir. Pişman ve acılara boğulmuş bir başkomutan olarak bu kez "intihar etmeye" karar verir Othello. Hançeri alır ve saplar vücuduna.

Evet, Shakespeare'in, dünya edebiyatına kazandırdığı Othello'da mekan, Kıbrıs Adası'dır. Hiç gitmediği, ancak gelip giden gemicilerden öğrendiği kadarıyla Kıbrıs; Shakespeare

için, görkemli ama korkutucu, bütün adalar gibi yalnız ve uzak, her an saldırıya açık ve yitip gitme noktasında bir kurban gibidir. Ve Shakespeare, bu yüzden böyle bir tragedya için en uygun atmosferi, bu Akdeniz adasında yakalar...

"Metropol" sayfası için kaleme alınan ve kısmen de olsa Girne, Lefkoşa ve Magosa'ya dair "kelam edilecek" bir Kıbrıs yazısında, Othello'nun, ve dahi Shakespeare'in ne işi mi var?

Olabilir... İçimden geldi, "iş" olsa da olmasa da aktarmak istedim ben sadece...

Şimdi de, KKTC notlarına bakıp birkaç cümlecik de "can sıkıcı" şeyleri yazma hakkımı kullanıyorum!

Evet... Sahne 1... Derler ki, ister hava ister deniz olsun, limanlar, bir kentin ya da ülkenin aynasıdır. KKTC'nin, ulusal havalimanı Ercan'dan inis-kalkış yapan bir yabancı yolcu, eğer Ada hakkında fazla bir bilgiye sahip değilse, doğrusu kaçacak delik aran. (Ercan Havalimanı, uluslararası liman değil çünkü. Ambargo nedeniyle

le, Türkiye haricinde hiçbir yerden uçak inip kalkmıyor)

Keşmekeşliğin, sahipsizliğin ve garipliklerin alabildiğine yoğun yaşandığı bir başka havalimanı yoktur sanırım. Bu yüzden de, Kıbrıs'a gitmek de, Kıbrıs'tan çıkmak da bir dert oluyor. Anonsların yapılmadığı, kimsenin kimseden haberi olmadığı, derdini anlatacak birilerinin bulunmadığı öylesine bir havalimanı işte...

Sahne 2... Bilmiyorum ama belki, ambargonun getirdiği durgunluktan ve biraz da "yavru vatan" yurttaşlarının öğle uykusundan dolayı, KKTC kentlerinde, diğer metropollerde alıştığımız "dinamik hizmet anlayışını" boşuna aramayın. Açıkçası "çölde serap" aramak daha kolay...

Lokantadan, otele, alışveriş merkezlerinden (işiniz düşse vay halinize), resmi dairelere kadar "halkla ilişkisi"nin gerektirdiği tüm mekanlarda, nedense mekan sahipleri oldukça "cool" takılıyor... Öyle ki, hani o çok alıştığımız "bugün git yarın gel"e bile razı oluyor insan. Sorularınız cevapsız, istekleriniz karşılıksız kalabilir çoğu zaman...

Evet, haklarımızı kullandık...

O halde "gezi notlarımız"a geçebiliriz artık...

Lefkoşa

Limon yüklü ağaçlarla çevrelenmiş tipik bir Ada kenti... Ama öyle bir Ada kenti ki, "kader ağlarını örmüş" ve kenti ortadan ikiye bölmüş... Ünlü Saray Otel'in çatısına çıkarsanız "bölünmüşlüğü" çok rahat farkedebilirsiniz. Bir yanı bahar bahçe diğer yanı da öyle... KKTC'nin de başkenti olan Lefkoşa'da, Girne ve Magosa'ya oranla "resmi ve sınırlı hareketliliği" daha yoğun.

Ledra Palas ekseninde sağa ve sola doğru kilometrelerce yer alan tel örgüler yani Yeşil Hat, "kentlin ve Ada'nın canahıcı sorununu" çok iyi anlatıyor. Şehrin etrafına Venedikliler tarafından 1500'lü yıllarda, Türklere karşı savunma amacıyla yapılmış kalın ve yüksek surlar hala yerinde duruyor. İş merkezleri ve resmi binalar dışında Lefkoşa'nın "yerli turistler" için görülmeye değer yerlerinin sıralayacak olursak; Barbarlık Müzesi, Etnoğrafya Müzesi, Venedik Sütunu, Sultan İkinci Mahmut Kütüphanesi...

Bu arada hatırlatalım, Lefkoşa'nın bir çay bahçesinde ya da bir semt kahvesinde KTTC Cumhurbaşkanı Denktaş'ı, iskortsuz veya korumasız, tavla oynarken ya da fotoğraf çekerken görürseniz şaşırmayın. Rauf Bey bunu hep yapar, eğer canınız istiyorsa bir parti de sizin için zar atar veya fotoğraf arşivine siz de girebilirsiniz.

Girne

O meşhur Beşparmak Dağları'nın aşağıya vardığınız Girne'ye.. Sıra sıra oteller, çay bahçeleri var fakat çok sakın. E ne yaparsınız, ambargonun gözü kör olsun. "Anadolu'ya yolun bağladığı" bir liman kenti olan Girne, oya gibi zarif, küçücük koyu böğrüne çekmiş, yeşili süsleyen beyaz evleriyle hemen insanı sarıp sarmalıyor. Hele o Marina'da "bir yudum sevgi"yle karışık kadeh kaldırmak ayrı bir keyif.

Liman boyunca sıralanan nefis ama hizmeti yetersiz (şimdilik) lokanta, bar ve açık hava kafeteryaları, "Burası bir Akdeniz kentidir"

diye haykırıyor. Bir de tarih mi arıyorsunuz? Dome Otel, yakın tarihe, Kale ise, 1500'lü yıllara götürüyor sizi...

Gazi Magosa

Hem liman hem üniversite hem de tarih kenti, bir de Gazi... Kıbrıslı dostlar, Magosa'yı böyle özetler... Biz bir ekleme daha yapalım; Namık Kemal'in de ziyaret ettiği "zindanlarıyla da ünlü Gazi Magosa. Turizm hareketliliği açısından diğerlerine oranla en yoğun kentlerden olan Gazi Magosa, tarihi eserleriyle olduğu kadar, modern turistik tesisleri ve plajlarıyla da Kıbrıs'ın en zengin bölgelerinden biri... Ama Gazi Magosa'nın keyif kaçırıcı bir yanı var ki, 23 yıllık bir kalp ağrısıdır o. Mara tabii ki... 1974 Harekatı'ndan sonra savaşta kaçan varlıklı Rumlar'ın olduğu gibi bıraktığı ve o günden bu yana tek bir çivinin dahi çakılmadığı, çakılmadığı gibi çivilerin bile çürüdüğü bir sayfiye kasabası Maraş... Türk ve Birleşmiş Milletler'in ortak denetiminde olan Maraş, kanserli bir hastanın ölüm serüvenine benzer bir talihsizlik içinde, yitip ve kayıp bir halde akibetini bekliyor.

Nebil Özgentürk

Sabah Gazetesi yazarı

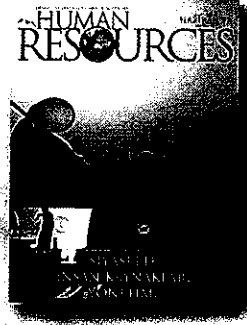
İNSAN KAYNAKLARI VE YÖNETİM DERGİSİ

HUMAN RESOURCES

İLE KEYİFLİ BİR YOLCULUK

YEREL VE
ULUSLARARASI

BOYUTTA
AKADEMİK
ÇALIŞMA,
UYGULAMA,
ARAŞTIRMA,
YORUM VE
RÖPORTAJLARLA

İŞ DÜNYASINDAKİ

DEĞİŞİMİN İÇİNDE

ETKİN BİR MİSYON

ÜSTLENEN, İNSAN

KAYNAKLARI

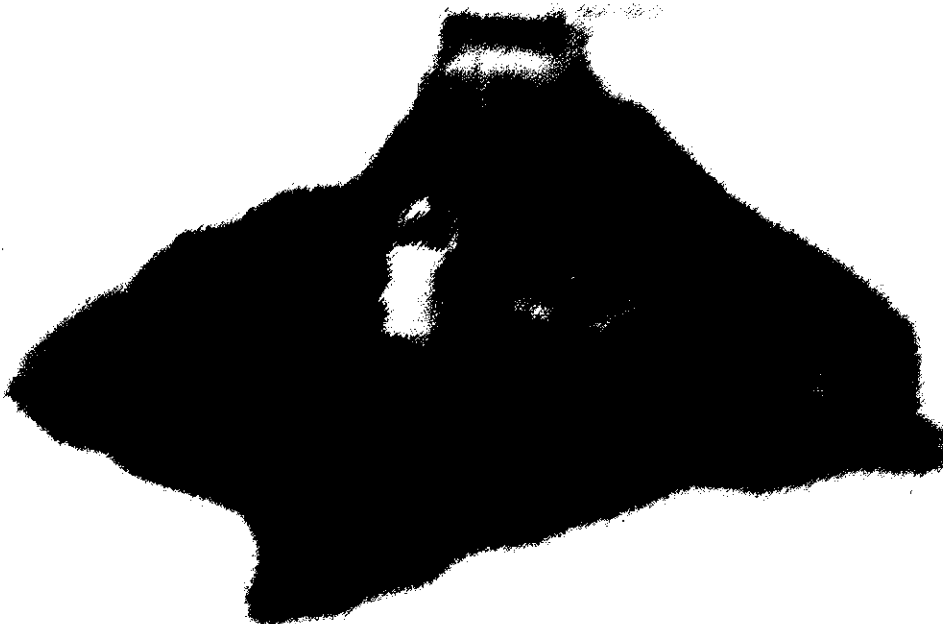
VE YÖNETİM

KONUSUNDA

TÜRKİYE'NİN

İLK VE TEK

DERGİSİ

"Total have" "Total be" artık birleşiyor mu?

Ahmet Turan Altınır

Babalar,

- Eğitim şart, derdi... Önce eğitim...

Çocuklar da heyecanlanır,

- Ama baba, nasıl bir eğitim, diye sorardı... Nasıl bir eğitim? Babalar eğitimin öncelikli şart olduğunda hep birleştiler... Ama nasıl bir eğitim gerektiğini çocuklara kim gösterebildi?

"Toplam kalite" ile ilgili kitapları okurken de insanın aklına aynı soru gelmiyor mu? Türkler tarafından yazılan makalelerde de Japonlar'dan ve Amerikalılar'dan çeviri olanlarda da toplam kalite için "ne" gerektiği belirtiliyor: gelişme ve yaratıcılıkta tüm çalışanların katkısı... Kalıcı motivasyon... Onurlu çalışmaya ve bunun takdir edilmesi-ne dayalı motivasyon... Eğitim... Kalite devrimi... Sürekli gelişme... İnsana en ön sırada değer vermek...

Ama bunların "nasıl" yapılacağına dair yazılara pek rastlanmıyor... İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika destekli Alman mucizesini hepimiz pek yakından hissettik... çocukluğumuz "cermen" mentşeli bahçe kapılarında sallanarak geçti... İngiltere'de, Belçika'da, Hollanda'da, daha önce endüstrileşmiş diğer ülkelerde ve hele hele Japonya'da mucizeler gerçekleşti... Ama Türkiye... Hala nasıl bir eğitim istediğine karar veremediğinden midir nedir, treni elli yıldır habire kaçırmakta... Diğer mucizelerden daha büyük olan mucizeyi yani Japon mucizesini neden sonra fark etmeye başladık... Japonlar'ın ünlü toplam kalite yönetimi ve kontrolü bilgisi bize çok geç geldi... Geldi ama çoğu kötü ve eksik ve işin ruhunu anlamaktan uzak tercümelemlerle... Toplam kalite eğitiminin "nasıl" olması gerektiği pek ortaya konamamış... Peki, hiç mi konmamış?

Örneğin, takım çalışmasını öneriyorlar... Takım çalışmasını kim yadsıyabilir? Ama dikkat edilirse, bireyin kalitesi yerine çokluktan medet umarak sistem kalitesinin peşinde değiller mi? Yani kantiteden kalite beklenmiyor mu? Her zamanki gibi yine "yaptırımcı üst yönetim hastalığı..." Japon mucizesinin anahtarı sayılan toplam kalite konseptini anlatan kitapların çoğunu okudum... Deming gibi, Drucker gibi, Ishikawa gibi önerilerini başarıyla uygulamış dahililerin kendi yazdıkları kitapları zor olanı başarmışlığın güven dolu tavsiyeleriyle; onları anlatanlarınkilerin kitapları ise bir çok "...melimalı," yani "yapmalı, etmeli" ile biten kelimelerle dolu... Onlar da babalar gibi "ne olmalı"yı söylüyor... "önce insan" ve "önce eğitim" diyor ama bu eğitimin nasıl olması gerektiğini söylemiyorlar... Ama

yine de insana önem verilmesi ile ilgili önerileri bir soru getirmiyor mu akla? Acaba kapitalizm, bugün vardığı yerde, artık "to have" ile "to be"nin birleşmesine mi ihtiyaç duyuyor? En nihayet, "sahip olmak" ile "var olmak," birbirlerine karşıt olmaktan çıkıp bütünleşecekler mi? Bugüne değin yalnızca bilim insanlarının, felsefecilerin, sanatçıların, aydınların ilgilendiği "to be or not to be- olmak ya da olmamak" ikilemi kapitalizmin gereği olarak çok daha geniş kitlelerin sorunu mu olacak?

"Var olmak"ın, "sahip olmak" ile dansı seçtiği eğitim modelleri mucizeler yaratıyor... İşte Japonya... Bütün sanat dallarında olağanüstü evrensel yetenekler çıktı Japonya'da... Yalnızca sanatı yaratanlarla da değil, dünyaya adesta çıkartma yapmış olan Japon çalışanlarıyla kendimizi karşılaştıralım... 70'lerde dünyanın bütün büyük müze ve sanat galerilerini gezen örneğin bir milyon gezginin kaç Japona idi, kaç Türk idi acaba??? Bence Japon mucizesinin temelinde müzeleri ve sanat galerilerini topluca gezme programı ve heyecanı yatmakta... Sadece global pazarda sermaye sahibi olmayı değil evrensel sanat platolarında da var olmayı düşledi Japon eğitimcileri...

Dokuz yıldır "yaşamasanatı" üzerine dergiler çıkartmaktayım... "Yaşama" ve "sanatı" kelimeleri Batı'da zaman zaman kullanılmıştır... Ama ya sevme sanatı, öğrenme sanatı, görme sanatı, ölme sanatı gibi serilerde yer almış, ya da aristokrasinin niteliği olduğu varsayılan hoşluklara öykünmeci yayınlar yapılmıştır... Ya da şimdi Uzakdoğu'ya özgü spiritüel stiller için kullanılmaya başlanmıştır... Ancak ben bu iki kelimeyi birlikte yazarak bir konsept haline dönüştürdüm... Metafizik değil, fizik bir eğitim felesefesinin ilk basamağı olarak geliştirdim ve "yaşamasanatı"na tanımlar getirdim... Dergilerimin yanı sıra, Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi birinci sınıf öğrencilerine "yaşamasanatı" diye bir ders verdim 1997'de... Ülkemizdeki temel eğitimde estetiğe hiç bir zaman gerekli yer verilmemiş... Öğrencilerime, estetiğin farkında olmalarını ve gündelik hayatı daha yaratıcı biçimde yaşayarak plastik sanatları ve çevre sanatlarını gündelik hayatta kullanabileceklerini gösterdim... Yaratıcılık muslukları açılmış ve böylece "estetik farkındalık merdiveni"nin birinci basamağına çıkmış olan öğrencilerim, şimdi hayatı daha duyarlı ve renkli biçimde algıladıklarını söylüyor... Kendilerine verilene "neyle ve na-

sıl" katkıda bulunabileceklerine birey olarak kendileri yanıt arıyabiliyorlar...

Önerim kısaca şu... Düşünmeyi kötileyen, renkleri ve zevkleri tartışmamayı öğütleyen köhne eğitim biçimi Türkiye'yi son kez de elli yıl geri bıraktı... Ben "var olmak"ı seçmiş sanat ve düşünce aleminin kişileriyle sanayi ve ticaret kesiminin birleşmesini istiyorum... Çünkü ticaret ve sanayi kesimi toplam kalite kavramına nasıl hızla ve heyecanla yaklaşırsa, önerdiğim bu eğitim felesefesine de yakınlık duymak isteyebilecektir... Çünkü onlar, bütün iyi fikirlerin kabuklaşmış bürokrasinin dışından kaynaklandığını bilir... Toplam kalite sadece bir yeni yönetim metodu değildir... Sistemi bir proje, kaliteyi ise bir yaşam felsefesi olarak görmeye inanan heyecanlı sanatçıların şirket çalışanlarının eğitiminde rol almalarını ve üretim süreçlerine katılımlarını öneriyorum... Türkiye'de bunun sanatsal altyapısı mevcut...

Yazar da olsa insana kendinden bahsetmek zor geliyor... Bu yazıyı yazarken şöyle bir çare buldum... Verdiğim "yaşamasanatı" dersine nasıl giriyorsam onu yapmalıydım... öyle ya öğrencilerim yerine şimdi de muhabatım bir klavye ve bir monitördü... Filbahri çiçeklerini beyaz vazoya koyup getirdim monitörün yanına... CD çaları da getirdim... İdil Biret'in virtüöz-lüğün ne olduğunu insana hissettiren Chopin'den Fantazie Impromptu'sunu tekrar çağırdım... Masayı da unutmadım... Masamın üzerine Edip Cansever'in "Masa da Masaymış Ha" şiirini koydum:

"Adam yaşama sevinci içinde

Masaya anahtarlarını koydu

Bakır kaseye çiçekleri koydu... .."

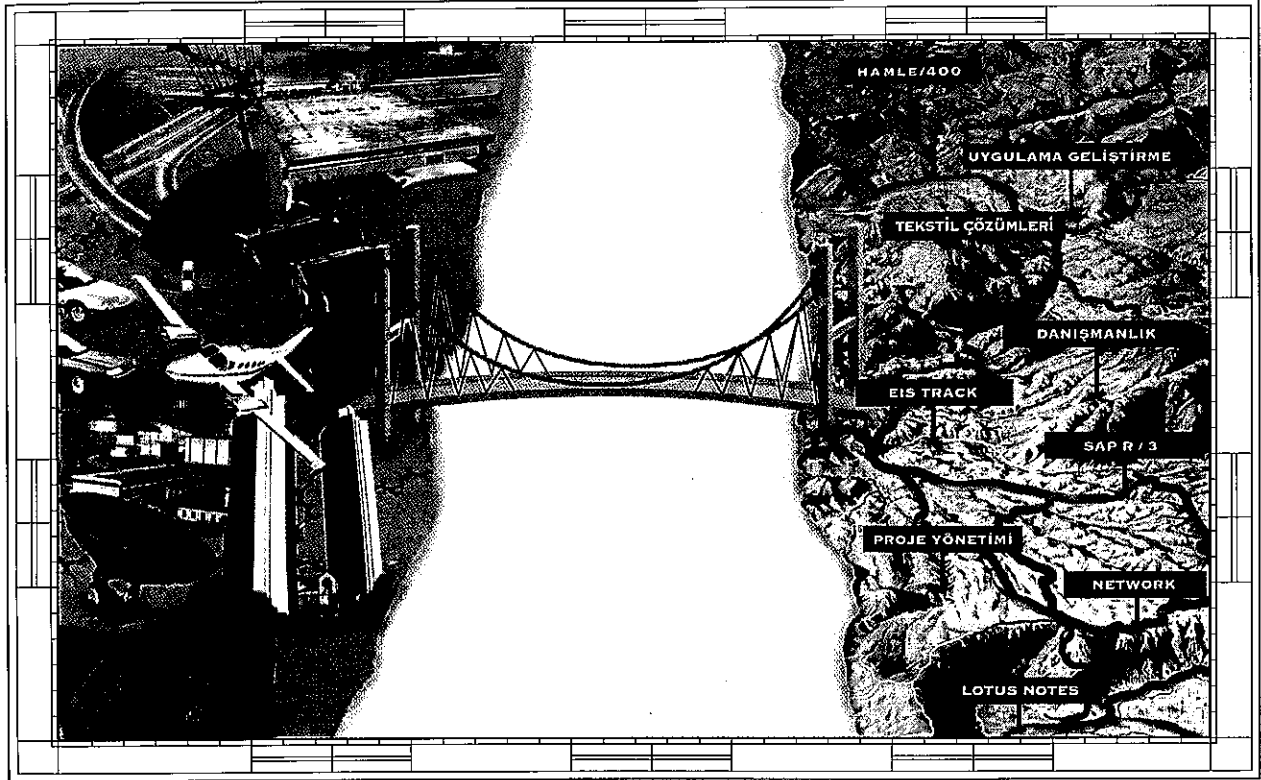
Duvarları da unutmadım... Duvara sınıftaki gibi Goethe'nin şu dizelerini astım:

"Herkes hiç olmazsa her gün küçük bir şarkı dinleyebilmeli, güzel bir şiir okuyabilmeli, hoş bir resme bakabilmeli ve eğer mümkünse bir kaç mantıklı laf edebilmeli..."

Ben de, babamın "önce eğitim" deyip kaldığı hamiyalini tamamlamak için tuşlar üzerinde İdil Biret gibi kendiritmimi bulmaya çalıştım... Türkiye'nin atıl "to be"leriyle onları kullanmayı bilemeyen "to have"lerinin bir arada yaratabilecekleri benzersiz bir mucizeyi düşledim...

Ahmet Turan Altınar/Mimar, Gazeteci, Yazar

Haritadaki yerimiz

BİLGİ TEKNOLOJİSİ HARİTASINDA I-BİMSA ÇÖZÜMLERİ

Bugün I-BİMSA damgasını taşıyan 60'ı aşkın paket uygulama, 100'ün üzerinde özel uygulama, müşterilerimizin başarısında önemli rol oynuyor ve onları hedeflerine ulaştırıyor.

Danışmanlık ve teknik hizmetlerin yanısıra, gerek sektörel, gerekse sektör bağımsız, farklı donanımlara yönelik geniş uygulama yelpazesi, I-BİMSA'nın kalite güvencesi altında size sunuluyor.

Her biri kendi alanında uzman 150'ye ulaşan profesyonel,

teknolojik yenilikleri izliyor, yorumluyor ve kullanarak size en uygun çözümü geliştiriyor.

Günümüzün değişen bilgi teknolojisi haritasında ihtiyacınıza uygun I-BİMSA çözümlerini tanımak için (212) 281 83 06'dan bizi arayın, çağdaş bir çalışma ortamı ile tanışın.

I-BİMSA
Uluslararası İş, Bilgi ve Yönetim Sistemleri A.Ş.
IBM ve SABANCI ortak kuruluşudur.